

**DIE PERSEPSIES VAN ONDERWYSERS RAKENDE HUL EIE
BEVOEGDHEID TEN OPSIGTE VAN DIE ONDERRIG VAN SKEPPENDE
KUNSTE IN DIE INTERMEDIÊRE FASE
(GRAAD 4–6)**

**LELANIE MEYER HOFFMANN
(HONS) BEd**

**TESIS INGELEWER TER GEDEELTELIKE
VOLDOENING AAN DIE VEREISTES VIR DIE
GRAAD MAGISTER IN DIE
DEPARTEMENT KURRIKULUMSTUDIE
IN DIE FAKULTEIT OPVOEDKUNDE**

**UNIVERSITEIT STELLENBOSCH
STUDIELEIER: PROF AE CARL**

MAART 2015

VERKLARING

EK, DIE ONDERGETEKENDE, VERKLAAR Hiermee dat die werk in hierdie tesis vervat my eie oorspronklike werk is wat nog nie vantevore in die geheel of gedeeltelik by enige ander universiteit ter verkryging van 'n graad voorgelê is nie.

HANDTEKENING

DATUM : 30 Oktober 2014

Kopiereg © 2015 Universiteit van Stellenbosch
Alle regte voorbehou

OPSOMMING

Hierdie studie fokus op die persepsies van Skeppende Kunste-onderwysers in die Intermediêre Fase rakende hul eie bevoegdheidsvlak om Skeppende Kunste doeltreffend te onderrig. Skeppende Kunste bestaan uit vier kunsvorme, naamlik Dans, Drama, Musiek en Visuele Kunste. Die ideaal is dat elke Skeppende Kunste-onderwyser bevoeg genoeg is om elkeen van hierdie kunsvorme doeltreffend aan te bied.

Om die navorsingsvraag te beantwoord om die doel van die studie te verwesenlik, het die navorser 'n kwalitatiewe navorsingstudie vanuit die interpretatiewe navorsingsparadigma onderneem. Die navorser het ook gebruik gemaak van 'n gevallestudiestrategie om data oor die spesifieke geval, naamlik Skeppende Kunste-onderwysers, in te samel. Daar is gebruik gemaak van veelvuldige bronne, naamlik semi-gestruktureerde onderhoude, vraelyste en dokumentontleding, om data te genereer. Verskillende stappe is gedoen om die geldigheid en betroubaarheid van die data te verseker. Tydens die ondersoek het etiese kwessies na vore getree, en die navorser het die nodige riglyne gevolg om seker te maak alle handeling is eties.

In die literatuurstudie word die kurrikulumhersieningsproses asook die insluiting van Kuns en Kultuur en Skeppende Kunste in die kurrikulum van naderby beskou. Verder word daar gekyk na die opleiding van Skeppende Kunste-onderwysers en die uitdaging wat hierdie vak aan skole en algemene opgeleide onderwysers bied. Daar is bevind dat algemene opgeleide onderwysers dikwels nie bevoeg voel om hierdie vak met die nodige selfvertroue, kennis en vaardighede aan te bied nie. Uit die resultate van die studie blyk dit dat Skeppende Kunste-onderwysers nie voldoende opgelei is in al vier kunsvorme nie, en dat dit wel 'n invloed het op die manier waarop die vak aangebied word. Die onderwysers is geneig om die kunsvorm waarin hul wel opleiding ontvang het, te beklemtoon.

Uit die studie is dit duidelik dat die vak Skeppende Kunste slegs tot sy reg sal kom indien onderwysers wat dit aanbied voldoende opgelei is om die vak met die nodige selfvertroue en bekwaamheid te onderrig.

SUMMARY

This study focuses on the perception of Creative Arts educators in the Intermediate Phase with regard to their own competency levels to teach Creative Arts effectively. Creative Arts consists of four art forms, namely Dance, Music, Drama and Visual Arts. The ideal is that all Creative Art educators are competent enough to teach the different art forms effectively.

To answer the research question in order to achieve the goal of the study, the researcher made use of a qualitative research design from within an interpretive research paradigm. A case study strategy has also been applied by the researcher in order to obtain data pertaining to the specific aspect of the study, namely Creative Arts educators. Various sources were used to generate the data, namely semi-structured interviews, questionnaires and document analysis. Various precautionary measures were taken to ensure the validity and reliability of the data. During the course of the investigation, ethical issues were in question. However, the researcher followed the necessary guidelines to ensure that all endeavours were ethically acceptable.

In the literature study the curriculum review process as well as the inclusion of Arts and Culture and Creative Arts in the curriculum is analysed. The training of Creative Arts educators and the challenges that this subject poses to schools and other mainstream educators are also considered. It was established that mainstream educators are often unable to teach this subject with the required confidence, knowledge and skills. Taking the results of this study into account, it appears that Creative Arts educators are not trained sufficiently in the four art forms, which influences the way in which the subject is taught. Educators who have received training in only one of the art forms tend to emphasise that particular art form only.

The results of the study clearly indicate that the educators will only be able to do justice to Creative Arts as a subject if they are trained sufficiently to teach it with the necessary confidence and skill.

VOORWOORD: MY PERSOONLIKE REIS

'n Mens sal nooit iemand verstaan voordat jy nie in sy of haar skoene geloop het nie ...

My blootstelling aan die kunste het al van kleins af begin – onopsetlik. My ouma se klavier het in ons sitkamer gestaan. Een van my eerste herinneringe is waar ek, op my moeder se skoot, voor die klavier sit en na die strelende klanke van hierdie magiese instrument luister. 'n Paar jaar later sou dit ek wees wat agter die klavier sit en my ouers al luisterend op die rusbanke. Latere jare het ek formele blokfluit-, klavier- en dwarsfluitlesse geneem. Musiek was in my bloed en ek kon myself nie daarvan skei nie.

Bo en behalwe my belangstelling in musiek het ek ook van kleins af 'n belangstelling in dans ontwikkel, veral ballet. My ouers het my aan soveel moontlik buitemuurse aktiwiteite blootgestel, soos netbal, tennis, atletiek, swem en hokkie, maar ek was die gelukkigste op die dansvloer. Ander dansvorme het latere jare ook bygekom, naamlik moderne dans en hip-hop.

Musiek en dans was vir baie lank 'n onlosmaaklike deel van my lewe. Ek het in albei kunsvorme formele eksamens afgelê en goed presteer. Ek is tot vandag toe baie dankbaar vir my blootstelling aan hierdie kunsvorme. Dit het my 'n sin van selfverantwoordelikheid en selfdisipline geleer, wat dikwels in my vriende wat nie hieraan blootgestel was nie se lewens ontbreek het.

Ná skool het ek besluit om by die Universiteit Stellenbosch te gaan studeer. Ek het oorweeg om BMus te gaan studeer, maar die graad was vir my te gespesialiseerd. 'n Ander oorweging was 'n graad in BDram, maar ek het nog nooit drama-klasse gedoen nie. Ek was te onseker oor wat hierdie graad vir my toekoms sou inhou. Die laaste opsie was die BEd-program. In Februarie 2006 begin ek dus my avontuur as voornemende onderwyser. Die BEd-program het op daardie stadium nie een of ander kunsvorm as deel van die eerstejaarsvakke aangebied nie, en ek het by die konservatorium gaan navraag doen oor ekstra musieklesse.

In my vier jaar op Stellenbosch het ek volgehou met lesse in dwarsfluit of klavier. Dit was vir my belangrik om hierdie passie voort te sit. Ek het egter my dansklasse baie

gemis, en het lank gesoek na iemand wat dansklasse aanbied wat nie in my klastye sou val nie. So kom ek te hore van 'n vrou, Sarah, wat ballet en moderne dans aanbied. Ek het die geleentheid aangegryp en het twee keer per week die klasse bygewoon.

Die koshuislewe op Stellenbosch het ook gesorg vir ekstra blootstelling aan verskeie kunsvorme, veral sang en drama.

My hoofvakke op universiteit was egter Natuurwetenskappe en Wiskunde. Ek was bewus van die feit dat opleiding in hierdie vakke vir my meer deure sou oopmaak. Daar was ook 'n keuse om Visuele Skolekuns as 'n ekstra vak te neem, alhoewel dit geen krediete gedra het nie. Dit was vir eie verryking. Alhoewel ek op daardie stadium nie myself as visuele kunstenaar gesien het nie, het ek dit tog geniet om iets te skep uit niks uit nie en het besluit om ook hierdie vak ekstra te neem.

Ná my studies het ek aansoek gedoen vir verskeie poste. My eerste aanstelling was egter nie as gevolg van my opleiding in Natuurwetenskap en Wiskunde nie, maar as gevolg van my agtergrond en ervaring in die kunste.

Ek is tans 'n Skeppende Kunste-onderwyser wat al vier kunsvorme, naamlik Musiek, Dans, Drama en Visuele Kunste, vir graad 4 tot 7 aanbied. Ek geniet dit om die vak aan te bied, maar ervaar dikwels uitdagings in die onderrig van die vak. Vir my is dit soos 'n vier-in-een-situasie. Vier uiteenlopende kunsvorme, wat elk verskillende vaardighede en kennis verg, moet in een kwartaal aangebied word. As dit nie was vir my formele en informele opleiding in die kunste nie sou ek nie hierdie vak met dieselfde entoesiasme, kennis en passie kon aanbied nie.

My kennismaking met ander onderwysers wat ook Skeppende Kunste aanbied, was die motivering en inspirasie vir hierdie studie. Tydens informele gesprekke met verskillende Skeppende Kunste-onderwysers het ek daarvan bewus geword dat nie almal verstaan waarom hierdie vak gaan nie. Ek het besef dat ek 'n groot voordeel het om een of ander vorm van opleiding in al vier kunsvorme te ontvang het. Ek wou egter uitvind hoe ander onderwysers oor hul eie bevoegdheid voel wat nie soveel Skeppende Kunste-opleiding gehad het nie.

DANKBETUIGINGS

Graag wil ek my opregte dank en waardering teenoor die volgende persone betuig:

- Ons Hemelse Vader, vir oneindige genade en krag. Sonder sy draende hande sou ek dit nie kon doen nie.
- Professor AE Carl, my studieleier, vir sy waardevolle en professionele leiding, inspirasie en volgehoue motivering en ondersteuning.
- My ouers, Jan en Estelle, vir hul voorbeeld, aanmoediging, liefde en volgehoue ondersteuning.
- My man, Le Roux, vir al die opoffering, liefde, aanmoediging, begrip en bystand.
- My familieleden en vriende, vir hul aanmoediging, belangstelling en gebede.
- Laetitia Bedeker vir die taalkundige versorging van hierdie werkstuk.
- Die Wes-Kaapse Onderwysdepartement vir toestemming tot die ondersoek.
- Die Skeppende Kunste-onderwysers verbonde aan die skole waar die ondersoek onderneem is.
- Die skool waar ek tans onderrig vir hul begrip en ondersteuning.

INHOUDSOPGAWE

HOOFSTUK 1

INLEIDENDE ORIËTERING1

1.1 INLEIDING	1
1.2 RASIONAAL VIR DIE ONDERSOEK	1
1.3 PROBLEEMSTELLING	3
1.3.1 Primêre navorsingsvraag	3
1.3.2 Sekondêre navorsingsvrae	4
1.3.3 Begripsverklaring	4
1.4 NAVORSINGSMETODOLOGIE	4
1.5 UITEENSETTING VAN HOOFSTUKKE	5
1.6 ETIESE KWESSIES	6
1.7 SAMEVATTING	6

HOOFSTUK 2

LITERATUURSTUDIE7

2.1 INLEIDING	7
2.2 KURRIKULUMHERSIENING	8
2.2.1 Kurrikulum 2005	8
2.2.2 Die Hersiene Nasionale Kurrikulumverklaring	9
2.2.3 Die Kurrikulum- en Assesseringsbeleidverklaring	10
2.3 BEGRIPSVERKLARING	12
2.4 DIE BELANGRIKHEID VAN SKEPPENDE KUNSTE	14
2.5 DIE PROFIEL VAN SKEPPENDE KUNSONDERWYSERS	16

2.6 DIE OPLEIDING VAN DIE SKEPPENDE KUNSONDERWYSER	17
2.6.1 Voorbereiding op hoëronderwysvlak	18
2.6.2 Die stand van Kunsopvoeding in die Intermediêre-fase	20
2.7 SAMEVATTING	23

HOOFSTUK 3

NAVORSINGSONTWERP- EN METODOLOGIE.....24

3.1 INLEIDING	24
3.2 NAVORSINGSVRAAG	24
3.3 NAVORSINGSONTWERP	24
3.4 NAVORSINGSPARADIGMA	25
3.5 NAVORSINGSMETODOLOGIE	27
3.5.1 'n Gevallestudie	27
3.5.2 Eenheid van ontleding	27
3.5.3 Steekproef	28
3.6 DATA-INSAMELING	28
3.6.1 Inleiding	28
3.6.2 Onderhoude	29
3.6.3 Vraelyste	31
3.6.3 Dokumente	31
3.6.4 Samevatting	32
3.7 ETIESE OORWEGINGS	32
3.8 DATA-VERIFIKASIE	33
3.8.1 Geldigheid	33
3.8.2 Betroubaarheid	34
3.8.3 Veralgemening	35
3.8.4 Objektiviteit	35

3.9 DATA-ONTLEDING	36
3.10 SAMEVATTING	37
HOOFSTUK 4	
DATA-ONTLEDING	39
4.1 INLEIDING	39
4.2 DOEL VAN DIE ONDERSOEK	39
4.3 DATA-ONTLEDING: DEMOGRAFIESE ASPEKTE SOOS IN VRAELYTE	40
4.3.1 Biografiese inligting	40
4.3.2 Samevatting	42
4.4 ONTLEDING EN INTERPRETASIE VAN DATA BEKOM UIT ONDERHOUDE	43
4.4.1 Inleiding	43
4.4.2 Agtergrondvrae ten opsigte van Skeppende Kunste: Resultate	46
4.4.3 Formele en informele opleiding in Skeppende Kuns: Resultate	48
4.4.4 Skeppende Kuns in die klaskamer: Resultate	50
4.4.5 Persepsies en oortuigings: Resultate	52
4.4.6 Voorstelle	56
4.4.7 Algemene opmerkings: Resultate	57
4.5 SAMEVATTING	57

HOOFSTUK 5

BEVINDINGE, GEVOLGTREKKINGS EN AANBEVELINGS	58
5.1 INLEIDING	58
5.2 SAMEVATTING VAN ONDERSKEIE HOOFSTUKKE	58
5.3 BEVINDINGE EN GEVOLGTREKKINGS	59
5.3.1 Agtergrond ten opsigte van Skeppende Kuns	59
5.3.2 Formele en informele opleiding in Skeppende Kuns	60
5.3.3 Skeppende Kuns in die klaskamer	60
5.3.4 Persepsies en oortuigings	60
5.3.5 Voorstelle	61
5.4 OPVOEDKUNDIGE IMPLIKASIES	61
5.5 AANBEVELINGS VIR VERDERE ONDERSOEK	62
5.6 SLOTPERSPEKTIEF	62
BRONNELYS.....	64

LYS VAN TABELLE

TABEL 2.1: 'n Vergelyking tussen leerareas (HNKV) en vakke (KABV) in die Intermediêre-fase

TABEL 2.2: Die insluiting van Skeppende Kunste by vyf universiteite se B.Ed-programme

TABEL 4.1: Geslag

TABEL 4.2: Ouderdom

TABEL 4.3: Kwalifikasies

TABEL 4.4: Jare algemene ondervinding

TABEL 4.5: Jare ondervinding in die aanbied van Skeppende Kunste

TABEL 4.6: Blootstelling aan kunsvorm tydens Laerskool of Hoërskool

TABEL 4.7: Kunsvorme tydens universiteit/kollege

LYS VAN BYLAE

BYLAAG A: Gids om onderhoude met onderwysers te voer

BYLAAG B: Eerste semi-gestruktureerde onderhoud

BYLAAG C: Tweede semi-gestruktureerde onderhoud

BYLAAG D: Derde semi-gestruktureerde onderhoud

BYLAAG E: Vierde semi-gestruktureerde onderhoud

BYLAAG F: Vraelys wat deur onderwysers voltooi moes word

BYLAAG G: Afskrif van die navorser se aansoek aan die Wes-Kaapse
Onderwysdepartement om navorsing in skole te mag doen

BYLAAG H: Afskrif van die studieleier se begeleidende brief aan die Wes-Kaapse
Onderwysdepartement om navorsing in skole te mag doen

BYLAAG I: Afskrif van die toestemmingsbrief van die Wes-Kaapse
Onderwysdepartement om navorsing in skole te mag doen

BYLAAG J: Afskrif van die studieleier se begeleidende brief aan skoolhoofde om
navorsing in skole te mag doen

BYLAAG K: Afskrif van die navorser se brief aan skoolhoofde om navorsing in skole te
kan doen

HOOFSTUK 1

INLEIDENDE ORIËTERING

1.1 INLEIDING

Sedert 1994 word onderwys in Suid-Afrika gekenmerk deur belangrike en deurlopende veranderinge wat besondere uitdagings aan onderwysers stel. Een van hierdie uitdagings is die insluiting van Skeppende Kunste in die Intermediêre Fase (graad 4 tot 6). Die doel van Skeppende Kunste is om leerders blootstelling te gee aan vier onderskeie kunsvorme, naamlik Musiek, Dans, Drama en Visuele Kunste.

Algemene opgeleide onderwysers is egter nie noodwendig in staat om al vier kunsvorme met die nodige kennis, vaardighede en selfvertroue aan te bied nie – grotendeels weens te min opleiding in en blootstelling aan hierdie kunsvorme.

1.2 RASIONAAL VIR DIE ONDERSOEK

Die idee vir die studie het aanvanklik ontstaan uit gesprekke wat gevoer is met kollegas oor hulle ervarings van die vak Skeppende Kunste. Die gevolgtrekking wat uit hierdie informele gesprekke gemaak is, is dat onderwysers wat Skeppende Kunste aanbied dikwels onbevoeg voel omdat hul nie die nodige vaardighede en kennis het om die onderskeie strome van die vak aan te bied nie.

Die implementering van die leerarea Kuns en Kultuur dateer van 1998, waar dit as deel van Kurrikulum 2005 (K2005) in skole aangebied is (Mbeshu, 2010:1). Sedertdien het die onderwysomgewing van Suid-Afrika etlike veranderinge ondergegaan en staan hierdie leerarea nou as Skeppende Kunste bekend. Skeppende Kunste vorm deel van die vak Lewensvaardighede (DvBO, 2011). Skeppende Kunste word onderverdeel in visuele en uitvoerende kunste. Die uitvoerende kunste verwys na Dans, Drama en Musiek, terwyl die kunsvorm Visuele Kunste na enige twee- of driedimensionele kuns en visuele geletterdheid verwys.

Volgens Boyd (2008) het elkeen van hierdie kunsvorme hul eie kennisgebied. Volgens haar is daar 'n mite in die opvoedkunde gemeenskap dat alle kunsvorme ietwat dieselfde is, en daarom word alle strome in een vak onderrig (Boyd, 2008). Hierdie benadering stel hoë eise aan die onderwysers wat hierdie vak aanbied, deurdat daar van hulle verwag word om die nodige vaardighede en kennis van elkeen van die onderskeie kunsvorme te hê. Net soos wat daar verwag word dat 'n Wiskunde-onderwyser kundig is in wiskundige konsepte, net so word daar verwag dat die Skeppende Kunste-onderwyser oor die nodige vaardighede en kennis beskik om die vak met al sy verskillende onderafdelings aan te bied.

Volgens 'n studie in Europa gedoen deur Eurydice (2009) vertrou baie opvoedkundige stelsels op algemene opgeleide onderwysers om kunsvakke aan te bied, ongeag hul vakrigtings. Dit is egter nie te sê dat hierdie onderwyser oor die nodige vaardighede en kennis beskik om die vak optimaal aan te bied nie. Boyd (2008) verwys na die opleiding van voornemende onderwysers deur die volgende vraag te vra: "Hoeveel kennis kan 'n voornemende onderwyser leer in 'n vak wat aangebied word vir tien weke, opgedeel in drie weekblokke vir Visuele Kunste, Drama en Musiek?" Die BEd-programme (Intermediêre Fase) van drie universiteite in Suid-Afrika, naamlik die Universiteit van Weskaapland (2013), die Universiteit Stellenbosch (2013) en die Universiteit van die Vrystaat (2013), wys dat Skeppende Kunste (ook genoem Kuns en Kultuur) geensins, of slegs vir een of twee semesters, aangebied word. Slegs die Kaapse Skiereiland Universiteit van Tegnologie (2013) bied die keuse aan voornemende onderwysers om met een van die volgende, naamlik Visuele Kunste, Drama of Musiek, tot vierdejaarsvlak voort te gaan.

Die Eurydice-studie (Eurydice, 2009) noem dat onderwysers wat kunsvakke aanbied 'n fundamentele rol in die ontwikkeling van kreatiewe vaardighede by leerders speel. Om Skeppende Kunste op 'n hoë standaard aan te bied, is uitdagend, en dit is dus nie verrassend om te sien dat laerskoolonderwysers nie die nodige vertroue het om die vak aan te bied nie. Die Eurydice-studie (Eurydice, 2009) stipuleer dat die aanvanklike voorbereiding vir die onderwysers om kunsvakke te onderrig en die reëling vir professionele ontwikkeling in gedagte gehou moet word.

As onderwysers onkundig en onbevoeg voel om 'n vak aan te bied, kan dit tot die marginalisering van sekere strome van daardie vak lei. 'n Skeppende Kunste-onderwyser wat byvoorbeeld onkundig voel oor Dans fokus eerder op die ander strome waarin sy of hy meer vertrou het. Die aanbieding van die vak word beperk deurdat leerders nie elke stroom van die vak tot sy volle reg kan ervaar nie. Heyning (2011) sê dat vertrou iets is wat bydra tot die uitvoering van alle aspekte van ons lewe. Indien ons nie vertrou het in sekere vaardighede nie, vertoon ons nie so goed soos ons moet nie, en dit lei tot die marginalisering van daardie vaardighede of aktiwiteit.

Volgens Aland (1999) is die vaardighede, kennis en ervaring van die Skeppende Kunste-onderwyser 'n fundamentele funksie in die uitvoering van 'n kunsopvoedingsprogram van hoë gehalte.

1.3 PROBLEEMSTELLING

Daar kan afgelei word dat daar nie altyd in elke skool 'n kundige Skeppende Kunste-onderwyser is wat ten opsigte van al vier strome voldoende opgelei en toegerus is nie. Dit kan wees dat die onderwyser wat Skeppende Kunste aanbied wel 'n persoonlike belangstelling in die vak het en as gevolg daarvan meer selfvertroue het om dit aan te bied. Die aanbieding daarvan kan egter beperk of bevorder word as gevolg van die persepsie wat die onderwyser het oor sy of haar eie kundigheid van die vak. Die doel van hierdie studie was dus om te beskryf hoe Skeppende Kunste-onderwysers se persepsies van hul eie vlak van voorbereiding die doeltreffende aanbieding van die vak beïnvloed.

1.3.1 Primêre navorsingsvraag

Die volgende het as die primêre navorsingsvraag gedien: Wat is Skeppende Kunste-onderwysers se persepsies ten opsigte van hul eie bevoegdheid om die vak Skeppende Kunste in die Intermediêre Fase aan te bied?

1.3.2 Sekondêre navorsingsvrae

Om die bogenoemde vraag te beantwoord, het die volgende as sub-vrae gedien:

- a) Hoe beïnvloed die persepsies van die Skeppende Kunste-onderwyser die aanbieding van die vak?
- b) Hoe word die Skeppende Kunste-onderwyser opgelei en professioneel ontwikkel?
- c) Wat behoort gedoen word om die doeltreffende aanbieding van die vak te verseker?

1.3.3 Begripsverklaring

Die navorser verwys in die titel van die studie na 'persepsies'. Vir die doeleindes van hierdie studie verwys die term 'persepsies' na die sienswyses of beskouings wat onderwysers het oor hul eie bevoegdheidsvlakke.

1.4 NAVORSINGSMETODOLOGIE

Durrheim (2006:34) definieer 'n navorsingsontwerp as 'n strategiese raamwerk wat as brug dien tussen die navorsingsvraag en die uitvoering of implementering van die navorsing. Hierdie raamwerk behoort 'n plan te verskaf oor hoe die data genereer en ontleed sal word om die navorsingsvraag te beantwoord.

Die doel van hierdie studie was om die persepsies van onderwysers te verstaan en te beskryf. Die raamwerk wat in hierdie studie gebruik is, was in die interpretatiewe navorsingsparadigma gesitueer. Vanuit 'n interpretatiewe benadering is daar sekere redes vir alle menslike aksies (Conole, 1993:19). In hierdie studie is onderwysers as die eenheid van ontleding gekies, en hul persepsies was die redes vir die uitvoering van hul aksies.

Vir die studie is kwalitatiewe data ingesamel en genereer. Volgens Durrheim (2006:47) samentel kwalitatiewe navorsers data in die vorm van geskrewe of gesproke taal. In-diepte-, semi-gestruktureerde onderhoude is met Skeppende Kunste-onderwysers gevoer om sodanig 'n begrip van hul persepsies te verkry. Seidman (1998:4) stipuleer

dat die metode van onderhoudvoering toegang bied tot die konteks van mense se gedrag, en dit bied daardeur 'n geleentheid vir navorsers om sin te maak van hul gedrag. Ter aanvulling van die onderhoude is 'n gestruktureerde vraelys aan die deelnemers gegee om enkele biografiese inligting van hulle te verkry.

Data-ontleding het plaasgevind deur die identifisering en kategorisering van temas wat tydens die data-insamelingsproses verkry is.

Die navorsing was kwalitatief van aard, en was dus nie gemik op die generering van statistieke of die veralgemening van die data nie. Die navorsing was eerder gefokus op 'n diepte-ontleding. Die steekproef wat geneem is, was doelgerig, maar ook gerieflik. 'n Doelgerigte steekproef verwys na die kies van goeie voorbeelde van die fenomeen (Durrheim, 2006:50). Al die deelnemers was Skeppende Kunste-onderwysers in die Intermediêre Fase. Die gebruik van 'n gerieflikheidssteekproef verwys in hierdie opsig slegs na die kies van Skeppende Kunste-onderwysers wat skoolgee naby die skool waar die navorser 'n onderwyser is, en wat bereidwillig was om aan die studie deel te neem. Die soort skool waar die deelnemers hulself bevind, was nie belangrik vir die navorser nie, omdat die studie handel oor die onderwyser se persepsie en nie die omgewing waarin die onderwyser hom- of haarself bevind nie.

1.5 UITEENSETTING VAN HOOFSTUKKE

Hierdie navorsingsverslag bestaan uit vyf hoofstukke, wat as volg aangebied word:

Hoofstuk 1 bied die inleidende oriëntering. In **hoofstuk 2** word die literatuur oor die kurrikulumhersieningsproses, die belangrikheid van Skeppende Kunste en die opleiding van Skeppende Kunste-onderwysers ondersoek. In **hoofstuk 3** word die navorsingsontwerp en -metodologie omskryf. In **hoofstuk 4** word die navorsingsresultate bespreek. In **hoofstuk 5** word die bevindinge, gevolgtrekkings, implikasies en aanbevelings van die studie omskryf.

1.6 ETIESE KWESSIES

Die studie was op mense gefokus. Daar is dus om etiese klaring by die universiteit aansoek gedoen en klaring is verleen. Deelnemende onderwysers is ook dienooreenkomstig ingelig en hulle moes 'n etiese klaringsvorm onderteken om aan te dui dat hulle bereid is om aan die studie deel te neem.

Tydens die onderhoudvoering het die navorser vertroulikheid en anonimiteit aan die deelnemers verseker.

Om die studie meer geloofwaardig te maak, het die navorser teruggekeer na elke deelnemers en die afleidings wat gemaak is vanuit die onderhoude en vrae is met die deelnemers geverifieer. Dit het verseker dat die manier waarop die navorser die data interpreteer het wel met die deelnemers se bedoeling ooreenstem.

1.7 SAMEVATTING

Die doel van hierdie navorsingstudie was om Skeppende Kunste-onderwysers in die Intermediêre Fase se persepsies ten opsigte van hul eie bevoegdheidsvlak te ondersoek. Om antwoorde op die gestelde navorsingsvraag te probeer vind, het die navorser van kwalitatiewe metodes gebruik gemaak. Die navorser het gebruik gemaak van veelvuldige databronne om nie net die konsep van triangulering gestand te doen nie, maar ook om die geldigheid en betroubaarheid van die studie te verhoog.

In die volgende hoofstuk word die kurrikulumhersieningsproses van nader bekyk, asook die belangrikheid van Skeppende Kunste en die opleiding van Skeppende Kunste-onderwysers.

HOOFSTUK 2

LITERATUURSTUDIE

2.1 INLEIDING

Sedert 1994 het Suid-Afrika se onderwysstelsel verskeie aanpassings ondergaan. Voor 1994 was daar nie gelyke verskaffing van onderwys en opleiding aan alle landsburgers nie. Die onderwysstelsel moes in die konteks van 'n demokratiese bedeling van die nuwe regering transformeer (Fourie, 2009:66). Die nuwe nasionale kurrikulum moes 'n poging aanwend om die behoeftes van alle Suid-Afrikaners te vervul (Vermeulen, Klopper & Van Niekerk, 2011:200).

Die transformasie na 'n nuwe nasionale kurrikulum was nie 'n eenvoudige proses nie. Verskeie kontekste moes in ag geneem word. Fourie (2009:66) omskryf in haar studie verskeie kontekste waarin die proses van transformasie moes plaasvind. Eerstens moes die stelsel verander van rasse-gedifferensieerd na geografies gedifferensieerd om gehalte-onderwys vir elkeen in Suid-Afrika beskikbaar te stel, ongeag ouderdom, geslag, ras, kleur, godsdiens, vermoë of taal. Volgens Chisholm (2005:19) is die skoolsillabus 'skoongemaak' van enige aanstootlike rassistiese taal en die kontroversiële en uitgediende inhoud is hersien. Tweedens moes 'n nuwe kurrikulum ontwikkel en in plek gestel word om tekortkominge van die verlede, wat 'n resultaat was van die beleid van die Christelike Nasionale Onderwys van die Nasionale Party, reg te stel. Derdens was 'n onderwysstelsel met hoë opvoedkundige standaarde, wat internasionaal aanvaarbaar is, van kritieke belang. 'n Nuwe onderwysstelsel met hoë standaarde sou verseker dat Suid-Afrika toegerus word met 'n mededingende werkersmag, wat die land in staat kan stel om in die wêreldmark mee te ding. Dit kan afgelei word dat transformasie nie 'n maklike en eenvoudige proses sou wees nie.

In hierdie hoofstuk word eerstens 'n oorsig van die kurrikulumhersieningsproses sedert 1994 gegee, waarna 'n begripsverklaring van sekere kernkonsepte gegee word.

2.2 KURRIKULUMHERSIENING

In hierdie afdeling volg 'n breë oorsig van die geskiedenis van die skoolkurrikulum sedert die demokratiese hervorming van 1994, om sodoende die rede vir die insluiting van Kuns en Kultuur te ondersoek.

Die eerste Ministerie van Kuns, Kultuur, Wetenskap en Tegnologie is as deel van die demokratiese hervormings in 1994 geskep. Die kunste, kultuur en erfenis is daarby ingesluit, as gevolg van die algemene opvatting dat hierdie gebiede ook deur die ongelyke verspreiding van vaardighede, hulpbronne en infrastruktuur tydens die apartheids-era geraak is, en dus nie buite die transformasieproses wat in werking getree het gelaat kon word nie (Fourie, 2009:69).

'n Witskrif oor Kuns, Kultuur, Wetenskap en Tegnologie is opgestel om die belangrikheid van hierdie gebiede te beklemtoon. Die Ministerie stipuleer in die Witskrif (DoACST, 1996:2) dat hulle die grondwetlike reg van elke leerder in die Algemene Onderrig- en Opleidingsfase aktief sal bevorder, sodat elke kind toegang het tot gelyke en toepaslike lewenslange onderrig en opleiding in die kunste, kultuur en erfenis. In die formele skoolstelsel word individuele talente en vaardighede deur die transformatiewe aard van kunsopvoeding ontwikkel. Die Ministerie bevorder en ondersteun ook die ontwikkeling en uitbou van gemeenskapgebaseerde kunsopvoeding-strukture. Hierdeur sal 'n ryk en diverse uitdrukking van Suid-Afrikaanse kuns, kultuur en erfenis bevorder en ontwikkel word.

Dit is dus duidelik hieruit af te lei dat kuns, kultuur en erfenis ook beskou is as 'n belangrike bydrae tot die transformasie na 'n nuwe nasionale skoolkurrikulum, naamlik vanaf 'n verdeelde tot 'n meer verenigde nasie.

2.2.1 Kurrikulum 2005

Die proses om die skoolkurrikulum te hernu, het direk ná die 1994-verkiezing begin. Die nuwe skoolkurrikulum is deur die destydse minister van Onderwys, mnr Sibusiso Bhengu, in Maart 1997 aangekondig. Hierdie skoolkurrikulum, wat as transformatief

beskou is, het met die implementering daarvan in 1998 as Kurrikulum 2005 (K2005) bekend gestaan. Dit was gegrond op 'n uitkomsgebaseerde benadering tot onderwys wat in lande soos Australië, Amerika en die Verenigde Koninkryk toegepas is.

Die implementering van K2005 sou egter probleme veroorsaak. As gevolg van 'n tekort aan genoegsame implementeringstyd is 'n reeks dokumente opgestel en aan onderwysers en skoolhoofde uitgedeel. Die dokumente was 'n poging om aan onderwysers uitkomsgebaseerde onderwys te verduidelik en het gepaard gegaan met 'n week lange inligtingssessies vir sekere grade (Hatting-Pretorius, 2012:91). Onderwysers het die implementering van K2005 moeilik ondervind omdat daar nie duidelikheid was oor die verwagtinge waaraan hulle moes voldoen nie. Die implementering van K2005 was problematies en binne twee jaar ná die implementering daarvan is dit aan 'n hersieningsproses onderwerp. 'n Ministeriële Hersieningskomitee, onder leiding van Linda Chisholm, is in opdrag van die destydse minister van Onderwys, prof Kader Asmal, gestig, om die werking en uitvoering van K2005 te ondersoek en aanbevelings vir die verbetering daarvan voor te lê (Chisholm, 2005:193; Hatting-Pretorius, 2012:92).

2.2.2 Die Hersiene Nasionale Kurrikulumverklaring

In 2001 is die hersiene kurrikulum, naamlik die Hersiene Nasionale Kurrikulumverklaring (HNKV), vir openbare kommentaar oopgestel. Dit was nie soseer 'n verandering van kurrikulum nie, maar slegs 'n vereenvoudiging en verbetering van K2005. Hofmeyr (2010) noem twee aspekte wat K2005 problematies gemaak het, naamlik die benadering en die implementering daarvan. K2005 het gefokus op die ontwikkeling van vaardighede en die leerproses, sonder genoegsame riglyne rakende inhoud en kennis. Die HNKV was 'n verbetering vergeleke met K2005 in dié opsig dat dit 'n meer relevante en uitdagende kurrikulum was. Die fokus was daarop om leerders meer bloot te stel aan hoë-orde-denkvaardighede, wat volgens Hofmeyr (2010) noodsaaklik is vir doeltreffende nasionale ontwikkeling en mededinging in die globale ekonomie van die 21ste eeu.

Die HNKV verwoord 16 strategieë om jong Suid-Afrikaners met die tien fundamentele waardes van die Grondwet vertrouwd te maak. Hierdie tien fundamentele waardes is demokrasie, sosiale geregtigheid, gelykheid, nie-rassisme en nie-seksisme, ubuntu, 'n oop samelewing, aanspreeklikheid, respek, die oppergesag van die wet en versoening (DvO, 2003).

Een van die strategieë wat betrekking het op hierdie studie, is die insluiting van Kuns en Kultuur as deel van die formele skoolkurrikulum.

Die HNKV was tot en met 2011 die goedgekeurde en voorgeskrewe kurrikulum vir graad R tot 9. Die Nasionale Kurrikulumverklaring (NKV) is in graad 10 tot 12 geïmplementeer. Die HNKV (graad R–9) en die NKV (graad 10–12) vorm saam die Suid-Afrikaanse Nasionale Kurrikulumverklaring (graad R–12). Alhoewel dit dus aanvanklik bekend gestaan het as die HNKV, word daar vandat die NKV ook in skole geïmplementeer is, nie meer onderskeid tussen die HNKV en die NKV getref nie.

2.2.3 Die Kurrikulum- en Assesseringsbeleidverklaring

Die hersiening en verbetering van 'n skoolkurrikulum is 'n deurlopende proses. Deurlopende implementeringsuitdagings het tot 'n volgende kurrikulumvernuwing in 2009 gelei. 'n Komitee is deur die Ministerie van Onderwys saamgestel en is opdrag gegee om die implementering van die NKV (graad R–9) te hersien. Die hersieningskomitee het onder andere bevestig dat onderwysers op kurrikulum- en administratiewe gebied oorlaai word. Die 'nuwe' NKV (graad R–12) het sy vertrekpunt in die vorige kurrikulum, maar daar het wel vernuwing ingetree wat ten doel gehad het om groter duidelikheid van die kwartaallikse inhoud te verskaf en onderwysers se administratiewe lading te verminder.

Die NKV (graad R–12) is in die volgende dokumente vervat (DvBO, 2011):

- Kurrikulum- en assesseringsbeleidsverklarings vir alle vakke
- Nasionale beleid met betrekking tot die program- en bevorderingsvereistes van die NKV (graad R–12)
- Nasionale Protokol vir Assessering (graad R–12).

Die minister van Basiese Onderwys, me Angie Motshekga, noem ook dat die raad vir onderwysministers in 'n vergadering saamgestem het dat alle leerareas en leerprogramme vanaf 2011 as 'vakke' bekend sal staan.

Die onderstaande tabel dui 'n vergelyking van die leerareas in die HNKV en die vakke in die NKV (Kurrikulum- en Assesseringsbeleidsverklaring [KABV]) in die Intermediêre Fase aan:

TABEL 2.1: 'n Vergelyking van leerareas (HNKV) en vakke (KABV) in die Intermediêre Fase (DvBO, 2011:6; DvO, 2003:2)

Leerareas (HNKV)	Vakke (KABV):
Huistaal	Huistaal
Eerste Addisionele Taal	Eerste Addisionele Taal
Wiskunde	Wiskunde
Natuurwetenskap	Natuurwetenskappe en Tegnologie
Tegnologie	Sosiale Wetenskappe
Lewensoriëntering	Lewensvaardighede: <ul style="list-style-type: none"> • Skeppende Kunste <ul style="list-style-type: none"> - Uitvoerende kunste - Visuele Kunste • Liggaamlike Opvoeding • Persoonlike en Sosiale Welsyn
Kuns en Kultuur	
Ekonomiese en Bestuurswetenskappe	

In die NKV (2012) kry die leerarea Kuns en Kultuur 'n nuwe benaming, naamlik Skeppende Kunste. Anders as Kuns en Kultuur, wat as 'n leerarea op sy eie aangebied is, is Skeppende Kunste 'n onderafdeling van die vak Lewensvaardighede. Skeppende Kunste word ook onderverdeel in twee hoofstrome, naamlik die uitvoerende kunste en

die visuele kunste. Die uitvoerende kunste verwys na Dans, Drama en Musiek. Die kunsvorm Visuele Kunste verwys na die maak en bestudering van tweedimensionele en driedimensionele kunswerke.

Die Ekonomiese en Bestuurswetenskappe-leerarea is uit die leerplan van die Intermediêre Fase verwyder, en word nou in die Senior Fase (graad 7–9) geïmplementeer. Die leerareas Natuurwetenskap en Tegnologie vorm nou saam die vak Natuurwetenskappe en Tegnologie.

Die verskille en ooreenkomste tussen Kuns en Kultuur (HNKV) en Skeppende Kunste word vervolgens in afdeling 2.3 toegelig.

2.3 BEGRIPSVERKLARING

Die volgende afdeling gee 'n omskrywing van die aard en doel van Kuns en Kultuur. Alhoewel Kuns en Kultuur nie in die huidige skoolkurrikulum voorkom nie, kan die betekenis daarvan in die vorige kurrikulum nie ontken word nie. Dit is immers waar die nuwe vak, Skeppende Kunste, sy oorsprong vind.

Die HNKV (graad 4–6) gee die volgende definisie van die leerarea Kuns en Kultuur (DvO, 2002:27):

Die Kuns en Kultuur-leerareaverklaring dek 'n breë spektrum van Suid-Afrika se kuns- en kultuurgebruike. Kuns en kultuur is 'n integrerende deel van die lewe en omvat die geestelike, materiële, intellektuele en emosionele aspekte van die menslike strewe in die samelewing. Kultuur vind uitdrukking deur die kunste en deur mense se lewenswyse, gedragsspatrone, erfenis, kennis en geloofsoortuigings. Kultuur is nie staties nie – dit het 'n geskiedenis en konteks, en dit verander, veral wanneer dit in kontak met ander kulture kom.

Die HNKV (graad 4–6) omskryf die hoofdoel van die leerarea as volg: “om aan alle leerders 'n algemene opvoeding in Kuns en Kultuur te bied”. Hierdie hoofdoel word ondersteun deur die volgende reeks doelstellings van opvoeding in Kuns en Kultuur (DvO 2003:4):

- Stel leerders bloot aan en bied ervarings in dans, drama, musiek, visuele kunste, (kuns-)handwerk, ontwerp, media en kommunikasie, kunsbestuur, kunstegnologie en erfenis.
- Ontwikkel skeppende en innoverende individue as verantwoordelike landsburgers en volgens die waardes van demokrasie soos dit in die Grondwet van Suid-Afrika tot uiting kom.
- Bied aan alle leerders toegang tot opvoeding in kuns en kultuur as deel van die regstelling van historiese wanbalanse.
- Ontwikkel 'n bewustheid van nasionale kultuur ter bevordering van nasiebou.
- Vestig, ontwikkel en bevorder die kreatiwiteit van Suid-Afrikaners as 'n ryk en produktiewe bron.
- Bied deur middel van kuns en kultuur aan leerders geleenthede om bruikbare vaardighede, kennis, houdings en waardes te ontwikkel wat hulle op die lewe en lewenslange leer voorberei.
- Ontwikkel 'n begrip van die kunste as simboliese taal.

Die KABV (2011) Lewensvaardighede van die NKV (2011) gee die volgende definisie van die vak Skeppende Kunste (DvBO, 2011:9):

Skeppende Kunste verskaf blootstelling aan en studie van 'n verskeidenheid kunsvorme soos dans, drama, musiek en visuele kunste. Die doel van Skeppende Kunste is om kreatiewe, verbeeldingryke individue te ontwikkel wat 'n waardering vir die kunste het. Skeppende Kunste voorsien geleenthede aan die leerders om uiting te gee aan hul gevoelens en begrippe, individueel en in samewerking met ander. Dit skep 'n grondslag vir gebalanseerde, kreatiewe-, kognitiewe-, emosionele- [sic] en sosiale ontwikkeling.

Die belangrikste ooreenkoms tussen die leerarea Kuns en Kultuur en die vak Skeppende Kunste wat van toepassing is op hierdie studie is die blootstelling aan en ervaring van 'n verskeidenheid kunsvorme, met spesifieke verwysing na Dans, Drama, Musiek en Visuele Kunste. Sowel Kuns en Kultuur as Skeppende Kunste word as

multidissiplinêre vakke geklassifiseer, juis omdat dit op vier uiteenlopende en verskillende kunsvorme fokus.

Die doel van die Skeppende Kunste-kurrikulum (ook dié van die vorige Kuns en Kultuur-kurrikulum) in die Intermediêre Fase is nie om van leerders spesialiste maak nie, maar eerder om 'n oorsig te gee van en geleenthede te bied in die verskeie dissiplines, naamlik dans, drama, musiek en visuele kunste, sodat wanneer die leerders na die Senior Fase vorder, hulle 'n ingeligte besluit kan neem oor die kunsvorm waarmee hulle wil voortgaan. Teen die einde van die Intermediêre Fase behoort leerders 'n basiese kennis van en waardering vir al vier die kunsvorme te hê (DvBO, 2011).

2.4 DIE BELANGRIKHEID VAN SKEPPENDE KUNSTE

Wiskunde, tale, fisiese wetenskappe, sosiale studies en die kunste kan gesien word as die vyf basiese studiegebiede (Lehamn, 2002:146). Dit is natuurlik dat daar meer klem geplaas word op sekere studiegebiede, omdat die mening bestaan dat hierdie studiegebiede 'n meer suksesvolle toekoms kan inhou. Volgens Robinson (1989:9, aangehaal in Fourie, 2009:73) bestaan die mening dat opvoeding die nastreef van akademiese prestasies is. Die kunste word dus as minder belangrik beskou, behalwe vir die 'minder akademiese' leerder. Daar heers 'n wanopvatting by mense dat die kunste leerders nie kan voorberei vir die werkersmark nie. Die kunste plaas klem op kreatiwiteit, uitdrukkingsvermoë en persoonlike ontwikkeling. Dit is asof hierdie waardes met nie-intellektuele aktiwiteite vereenselwig word. Volgens Fourie (2009:73) spruit hierdie wanopvatting uit onkunde van leke wat geen kennis dra van die inherente eienskappe en waarde van die kunste nie. Verskeie redes kan aangevoer vir die belangrikheid van die kunste. In 'n onlangse onderhoud met die huidige minister van Kuns en Kultuur, Paul Mahatle, noem hy dat die belangrikheid van kunsopvoeding tweërlei is. Aan die een kant moet kunsopvoeding leerders voorberei vir 'n moontlike loopbaan in die kunste, en aan die ander kant moet dit ook bydra tot gehoorontwikkeling (Myburg, 2014).

In die huidige klimaat van die Suid-Afrikaanse kurrikulum word daar egter sterk klem geplaas op die ontwikkeling en verbetering van taal- en wiskundige vaardighede. As gevolg hiervan word die belangrikheid van Skeppende Kunste soms ontsien.

Die National Arts Education Association (NAEA) verwys na die volgende drie redes vir die insluiting van Skeppende Kunste in die kurrikulum.

- Die waarde van werk. Die oorkoepelende doel van skoolopvoeding is om te verseker dat leerders eendag 'n beroep met die nodige vaardighede en kennis sal kan beklee. Ons samelewing het 'n dringende tekort aan die idee van goeie gehalte werk, werk vir persoonlike vervulling, werk vir sosiale erkenning en werk vir ekonomiese ontwikkeling. Kuns kan gesien word as die opsigtelike bewys van werk wat tot die hoogste moontlike vlak uitgevoer is. Die ideale van produktiwiteit en uitstekende vakmanskap word elke keer beoefen wanneer 'n projek in die kunste aangepak word. Volgens Fourie (2009:74) staan die kunste sentraal om 'n werkersmag voort te bring wat kreatief en verbeeldingryk is en met innoverende oplossings vorendag kan kom.
- Universele taal. Die kunste (met die klem hier op visuele kunste) is 'n stel visuele beelde wat leerders moet leer om te lees, ongeag hul gesproke taal. Verskillende beelde word in die Skeppende Kunste-klas bestudeer en hierdie beelde kan mettertyd ons behoeftes, daaglikse gedrag, opinies en ideale beïnvloed. Die individu wat nie visuele beelde kan lees nie, word as onvoltooid met betrekking tot opvoeding gesien. Paul Mashatile, minister van Kuns en Kultuur, bevestig ook die belangrikheid van visuele geletterheid en noem dat daar te min fokus daarop geplaas word (Myburg, 2014). In die Skeppende Kunste-klas word daar voortdurend gefokus op die ontwikkeling van kritiese denke. Die leerders word gevra om visuele beelde te interpreteer en te ontleed en uiteindelik hul opinie te verbaliseer. Besinning oor kunswerke ontwikkel vaardighede van waarneming en ontleding (WKOD, 1999:3, aangehaal in Fourie, 2009:76).
- Waardes. Dit is moeilik om die kunste aan te bied sonder die aanraking van sekere waardes. Dit sluit waardes oor die huis en gesin, werk en speel, die individu en die gemeenskap, die natuur en omgewing, geweld en vrede,

skoonheid en onaangenaamheid in. Die bestudering van die kunste in verskillende lande en mense gee die leerders blootstelling aan 'n verskeie reeks menslike waardes en bekommernisse. Alle leerders moet die geleentheid gegee word om te kan sien hoe die kunste die hoogste aspirasie van die mens kan uitdruk. Vanuit hierdie fondasie glo die NAEA dat leerders 'n beter posisie kan inneem aangaande die keuses van dit wat goed en reg is.

Dit is duidelik dat Skeppende Kunste 'n belangrike rol in die holistiese ontwikkeling van 'n kind kan speel. Daar is egter wanopvattinge en uitdagings rakende hierdie kennisgebied. Vervolgens word die profiel en belangrikheid van 'n Skeppende Kunste-onderwyser bespreek.

2.5 DIE PROFIEL VAN DIE SKEPPENDE KUNSTE-ONDERWYSER

Alvorens daar na die kwessie van onderwys-opleiding gekyk word, is dit wenslik om te besin oor die profiel van die tipiese Skeppende Kunste-onderwyser. Enige onderwyser beskik oor sekere eienskappe. Hierdie eienskappe kan 'n invloed hê op die doeltreffendheid van die onderrig wat plaasvind. Volgens die Universiteit van Florida (University of Florida, 2010) is een van die belangrikste eienskappe waaroor kunsonderwysers moet beskik persoonlike belangstelling in of passie vir die kunste. Volgens die NAEA se professionele standaarde vir visuele kunste behoort alle kunsonderwysers oor sekere kennis, vaardighede en houdings te beskik wat 'n hoë standaard kunsonderrig verseker.

Die Universiteit van Florida (University of Florida, 2010) poog om eienskappe van doeltreffende visuele kunste-onderwysers te identifiseer. Alhoewel dit verwys na die visuele kunste, sou dit ook kon geld vir die ander kunsvorme, naamlik dans, drama en musiek.

Volgens die Universiteit van Florida moet 'n doeltreffende kunsonderwyser 'n deeglike begrip van die kunsvorm hê; 'n begrip van die eienskappe, vermoëns en leerstyle van die leerders hê; in staat wees om ingeligte besluite oor die keuse van kunsinhoud en die

kurrikula te neem; kontemporêre tegnologie kan gebruik om die proses van onderrig en leer te ondersteun; betekenisvolle en toepaslike assesserings kan uitvoer; en die doeltreffendheid van die kunsprogram kan assesseer.

Ter aansluiting by die Universiteit van Florida se poging om die eienskappe van 'n doeltreffende kunsonderwyser te identifiseer, is daar tydens 'n UNESCO-wêreldkonferensie (UNESCO, 2006) besin oor die aspekte waaroor 'n kunsonderwyser genoegsame kennis moet hê, naamlik kennis van hoe om 'n kunswerk te produseer en dit uit te voer; hoe om 'n kunswerk te ontleed, te interpreteer en te evalueer; van die kunswerke van ander kulture en tydperke; hoe om die onderrig van die kunste te implementeer; en hoe om onderrig te evalueer.

Dit blyk dat hierdie twee instellings ooreenstem dat die kunsonderwyser oor sekere kennis, vermoëns en vaardighede moet beskik om hierdie vak doeltreffend te kan aanbied. Nie net moet die kunsonderwyser 'n deeglike begrip van die kunsvorm hê nie, maar hy of sy moet self 'n kunswerk, ongeag die kunsvorm (dans, drama, musiek en visuele kunste) kan produseer en die stappe van uitvoering kan verduidelik.

2.6 OPLEIDING VAN DIE SKEPPENDE KUNSTE-ONDERWYSER

Onderwysers wat Skeppende Kunste aanbied, speel 'n fundamentele rol in die ontwikkeling van kreatiewe vaardighede by leerders (Eurydice, 2009). Voor die implementering van K2005, waarby die leerarea Kuns en Kultuur ingesluit was, was kunsopvoeding anders gestruktureerd. Die verskillende kunsvorme is in hul afsonderlike hoedanighede aangebied en nie alle skole het al die kunsvorme aangebied nie. Die insluiting van die leerarea Kuns en Kultuur as deel van K2005 in 1998 en die HNKV het meegebring dat baie onderwysers nie voldoende opgelei was om die leerarea aan te bied nie, aangesien die leerarea nie deel van die struktuur van die vorige kurrikulum was nie. In sommige gevalle is die leerarea aan die Musiek- of Visuele Kunste-onderwyser gegee, omdat hulle as kenners van die kunste beskou is, ten spyte daarvan dat hulle soms oor geen of min kennis van die ander drie kunsvorme beskik het nie.

Voornemende onderwysers moet die volgende besluite neem oor hul eie onderwysloopbaan. Eerstens kan hulle besluit om 'n spesialisonderwyser te word en in slegs een of twee spesifieke studiegebiede te spesialiseer. Tweedens kan hulle besluit om verskeie studiegebiede in mindere diepte te bestudeer, en dus van gemiddelde vaardigheid/voorbereidheid wees om verskeie vakke aan te bied. Die realiteit van die onderwyspraktik is dat spesialisonderwysers, veral in die Intermediêre Fase, nie so hoog in aanvraag is nie. Hoe meer onderwysers kan aanbied, hoe beter is die kanse dikwels om 'n pos te kry.

2.6.1 Voorbereiding op hoëronderwysvlak

In Suid-Afrika word onderwysers vir die Algemene Onderwys- en Opleidingsfase (graad R–9) tans by 24 hoëronderwysinstellings opgelei. Met die ontleding van slegs vyf instellings se jaarboeke blyk dit duidelik dat hierdie instellings normaalweg 'n vierjaar-BEd-program aanbied, waarna die student die keuse het om verdere studie te onderneem. 'n Aantal kernmodules, asook 'n wye verskeidenheid vakke, word op eerstejaarsvlak aangebied, sodat die student 'n generiese geheeloorsig kan kry met die oog op die maak van keuses ten opsigte van die vakke waarin hy of sy wil spesialiseer. Sommige hoëronderwysinstellings laat studente toe om ekstra vakke te neem indien hulle dit so verkies.

Voornemende onderwysers wat kies om te spesialiseer in die Intermediêre of Senior fases kies dikwels 'n verskeidenheid vakke. Dit verbeter hul kanse om ná voltooiing van hul studies werk te kry. Die meeste hoëronderwysinstellings verwag van voornemende onderwysers om 'n reeks verpligte en keusemodules te voltooi.

Die volgende tabel bied 'n vergelyking van vyf universiteite in Suid-Afrika se BEd-programme en die insluiting van Skeppende Kunste oor die periode van vier jaar.

TABEL 2.2: Die insluiting van Skeppende Kunste by vyf universiteite se BEd-programme (Universiteit Stellenbosch, 2014; Universiteit van Pretoria, 2013; Noordwes-Universiteit, 2014; Kaapse Skiereiland Universiteit van Tegnologie, 2014; Unisa, 2014)

Universiteit	JAAR 1	JAAR 2	JAAR 3	JAAR 4
Universiteit Stellenbosch	-	Verpligte module Kuns en Kultuur (Musiek en Kuns)	Verpligte module Kuns en Kultuur (Dans en Drama)	-
Universiteit van Pretoria	-	KIES TWEE Kunsopvoeding Musiekopvoeding Lewensoriëntering Geletterdheidspraktyke	Een van die twee vakke wat gekies is, moet tot op derdejaarsvlak geneem word	-
Noordwes-Universiteit	-	Indien die Kuns en Kultuur-spesialiteitsrigting gekies word, Leerarea Kuns en Kultuur Leerarea Kuns en Kultuurmetodiek	Leerarea Kuns en Kultuur Leerarea Kuns en Kultuurmetodiek	Leerarea Kuns en Kultuur Leerarea Kuns en Kultuurmetodiek
Kaapse Skiereiland Universiteit van Tegnologie	Verpligtend: Kuns en Kultuur	Keusevakke Kuns 2 Drama 2 Musiek 2	Keusevakke Kuns 3 Musiek 3 Drama 3	Keusevakke Kuns 4 Musiek 4 Drama 4
Unisa	-	Verpligtend: Professionele Studies Kuns en Kultuur	-	-

Tabel 2.2 toon dat Kuns en Kultuur, oftewel Skeppende Kunste, in die BEd-programme van die vyf vermelde hoërondewysinstellings aangebied word. Die tabel toon egter dat slegs enkele hoërondewysinstellings Kuns en Kultuur as 'n verpligte module aanbied. Die verpligte module Kuns en Kultuur gee aan voornemende onderwysers 'n geheelloorsig van die vak, maar dit is nie genoeg om hulle vertrouwd te maak met die aanbieding van die vak nie. By programme waar dit as keusevak aangebied word, ontstaan die moontlikheid dat studente, op grond van 'n verskeidenheid persoonlike redes, dit nie kies nie.

Onderwyseropleidingsprogramme wat deur hoërondewysinstellings aangebied word, speel 'n belangrike rol in die voorbereiding van alle onderwysers, ook Skeppende Kunste-onderwysers. Volgens Vermeulen et al. (2011:201) moet die huidige skoolkurrikulum 'n direkte invloed op onderwyservoorbereiding hê. Sy toon aan dat die kunsmodules wat in skole aangebied word en die kunsmodules wat by hoërondewysinstellings aangebied word te veel verskil. Die voorbereiding van die Skeppende Kunste-onderwyser stem nie ooreen met die eise wat deur die skoolpraktyk gestel word nie (Vermeulen et al., 2011:202). 'n Deelnemer aan 'n Australiese navorsingstudie oor die stand van kunsopvoeding stipuleer dat sy by haar tersiêre instelling vir die module Visuele Kunste slegs 'n klein vlieër moes maak. 'n Ander deelnemer het genoem dat sy blokfluit moes neem vir Musiek, alhoewel sy nog nooit blootstelling gehad het aan formele musiekonderrig nie. Volgens hierdie deelnemers kon die professionele ondervinding van meer waarde gewees het indien die fokus op pedagogie en vaardigheidsontwikkeling geplaas is (Alter, Terrence & O'Hara, 2009:25).

2.6.2 Die stand van kunsopvoeding in die Intermediêre Fase

Australië is een van die lande wat op die voorgrond is in navorsing oor kunsopvoeding of die stand van kunsopvoeding in laerskole (Alter et al., 2009; Boyd, 2008; Connoles, 1993; Russell-Bowie, 2012). As gevolg van die multidissiplinêre aard van Skeppende Kunste is dit moeilik om 'n spesialisonderwyser te vind wat voorbereid en gewillig is om die vak aan te bied.

Die doel van die vak is om aan leerders blootstelling te gee aan 'n verskeidenheid kunsvorme, asook om geleenthede te skep waar hulle uiting kan gee aan hul emosies. Die doeltreffendheid van hierdie blootstelling en geleenthede word egter deur verskeie redes belemmer. Vermeulen et al. (2011:202) is veral besorg oor die vlak van voorbereidheid van Skeppende Kunste-onderwysers. Gevolgtrekkings word gemaak deur Vermeulen (2009) dat baie onderwysers wat Skeppende Kunste aanbied nie spesifieke opleiding in die kunsvorm gehad het wat hul tans aanbied nie. In 'n brief aan *Die Burger* bevestig dr Georgina Westraadt (2014) die besorgdheid van kunsopvoeders oor die feit dat algemene opgeleide onderwysers in baie gevalle Skeppende Kunste moet aanbied. Volgens Vermeulen (2009:4) veroorsaak dit minder klem op die unieke kunsvaardighede wat die kunste vereis. Skeppende Kunste word gereduseer tot 'n teoretiese vak, omdat kunsvaardighede met die versameling van inligting vereenselwig word.

Die huidige (2014) minister van Kuns en Kultuur, Paul Mashatile, noem dat die meeste onderwysers in openbare skole nie die formele bevoegdheid, ervaring of in sommige gevalle die nodige geesdrif het vir sodanige Skeppende Kunste-opvoeding nie (Myburg, 2014). Lemon en Garvis (2013:2) is van mening dat suksesvolle implementering van Skeppende Kunste slegs sal plaasvind indien laerskoolonderwysers bevoeg is, oor die nodige kennis en vaardighede beskik en met selfvertroue alle kunsvorme kan aanbied.

Lemon en Garvis (2013:2) verwys ook na positiewe en negatiewe oortuigings van onderwysers wat Skeppende Kunste aanbied. Indien onderwysers se oortuigings byvoorbeeld positief is, is hulle geneig om meer aan kunsondervindinge in die klaskamer deel te neem; indien hulle oortuigings van 'n negatiewe aard is, sal die blootstelling aan Skeppende Kunste vir leerders beperk wees. Volgens Lemon en Garvis (2013:2) word opinies en oortuigings van Skeppende Kunste, asook enige persoonlike of professionele ervarings, reeds gedurende onderwysopleiding gevorm.

Verskeie navorsingstudies verwys na die marginalisering van Skeppende Kunste in die skoolkurrikulum. Russell-Bowie (2012:60) verwys na twee aspekte wat hierdie

marginalisering kan veroorsaak, naamlik laerskoolonderwysers het min selfvertroue in hul eie kunsvermoëns en min vertroue in hul vermoëns om leerders te onderrig. Die manier waarop die onderwyser hulself as kunsonderwyser sien, met ander woorde die persepsie wat hul oor hul eie kunsvermoëns het, hou direk verband met die vlak van doeltreffendheid wat hul demonstreer om kunsonderwysers te wees. Een van die faktore wat kan bydra tot onderwysers se selfpersepsie is die vertroue in hul eie voorbereidheid om te onderrig (Alter et al., 2009). In ooreenstemming verwys Vermeulen et al. (2011:202) na sleutelkwessies wat die hoeveelheid en gehalte van Skeppende Kunste-opvoeding beïnvloed, naamlik die onderwyser se selfvertroue, houding, selfdoeltreffendheid en vorige ervarings in die verskeie kunsvorme.

Lemon en Garvis (2013:3) verwys in hul studie na die konsep van 'selfdoeltreffendheid'. Hierdie konsep is in die sosiale teorie van Bandura geleë. Die oortuigings van onderwysers oor hul selfdoeltreffendheid en hul kapasiteit om Skeppende Kunste aan te bied, vorm 'n persepsie van hul bevoegdheid in die kunste. Dit het weer 'n impak op die mate van insluiting van die kunste in die kurrikulum, en selfs die klaskamer. Dit kan gedefinieer word as "die geloof in die mens se vermoëns om sekere te aksies te organiseer en uit te voer, om gegewe uitkomstes te bereik" (Bandura 1997:3, aangehaal in Lemon & Garvis, 2013:4).

'n Ander aspek wat doeltreffende kunsonderrig negatief beïnvloed, is die neiging van skoolhoofde om algemene opgeleide onderwysers, met oop periodes in hul rooster, te gebruik om Skeppende Kunste te onderrig, ongeag of daardie onderwyser enige vaardighede, kennis of belangstelling in die vak het (Vermeulen et al., 2011:200). 'n Ander algemene verskynsel in publieke skole met 'n tekort aan kunsspesialisonderwysers is om 'n vrywillige onderwyser toe te laat om Skeppende Kunste aan te bied alhoewel hy of sy soms geen opleiding en vaardighede het om die vak te onderrig nie (Nompula, 2012:267). Garvis (2010, aangehaal in Nompula, 2012:296) het bevind dat die gebruik van klasonderwysers of nie-spesialisonderwysers om 'n spesialisvak te onderrig leerders se persepsie van die belangrikheid van die vak beïnvloed. Leerders word in graad 4 tot 6 op 'n meer gevorderde vlak aan die verskeie

kunsvorme (Dans, Drama, Musiek en Visuele Kunste) blootgestel. Die persepsies wat in hierdie vormingsjare geskep word, is blywend en beïnvloed leerders se lewenskeuses op 'n latere stadium van hul lewens.

2.7 SAMEVATTING

Uit hierdie hoofstuk blyk dit duidelik dat die vak Skeppende Kunste, en die onderwysers wat Skeppende Kunste aanbied, voor 'n aantal uitdagings te staan kom. Hierdie vak is 'n belangrike deel van die holistiese ontwikkeling van 'n kind, maar tog ontbreek daar doeltreffende onderrig in die vak en onderwysers wat bevoeg is om dit aan te bied.

'n Skeppende Kunste-onderwyser moet voorbereid moet wees om onderrig te gee in elkeen van die onderskeie dissiplines van die vak. Die vak stel dus hoë eise en verwagtinge aan 'n algemene klasonderwyser wat nie spesifiek opgelei is in elkeen van die dissiplines nie.

Die voorbereiding en opleiding van Skeppende Kunste-onderwysers speel dus 'n belangrike rol om die doel van hierdie vak te verwesenlik.

HOOFSTUK 3

NAVORSINGSONTWERP EN -METODOLOGIE

3.1 INLEIDING

In hoofstuk 2 van hierdie navorsingstudie is die literatuur oor verskeie aspekte van Skeppende Kunste, sowel as onderwyserbevoegdheid ten opsigte van Skeppende Kunste-opvoeding, verken en toegelig.

In hierdie hoofstuk word die navorsingsontwerp en -metodologie van die studie, die eenheid van ontleding, die bepaling van die steekproef sowel as die metodes wat aangewend is vir data-insameling en data-ontleding bespreek. Die kwessie van etiese oorwegings word ook bespreek.

3.2 NAVORSINGSVRAAG

In die literatuurstudie in hoofstuk 2 is reeds gemeld dat Skeppende Kunste-opvoeding, weens verskeie redes, soms ondoeltreffend in skole aangebied word. Die oënskynlike oorsaak is moontlik die feit dat Skeppende Kunste-onderwysers hulself nie altyd as bevoeg genoeg beskou om al vier dimensies van die vak aan te bied nie.

In hoofstuk 1 van hierdie studie is die volgende navorsingsvraag gestel:

Wat is Skeppende Kunste-onderwysers se persepsies ten opsigte van hul eie bevoegdheid om die vak Skeppende Kunste in die Intermediêre Fase aan te bied?

Ten einde die navorsingsvraag te beantwoord, is die volgende navorsingsontwerp opgestel.

3.3 NAVORSINGSONTWERP

Denscombe (2010b:3) is van mening dat daar nie net een weg tot goeie navorsing is nie. Volgens hom moet navorsers gereed wees om besluite te neem, oordele te vel en

hul diskresie te gebruik vir die voltooiing van 'n navorsingsprojek. Een van die belangrikste besluite om te neem, is watter navorsingstrategie gevolg moet word. 'n Strategie verwys na 'n plan van aksie wat ontwerp is om 'n sekere doel te bereik. Die doel van hierdie studie het op die primêre navorsingsvraag gefokus, naamlik Wat is Skeppende Kunste-onderwysers se persepsies ten opsigte van hul eie bevoegdheid om die vak Skeppende Kunste in die Intermediêre Fase aan te bied?

Durrheim (2006:34), beskryf 'n navorsingsontwerp as 'n strategiese raamwerk vir aksie wat as 'n brug tussen die navorsingsvraag en die uitvoering of implementering van die navorsing dien. 'n Goeie navorsingsontwerp verseker dat die navorsing 'n sekere doel vervul en dat die navorsing met die beskikbare hulpbronne en tyd voltooi kan word. Sommige navorsers beskryf selfs die navorsingsontwerp as 'n 'bloudruk' vir die navorsing wat uitgevoer gaan word. Hierdie term verwys egter na 'n onbuigsame en vaste navorsingsontwerp, wat min ruimte vir soepelheid en verandering laat. Kwalitatiewe navorsers se navorsingsontwerpe is normaalweg meer oop, vloeibaar en buigsam van aard.

Denscombe (2010b:3) verwys na die navorsingsontwerp as 'n deeglik gekonstrueerde plan van aksie wat rasioneel ontwerp is en die beste kanse bied om sukses te behaal.

Vir die doel van hierdie studie word 'n navorsingsontwerp beskou as 'n stelselmatige, koherente strategie om die primêre navorsingsvraag te beantwoord.

3.4 NAVORSINGSPARADIGMA

Durrheim (2006:37) stel voor dat die navorser 'n aantal besluite neem alvorens daar op die navorsingsontwerp besluit word. Een van die besluite wat geneem moet word, is watter teoretiese navorsingsparadigma die onderliggende basis vir die navorsingstudie gaan vorm. Denscombe (2010b:3) verwys na die navorsingsparadigma as die benadering tot die navorsing, terwyl Van Wyk (2011:69) daarna verwys as 'n organisatoriese skema.

Paradigmas dien as perspektiewe wat 'n rasionaal vir die navorsing verskaf en die navorser tot bepaalde data-insameling, waarneming en interpretasie verbind (Durrheim, 2006:40). Die navorsingparadigma is dus sentraal tot die navorsingsontwerp omdat dit 'n impak het op sowel die aard van die navorsingsvraag as metodes wat gevolg gaan word om die vraag te bestudeer. Om koherensie in die studie te verseker, moet die navorsingsvraag en die navorsingsmetodes logies bymekaar in die gekose paradigma pas.

Ten einde die navorsingsvraag te beantwoord, en om logies by die doel van die studie aan te sluit, het die navorser 'n kwalitatiewe navorsingsontwerp vanuit 'n interpretatiewe navorsingsparadigma onderneem. Die doel van die navorsing was om Skeppende Kunste-onderwysers se persepsies te identifiseer en te beskryf. Volgens Schurink (1998a:240) kan kwalitatiewe navorsing gedefinieer word as 'n multiperspektief-benadering tot sosiale interaksie wat gerig is daarop om interaksie te beskryf, sin daarvan te maak, dit te interpreteer of dit te rekonstrueer met in terme van die betekenis wat die nagevorsde daaraan heg. Die hoofdoel van kwalitatiewe navorsing is om sosiale lewe en die betekenis wat mense heg aan alledaagse lewe te probeer verstaan.

Die kwalitatiewe navorser is gemoeid met die volgende:

- Om te verstaan, eerder as om te verduidelik
- Naturalistiese waarneming, eerder as gekontroleerde meting.
- Die subjektiewe ondersoek van realiteit deur die perspektiewe van 'n deelnemer, eerder as die perspektief van 'n buitestaander. (Schurink, 1998a: 243)

Die doel van hierdie studie was om Skeppende Kunste-onderwysers se persepsies te probeer verstaan en te beskryf op grond van dit wat hulle aan die navorser in die onderhoude geuiter het. Die navorser het self die onderhoude met die deelnemers gevoer, en was dus subjektief aan die perspektiewe van die deelnemers verbind. Die verbale kommunikasie tydens die onderhoude het 'n meer omvattende perspektief van die deelnemers gebied, juis omdat hulle meer vryheid gegun is om te kommunikeer. Die

studie was nie gemoeid met 'n gekontroleerde meting van Skeppende Kunste-onderwysers se persepsies nie.

3.5 NAVORSINGSMETODOLOGIE

Ten einde die navorsingsvraag te beantwoord, is die volgende navorsingsmetodes in plek gestel.

3.5.1 'n Gevallestudie

Die navorser het besluit om die gevallestudie-strategie in die kwalitatiewe navorsingsraamwerk te gebruik. Die doel van hierdie studie was om 'n diepte-ontleding van Skeppende Kunste-onderwysers se persepsies te doen. Denscombe (2010b:52) stipuleer dat hierdie navorsingstrategie op een of meer gevalle kan fokus. Swanborn (2010:1) verwys na die keuse van slegs een of 'n handvol gevalle as 'n intensiewe benadering tot gevallestudies. Deur 'n intensiewe benadering toe te pas, verkry die navorser 'n diepte-siening van die spesifieke geval.

Hierdie gevallestudie fokus op vier onderwysers by vier verskillende skole. Hoewel vier verskillende kontekste, word vier verskillende bronne, nl. die onderwysers, vir data-generering gebruik vir die ondersoek van slegs een verskynsel of geval, te wete Skeppende Kunste-onderwysers. Al vier onderwysers bied Skeppende Kunste in die Intermediêre Fase aan.

3.5.2 Eenheid van ontleding

Volgens Babbie en Mouton (2001:84) verwys die eenheid van ontleding na die 'wat' van die studie. Dit behels die objek, fenomeen, entiteit, proses of gebeurtenis wat die navorser ondersoek. Babbie (1989, aangehaal in Durrheim, 2006:41) onderskei tussen vier eenhede van ontleding in die sosiale wetenskappe, naamlik individue, groepe, organisasies en artefakte. In hierdie navorsingstudie was die eenheid van ontleding Skeppende Kunste-onderwysers in die Intermediêre Fase.

3.5.3 Steekproef

Durrheim (2006:49) is van mening dat die eenheid van ontleding 'n impak het op die steekproef, data-insameling en soort gevolgtrekkings wat uit die navorsing gemaak word. Hierdie navorsing was kwalitatief van aard en was dus nie gemoeid met statistiese akkuraatheid nie.

Die navorsers het twee soorte steekproefstrategieë gevolg om sodoende 'n goeie voorstelling van die eenheid van ontleding te verkry. Eerstens is 'n doelgerigte steekproefstrategie gevolg. Die navorser het doelbewus vier Skeppende Kunste-onderwysers in die Intermediêre Fase gekies om aan die studie deel te neem. Die individue is dus gekies omdat hulle 'n goeie verteenwoordiging is van die fenomeen wat nagevors is. Die navorser het ook doelbewus vier skole geïdentifiseer waar Skeppende Kunste in die Intermediêre Fase aangebied word.

Die tweede navorsingstrategie wat gevolg is, was 'n gerieflikheidssteekproefstrategie. Deelnemers is gekies vanuit vier skole in die omliggende gebied waarin die navorser skoolhou om sodoende tyd en reiskoste te bespaar.

3.6 DATA-INSAMELING

3.6.1 Inleiding

In 'n kwalitatiewe navorsingstudie is die navorser die primêre instrument vir die proses van data-insameling en -ontleding. Kwalitatiewe metodes beteken dat die data hoofsaaklik in narratiewe vorm genereer en omskryf word. Ten einde koherensie tussen die gekose navorsingsparadigma en die navorsingsvraag te bewerkstellig, is kwalitatiewe data-insamelingstegnieke gekies ten einde te verseker dat kwalitatiewe data genereer word.

In die gevallestudiebenadering word verskillende kwalitatiewe data-insamelingstegnieke gebruik om inligting oor die spesifieke 'geval' te kry. In hierdie studie is semi-gestruktureerde onderhoude as die hoofmetode gebruik om die verlangde data in te samel. Onderhoude is met vier Skeppende Kunste-onderwysers in die Intermediêre Fase gevoer. Aanvullende vraelyste is gebruik om ondersteunende inligting oor die Skeppende Kunste-onderwysers te bekom. Bepaalde kurrikulumdokumente is ook as deel van 'n proses van dokumentontleding ondersoek en ontleed. Hierdie kurrikulumdokumente sluit in die Witskrif oor Kuns, Kultuur, Wetenskap en Tegnologie; K2005; die HNKV; en die KABV. Tydens die insameling van data is etiese oorwegings (sien paragraaf 3.7) ook in aanmerking geneem en gerespekteer.

3.6.2 Onderhoude

Onderhoude is 'n relevante en toepaslike metode vir die data-insamelingsproses in die kwalitatiewe navorsingsraamwerk. Denscombe (2010b:172) is van mening dat die onderhoudsmetode die navorser toelaat om insig in die deelnemer se opinies, gevoelens, emosies en ervarings te bekom. Hierdie studie se doel was om die persepsies van onderwysers te verstaan. Om hierdie rede is onderhoude as die vernaamste data-insamelingstegniek of -metode geïdentifiseer ten einde die verlangde inligting te bekom.

Onderhoude is 'n data-insamelingstegniek wat gebruik word om data by mense in te samel deur hulle vrae te vra en 'n verbale reaksie van hulle te kry. Denscombe (2010b:172) noem dat onderhoude dikwels 'n gunsteling-data-insamelingstegniek onder kwalitatiewe navorsers is omdat die tegniek gebruik maak van die navorser se bestaande vermoë om 'n gesprek te voer. Onderhoude behels egter baie meer as om net 'n gesprek te kan voer. Onderhoude behels 'n aantal aannames oor en begrip van die situasie wat nie normaalweg met informele gesprekke vereenselwig word nie. Die volgende is belangrik om in ag te neem wanneer onderhoude gevoer word:

- Die deelnemer is bewus van en het toestemming gegee om deel te neem aan die onderhoud.
- Die deelnemer se woorde word op rekord gehou.

- Die agenda vir die gesprek word deur die navorser bepaal.

Onderhoudvoering kan op verskeie maniere plaasvind, byvoorbeeld telefonies, van aangesig tot aangesig, individueel of in groepe. Die navorser het besluit op individuele, aangesig-tot-aangesig-onderhoude omdat dit die navorser sou help om die geslote wêreld van die individu (Skeppende Kunste-onderwyser) beter te verstaan, soos deur Shcurink (1998:298) aanbeveel. Denscombe (2010b:176) noem ook die volgende voordele van aangesig-tot-aangesig-onderhoude:

- Dit is maklik om met een persoon 'n datum, tyd en plek vir die onderhoud te reël.
- Die opinies en idees spruit uit een persoon en vergemaklik die proses om spesifieke idees aan 'n spesifieke persoon te koppel.
- Dit is maklik hanteerbaar omdat die navorser slegs met een persoon se idees gekonfronteer word.
- By die transkriberingsproses is dit makliker om slegs een deelnemer se audio-opname te volg, omdat daar net een stem is wat op 'n slag praat.

Onderhoude kan ook verskillende vorme aanneem, naamlik gestruktureerd, ongestruktureerd en semi-gestruktureerd. Vir die doel van hierdie studie is individuele, semi-gestruktureerde onderhoude gekies.

'n Semi-gestruktureerde onderhoud vereis van die navorser om 'n duidelike lys van kwessies, sowel as 'n skedule of lys van vrae, op te stel. Met 'n semi-gestruktureerde onderhoud is die navorser buigsaam wat betref die volgorde van kwessies wat bespreek gaan word. Die fokus is eerder op die deelnemer om idees te ontwikkel en te praat oor kwessies wat deur die navorser voorgestel word. Die antwoorde wat deur die deelnemer genereer word, is oop, en daar is meer fokus op die deelnemer se uitbreiding op elke antwoord.

Die navorser het vir die doel van hierdie studie 'n skedule-vraelys opgestel wat as 'n breë riglyn vir elke onderhoud sou dien. Die meerderheid vrae was oop en buigsaam van aard, en het die deelnemers toegelaat om op die betrokke kwessie uit te brei. Die

persepsie van die deelnemer kan beter verstaan word indien die deelnemer 'n kans gegun word om sy of haar respons te verduidelik.

'n Ander belangrike aspek by onderhoudvoering is die manier waarop rekord gehou word van die interaksie tussen die navorser (onderhoudvoerder) en die deelnemer (respondent). Denscombe (2010b:186) is van mening dat die menslike geheue 'n relatiewe onbetroubare navorsingsinstrument is en stel voor dat onderhoude deur 'n bandopname ondersteun word. Die navorser het dus elke onderhoud op band opgeneem en kort veldnotas tydens die onderhoud geneem. Die neem van veldnotas is beperk tot kort, persoonlike notas deur die navorser, sodat fokus ten volle op die gesprekke wat tydens die onderhoud plaasvind, geplaas is. Die oudio-opnames van elke onderhoud is later vir die doeleindes van data-ontleding getranskribeer.

3.6.3 Vraelyste

Ter ondersteuning van die data wat gedurende onderhoudvoering ingesamel is, het die navorser besluit om kort vraelyste aan die deelnemers te oorhandig. Die doel van die vraelys was slegs om biografiese inligting oor die deelnemers te verkry, naamlik geslag, ouderdom, ondervinding in jare, ondervinding in Skeppende Kunste-onderrig, en so meer.

Volgens Denscombe (2010b:156) kan die data wat uit vraelyste verkry word in twee breë kategorieë verdeel word, naamlik feite en opinies. Die hoofdoel van hierdie studie se vraelys was om feitlike inligting oor elke deelnemer in te samel. Dit het van elke deelnemer vereis om biografiese inligting deur te gee.

3.6.3 Dokumente

Volgens Denscombe (2010a:216) kan dokumente as bron van data in hul eie reg dien. Dokumentontleding behels die bestudering en ontleding van bestaande dokumente met die doel om óf hul substantiewe inhoud te verstaan óf dieper betekenis aan die lig te bring (Ritchie & Lewis, 2003:35, aangehaal in Van Wyk, 2007:74).

Ten einde die konsep van Skeppende Kunste in die Suid-Afrikaanse kurrikulum te verstaan, is verskeie kurrikulumdokumente ontleed. Die dokumente sluit in die Witskrif oor Kuns, Kultuur, Wetenskap en Tegnologie (1996); K2005 (1998); die HNKV (2001); en die KABV (2011). Die data wat uit die dokumente verkry is, is hoofsaaklik in die literatuurstudie gebruik.

3.6.4 Samevatting

In hierdie studie is van verskeie kwalitatiewe navorsingsmetodes gebruik gemaak ten einde triangulering te bewerkstellig, naamlik dokumentontleding, aanvullende vraelyste en semi-gestruktureerde onderhoude. Triangulering is die gebruik van verskillende navorsingsmetodes om die navorsingsvraag met verskillende perspektiewe te ontleed. Die geldigheid en betroubaarheid van hierdie studie is ook daardeur versterk, soos aanbeveel deur Diehl, Guion en McDonald (2011:1). Die gebruik van meervoudige metodes van data-insameling was een van die beste maniere om die gehalte van hierdie studie te verseker.

3.7 ETIESE OORWEGINGS

Etiese kwessies tree dikwels na vore in die sosiale wetenskappe omdat die mens die hoofbron van navorsing is. Strydom (1998, aangehaal in De Vos, 1998:24) definieer etiek as 'n stel morele waardes wat deur 'n individu of groep voorgestel word. Hierdie stel waardes word, volgens Denscombe (2010a:59), wydverspreid aanvaar en bied reëls en verwagtinge oor die korrekte uitvoering van navorsing teenoor 'n respondent. Hierdie stel waardes help die navorser om 'n oordeel oor sy of haar aksies te fel, hetsy reg of verkeerd, goed of sleg (Denscombe, 2010a:59). Die navorser in die sosiale wetenskappe moet 'n morele perspektief aanneem wanneer daar besluit word op 'n navorsingsontwerp en die metode van data-insameling.

Daar word tans dikwels van navorsers in die sosiale wetenskaplike verwag om vooraf toestemming by 'n instelling (byvoorbeeld 'n universiteit) se navorsingsetiekkomitee te verkry alvorens sodanige navorsing onderneem mag word. Die navorser het toestemming by die Universiteit Stellenbosch verkry vir die onderneem van hierdie

navorsing (sien bylaag G en H). Die navorser moes ook skriftelik by die Wes-Kaapse Onderwysdepartement aansoek doen om toestemming om die ondersoek by die vier teikenskole te onderneem. Hierdie toestemming is verleen (sien bylaag I). Die navorser het daarna elke skoolhoof persoonlik besoek om ook hulle toestemming te verkry om geïdentifiseerde Skeppende Kunste-onderwysers van hulle skool as navorsingsbron te gebruik.

Die navorser het mondelinge toestemming van elke deelnemende onderwyser verkry, en daar is besluit op 'n gepaste tyd om die semi-gestruktureerde onderhoud te voer. Die doel en aard van die studie is vooraf aan elke deelnemer verduidelik. Die deelnemers het ook die opsie gekry om die navorsingsvoorstel deur te lees, indien hulle sou wou. Elke deelnemer het ook die toestemmingsbrief dat hulle vrywillig deelneem, onderteken.

Die navorser het ook die volgende etiese aspekte bespreek:

- Alle inligting wat vanaf die deelnemers verkry is, word as vertroulik hanteer.
- Die deelnemers se identiteit sal anoniem bly.
- Die skole se naam sal anoniem bly.
- Die deelnemers het die reg gehad om tydens die studie te onttrek indien hulle so sou voel.

3.8 DATA-VERIFIKASIE

Denscombe (2010b:297) is van mening dat die geloofwaardigheid van die navorsing 'n kernaspek is wat deur die hele navorsingsproses demonstreer moet word. Ten einde die navorsingsvraag van die studie te beantwoord, is kwalitatiewe data ingesamel. Die navorser moet die gehalte van die kwalitatiewe data as geheel beoordeel. Denscombe (2010b:298) stel vier konsepte voor waarvolgens kwalitatiewe data as geloofwaardig bestempel kan word.

3.8.1 Geldigheid

Geldigheid verwys na die mate waartoe die navorser kan demonstreer dat sy of haar data akkuraat en gepas is. Denscombe (2010b:299) noem dat daar nie absolute

sekerheid oor die akkuraatheid en gepastheid van kwalitatiewe data, soos die geval met kwantitatiewe data, kan wees nie, maar dat daar wel 'n paar maniere is om hierdie kwessie te hanteer. Dit sluit die volgende in:

- In hierdie studie is daar gebruik gemaak van triangulering om meer geldige resultate te verseker. Triangulering verwys na die gebruik van veelvuldige bronne van data-insameling. Die navorser het 'n literatuuroorsig gedoen, onderhoude is met vier deelnemers gevoer, vraelyste is gebruik om biografiese inligting te verkry en 'n dokumentontleding is gedoen om die Skeppende Kunste-kurrikulum en sekere konsepte rakende Skeppende Kunste-opvoeding beter te verstaan.
- Na afloop van elke onderhoud het die navorser met die getranskribeerde onderhoude na elke deelnemer teruggekeer om bevestiging te verkry van dit wat die navorser verstaan het en dit wat die deelnemer in daardie vraag bedoel het. Enige onduidelikhede is op hierdie manier uit die weg geruim.
- Die onderhoudsvrae en vraelys is eers aan die navorser se studieleier vir kommentaar voorgelê met die oog op voorstelle wat na sy mening tot verbetering kon bydra.

3.8.2 Betroubaarheid

Volgens Denscombe (2010b:298) verwys betroubaarheid na die volgende vraag: “Sal die navorsingsinstrument dieselfde resultate lewer indien dit deur ander navorsers gedoen word?” Kwalitatiewe navorsers vorm 'n integrale deel van hul eie navorsing, omdat hulle vir 'n lang tydperk met dieselfde navorsingsvraag gekonfronteer word. Dit is belangrik dat die navorser alle prosedures wat gevolg is en besluite wat geneem is duidelik uiteensit, sodat dit deursigtig aan ander navorsers is. Hierdie etiese kwessie is op die volgende wyses hanteer:

- Geen besluite is geneem voordat dit nie met die studieleier bespreek is nie.
- Die prosedures en besluite is duidelik in die onderskeie hoofstukke uiteengesit en 'n omvattende beskrywing van elke prosedure en besluit is skriftelik verduidelik en deur voorbeelde of teorieë uit die literatuur ondersteun.

3.8.3 Veralgemening

In die geval van kwantitatiewe navorsing is die kwessie van veralgemening tot 'n mindere mate problematies, omdat daar met 'n groot hoeveelheid gevalle gewerk word. Vir kwalitatiewe navorsers is die veralgemening van hul resultate dikwels problematies, omdat slegs 'n klein hoeveelheid gevalle vir navorsing gebruik word. Die vraag wat ontstaan, is: "Hoe kan daar 'n veralgemening gemaak word gegrond op die data verkry van min gevalle?"

Volgens Denscombe (2010b:299) kan die kwessie van veralgemening in kwalitatiewe navorsing deur die oordraagbaarheid van resultate hanteer word. Dit het te doen met die mate waartoe die resultate na ander gevalle oorgedra kan word.

Die navorser het vier Skeppende Kunste-onderwysers uit uiteenlopende skole geïdentifiseer, omdat die fokus van die studie nie op die soort skool nie maar op die persepsie van elke individu as Skeppende Kunste-onderwyser was. Daar kan as gevolg van die klein geval nie op veralgemening aanspraak gemaak word nie, maar soos wat die lesers die bevindinge lees en hulle daarmee begin vereenselwig, kan die veralgemening toeneem. Die resultate is oordraagbaar na ander gevalle, maar dit hang van nie-deelnemende Skeppende Kunste-onderwysers af of hulle hul daarmee kan vereenselwig of nie.

3.8.4 Objektiviteit

Die kwessie van objektiviteit handel oor die mate waartoe die kwalitatiewe navorsing resultate kan lewer wat vry is van die invloed van die navorser wat die navorsing gedoen het (Denscombe, 2010b:301). Die kwalitatiewe navorser is die primêre bron van data-insameling en -ontleding, en kan daarom nie onafhanklik ten opsigte van sy of haar eie navorsing staan nie.

Aan die begin van hierdie tesis gee die navorser 'n kortlikse agtergrond van haarself asook die rede vir haar belangstelling in die spesifieke kennisgebied. Hierdie bekendstelling het ten doel om enige vooroordele wat die navorser kan hê uit die weg te ruim. Die leser kry die geleentheid om die navorser te ontmoet en te verstaan waarom die navorser hierdie studie aangepak het. Die doel van die navorsing was nie om die navorser se eie ervaring en persepsies te ondersteun nie, maar om juis alternatiewe sienings van ander Skeppende Kunste-onderwysers te verkry.

3.9 DATA-ONTLEDING

Die primêre doel van data-ontleding is om deur die ontledingsproses betekenis uit die versamelde data te bekom. LeCompte en Schensul (1999) definieer data-ontleding as 'n proses wat die navorser gebruik om data tot 'n storie te reduceer, en dan daardie storie te interpreteer. Ontleding kan ook beskryf word as die proses waar 'n groot hoeveelheid versamelde data gereduseer word sodat betekenis aan die data gekoppel kan word. Volgens Taylor-Powell en Renner (2003:1) vereis data-ontleding en -interpretasie die skep van orde en betekenis. Hierdie proses van data-ontleding vereis kreatiwiteit, dissipline en 'n stelselmatige benadering deur die navorser.

Taylor-Powell en Renner (2003:1) is van mening dat daar nie een spesifieke manier vir die ontleding van kwalitatiewe data bestaan nie. Patton (1987, aangehaal in Kawulich, 2004:1) stipuleer vier stappe wat normaalweg gedurende die proses van data-ontleding plaasvind, naamlik die data word georganiseer, die hoeveelheid data word deur middel van kategorisering gereduseer, patrone of temas in die data word geïdentifiseer en daar word 'n vergelyking tussen hierdie patrone of temas getref.

'n Algemene neiging onder kwalitatiewe navorsers is om die ingesamelde data volgens kategorieë te organiseer, sodat ooreenkomste en verskille makliker onderskei kan word. Volgens Schutt (2012:302) poog die ontleder om belangrike kategorieë in die data, sowel as patrone en verhoudings, deur middel van 'n ontdekkingsproses te identifiseer. Merriam (1998, aangehaal in Kawulich, 2004:2) beskryf die proses van data-ontleding as 'n komplekse aksie van heen en weer tussen data en konsepte beweeg. Anders as

by kwantitatiewe data-ontleding, ontstaan daar in kwalitatiewe data-ontleding geen vooropgestelde hipoteses nie, en moet die navorser dikwels self 'n manier ontwikkel om die data te ontleed.

In hierdie studie is 'n gevallestudie-benadering as navorsingstrategie gebruik, met semi-gestruktureerde individuele onderhoude as die vernaamste data-insamelingsmetode. Die navorser het 'n onderhoudskedule vir al die onderhoude opgestel sodat die data-insameling doelgerig kon plaasvind. Alhoewel die onderhoudskedule en -vrae onderhewig is aan verandering gedurende die onderhoud self, het die navorser sekere temas en spesifieke vrae met die opstel van die onderhoudskedule ingesluit. Die groepering van sekere temas en vrae in die onderhoudskedule bevorder dus die proses van kategorisering tydens data-ontleding.

Die navorser het 'n semi-gestruktureerde onderhoud met vier Skeppende Kunste-onderwysers in die Intermediêre Fase gevoer, asook 'n aanvullende vraelys oor hul biografiese inligting laat invul. Dus is vier gevallestudies opgebou. Die data bekom uit die gevallestudies is noukeurig bestudeer om enige ooreenkomste uit te lig. Hierdie proses staan ook as die kodering van data bekend.

Die ingesamelde data wat vanuit die onderhoude en vraelyste verkry is, is dus kwalitatief ontleed en tot 'n samehangende geheel geïntegreer om sodoende sin te maak van die fenomeen wat ondersoek is.

3.10 SAMEVATTING

In hierdie ondersoek het die navorser 'n kwalitatiewe navorsingstudie in die interpretatiewe paradigma as navorsingsontwerp gekies. Die data wat ingesamel is, is gebruik om een gevallestudie oor die spesifieke fenomeen saam te stel.

Ten einde die navorsingsvraag te beantwoord, is daar van verskeie data-insamelingsmetodes gebruik gemaak. Semi-gestruktureerde, individuele onderhoude is as vernaamste data-insamelingsmetode gekies, met vraelyste as ondersteunende insamelingsmetode.

Audio-opnames is van elke onderhoud gemaak en duidelike transkripsies van elke onderhoud is voltooi. Die data van die getranskribeerde onderhoude, sowel as dié van die voltooide vraelyste, is kwalitatief ontleed. Ooreenkomste in die data is uitgelig en volgens kategorieë ingedeel om sodoende betekenis aan die ingesamelde data te heg.

Die navorser het verskillende stappe gevolg om die data te verifieer met betrekking tot geldigheid, betroubaarheid, objektiwiteit en veralgemening van die data. Tydens die implementering van die veldwerk het etiese aspekte na vore getree waaraan die navorser aandag verleen het.

HOOFSTUK 4

DATA-ONTLEDING

4.1 INLEIDING

In hoofstuk 3 van hierdie studie is die navorsingsontwerp en -metodologie beskryf. Ter aansluiting by hoofstuk 3 word die ontleding van die ingesamelde data in hierdie hoofstuk vervolgens bespreek. Die data in hierdie afdeling van die studie is hoofsaaklik bekom uit vier semi-gestruktureerde onderhoude (sien bylaag B tot E vir die protokol en bylaag A vir 'n afskrif van die onderhoudskedule) met vier deelnemers wat Skeppende Kunste in die Intermediêre Fase onderrig. 'n Aanvullende vraelys is ook aan die deelnemers gegee. Hierdie vraelys is slegs met biografiese, feitlike inligting gemoeid en bied nie insig in die persepsies en oortuigings van die deelnemers nie, maar wel 'n oorsig van die konteks waarin die studie onderneem is. Dieselfde deelnemers is vir die vraelys en die onderhoude gebruik. Die navorsing het by drie skole plaasgevind. Een van die skole het twee deelnemende onderwysers gehad, terwyl die ander twee slegs een deelnemer elk gehad het.

Die empiriese ondersoek is vanaf 20 Augustus tot 7 September 2014 onderneem (onderhoude en vraelyste). Die onderhoude en vraelyste is op dieselfde dag afgehandel. In die ontleding van die data, soos uit die onderhoude en vraelyste bekom, word daar telkens na die response van die deelnemers verwys. Om duidelikheid te verseker, beteken 'n verwysing B1 byvoorbeeld dat daar na bylaag B, bladsy 1, verwys word.

4.2 DOEL VAN DIE ONDERSOEK

Die doel van hierdie ondersoek was om Skeppende Kunste-onderwysers se persepsies van hul eie bevoegdheid te verken en te beskryf. Die doel van die vraelys en onderhoude was dus om by te dra tot die verwesenliking van hierdie doel. Die onderhoudsvrae is in vier afdelings verdeel. Hierdie afdelings skep dus vier kategorieë waarvolgens die data ontleed en beskryf is. Die demografiese vraelys dien as aanvullende data.

4.3 DATA-ONTLEDING: DEMOGRAFIESE ASPEKTE SOOS IN VRAELYSTE

4.3.1 Biografiese inligting

Soos in tabel 4.1 aangetoon, was die deelnemende Skeppende Kunste-onderwysers almal vroue.

TABEL 4.1: GESLAG

	Getal
Manlik	0
Vroulik	4
TOTAAL	4

Tabel 4.2 toon dat die deelnemers se ouderdomme tussen 20 en 50 jaar gewissel het.

TABEL 4.2: OUDERDOM

20–30 jaar	1
31–40 jaar	2
41–50 jaar	1
51–60 jaar	0
TOTAAL	4

Die gegewens in tabel 4.3 toon dat al die deelnemers oor die algemeen goed gekwalifiseerd is.

TABEL 4.3: KWALIFIKASIES

Kwalifikasie	Getal
BEd Hons	1
HVOD	1
Bmus	1
BPrim (LO)	1

Tabel 4.4 toon dat die deelnemende Skeppende Kunste-onderwysers tussen 9 en 20 jaar algemene onderwysondervinding het.

TABEL 4.4: JARE ONDERVINDING (ALGEMEEN)

Deelnemer	Jare algemene ondervinding
1	9 jaar
2	5 jaar
3	13 jaar
4	20 jaar

Die gegewens in Tabel 4.5 toon dat die deelnemende Skeppende Kunste-onderwysers se ondervinding in die aanbied van Skeppende Kunste in sommige gevalle minder is as hul algemene onderwysondervinding. Hul ondervinding in die aanbied van Skeppende Kunste wissel tussen 3 maande en 14 jaar.

TABEL 4.5: JARE ONDERVINDING IN DIE AANBIED VAN SKEPPENDE KUNSTE

Deelnemer	Jare ondervinding in Skeppende Kunste (Kuns en Kultuur)
1	9 jaar

2	4 jaar
3	3 maande
4	14 jaar

Die gegewens in tabel 4.6 toon dat slegs drie van die deelnemers 'n kunsvorm of kunsvorme op skool beoefen het.

TABEL 4.6: KUNSVORME OP LAERSKOOLO EN HOËRSKOOLO

Deelnemer	Kunsvorme op laerskool en/of hoërskool
1	Musiek (hoërskool en laerskool)
2	Visuele Kunste (hoërskool en laerskool) Drama (Eisteddfod-voordrag)
3	Geen
4	Visuele Kunste (hoërskool)

Tabel 4.7 toon dat drie van die deelnemers een of meer kunsvorm op universiteit/kollege geneem het.

TABEL 4.7: KUNSVORME TYDENS HOËRONDERWYS (UNIVERSITEIT/KOLLEGE)

Deelnemer	Kunsvorm tydens universiteit/kollege
1	Musiek
2	Basiese konsepte van musiek, dans en drama (slegs ses maande per kunsvorm) en Visuele Kunste (as 'n ekstra vak vir twee jaar geneem)
3	Geen
4	Visuele Kunste

4.3.2 Samevatting

Die biografiese gegewens van die vier deelnemende Skeppende Kunste-onderwysers (sien bylaag H) in die voorafgaande tabelle dui daarop dat al die deelnemers vroue tussen die ouderdomme van 20 en 50 jaar was. Al die deelnemers is tans betrokke by die onderrig van Skeppende Kunste en hul ondervinding in die aanbied van Skeppende Kunste of Kuns en Kultuur wissel tussen 3 maande en 14 jaar. In sommige deelnemers se gevalle is hul jare algemene ondervinding in die onderwys meer as hul ondervinding in die onderrig van Skeppende Kunste of Kuns en Kultuur. Verder toon die gegewens dat slegs drie deelnemers opleiding in een of ander kunsvorm tydens hoërondewys (universiteit of kollege) ontvang het.

4.4 ONTLEDING EN INTERPRETASIE VAN DATA UIT ONDERHOUDE BEKOM

4.4.1 Inleiding

Die vrae vir die semi-gestruktureerde onderhoud is in ses hoofkategorieë verdeel, naamlik (i) agtergrondvrae ten opsigte van Skeppende Kunste; (ii) formele en informele opleiding; (iii) Skeppende Kunste in die klaskamer; (iv) persepsies en oortuigings; (v) voorstelle; en (vi) algemene opmerkings. Gedurende die verloop van elke onderhoud het die navorser soms opvolgvrae aan die deelnemers gerig om duidelikheid en sekerheid oor die gegewe response te verseker. Die ses hoofkategorieë, met die onderskeie vrae, is as volg uiteengesit:

Afdeling A – Vraag 1–6: Agtergrondvrae ten opsigte van Skeppende Kunste

- 1 Toe u op skool was, het u 'n persoonlike belangstelling in die kunste gehad?
- 2 Het u steeds 'n persoonlike belangstelling in die kunste?
- 3 Wat doen u om hierdie persoonlike belangstelling te behou en te prikkel?
- 4 Hoe het dit gekom dat u Skeppende Kunste onderrig?
- 5 Toe u aansoek gedoen het vir u pos, was dit aanvanklik deel van u toegekende vakke wat u moes onderrig?
- 6 Hoe lank onderrig u al hierdie vak (voorheen bekend as Kuns en Kultuur)?

Afdeling B – Vraag 7–12: Formele en informele opleiding in Skeppende Kunste

7 Het u formele opleiding in enige van die vier kunsvorme van Skeppende Kunste?

Indien JA, meld asseblief ten opsigte van watter kunsvorme u formele opleiding ontvang het en ook wat die aard was van die formele opleiding wat u gehad het.

8 Het u enige informele opleiding in enige van die vier kunsvorme van Skeppende Kunste? Indien JA, wat was die aard van hierdie opleiding?

9 Tot watter mate het u persoonlike belangstelling in die Skeppende Kunste tot selfbemagtiging gelei (byvoorbeeld bywoning van werksinkels, kursusse gevolg)?

10 Kan u al vier kunsvorme met volle vertroue aanbied, met ander woorde is u ewe vertrouwd met al vier vorme met betrekking tot kennis en vaardighede wat verlang word om die vak te kan aanbied?

Afdeling C – Vraag 11–18: Skeppende Kunste in die klaskamer

11 Onderrig u al vier kunsvorme? Of word dit onder verskillende onderwysers verdeel?

12 Indien dit wel onderling verdeel word, hoekom die spesifieke verdeling?

13 Indien meer as een kunsvorm onderrig word, voel u ten volle gemaklik en vertrouwd om die kunsvorme met selfvertroue aan te bied?

14 Met watter een of meer van die kunsvorme voel u die gemaklikste om te onderrig, indien enige? Hoekom?

15 Met watter van die kunsvorme voel u u eie kennis/vaardighede het leemtes en sou u meer ontwikkeling wou ondergaan?

16 Is daar sekere afdelings van die Skeppende Kunste-kurrikulum waarop u meer/minder fokus? Indien wel, hoekom?

17 Die Skeppende Kunste-kurrikulum vereis baie praktiese werk van die leerders. Verduidelik kortliks hoe u die praktiese werk (hetsy danse, liedere, drama-aktiwiteite, ens.) aanbied.

18 Voel u soms onseker oor die vrae wat leerders tydens klastyd aan u rig (wat van toepassing is op Skeppende Kunste)?

Afdeling D – Vraag 19–25: Persepsies en oortuigings

19 Sien u uself as 'n kunstenaar (in enige kunsvorm, bv. 'n danser/musikant/visuele kunstenaar/akteur)?

20 Geniet u dit om Skeppende Kunste te onderrig? Motiveer u antwoord.

21 Uitgesluit eksterne faktore wat doeltreffende onderrig dikwels beïnvloed (bv. min tyd, tekort aan handboeke, groot klasse, tekort aan hulpbronne), wat maak die onderrig van Skeppende Kunste vir u moeilik OF maklik? Fokus op uself as Skeppende Kunste-onderwyser.

22 Tot watter mate reken u is u doeltreffend ten opsigte van die onderrig van Skeppende Kunste? Motiveer u antwoord.

23 Tot watter mate reken u is u ondoeltreffend ten opsigte van die onderrig van Skeppende Kunste? Motiveer u antwoord.

24 Wat, volgens u mening, is die eienskappe van 'n doeltreffende Skeppende Kunste-onderwyser?

25 Sien u uself as 'n doeltreffende Skeppende Kunste-onderwyser?

Afdeling E – Vraag 26: Voorstelle

26 Wat, sou u voorstel, kan die onderrig van Skeppende Kunste in die Intermediêre Fase verbeter?

Afdeling F: Vraag 27 – Algemene opmerkings

27 Het u enige algemene opmerkings wat u wil deel?

4.4.2 Agtergrondvrae ten opsigte van Skeppende Kunste: Resultate (afdeling A, vraag 1–6)

4.4.2.1 Toe u op skool was, het u 'n persoonlike belangstelling in die kunste gehad?

Drie uit die vier deelnemers (B1, C1 en E1) het aangedui dat hulle wel 'n persoonlike belangstelling in die kunste gehad het terwyl hulle nog self op skool was. Twee van die deelnemers het 'n duidelike belangstelling in die visuele kunste (C1 en E1) gemeld, en die ander deelnemer 'n belangstelling in musiek (B1). Deelnemer F1 het aangevoer dat haar kunsonderwyser by verskeie kere slegs een leerder uitgesonder het oor goeie kunswerk, en juis daarom ontbreek daar 'n persoonlike belangstelling by haar in die kunste. Dit blyk dat kuns, oftewel Skeppende Kunste, 'n paar jaar gelede nie met soveel erns en struktuur aangebied is nie, en daarom het sommige van die deelnemers nie blootstelling aan byvoorbeeld dans of drama gehad nie, soos deur een deelnemer verwoord:

“In ons tyd het ons net een kunsperiode 'n week gehad en dit was dit, ná skool was daar nie rêrig kunsaktiwiteite of dans, of drama, of musiek nie.”

Dit blyk dus dat die meerderheid deelnemende onderwysers reeds tydens hul skooljare 'n belangstelling in die kunste gehad het.

4.4.2.2 Het u steeds 'n persoonlike belangstelling in die kunste?

Deelnemer B1, C1 en D1 het duidelik aangevoer dat hulle steeds 'n persoonlike belangstelling in die kunste het. B1 verwys na die bywoning van musiekblyspele en besigtiging van kuns by kunsgalerye, terwyl C1 en D1 sê dat hulle self skilder, teken of items maak, indien hulle tyd het daarvoor. Deelnemer E1 het gemeld dat sy nie 'n persoonlike belangstelling in die kunste het nie, maar het tog verwys na die maak van kunshandwerk.

4.4.2.3 Wat doen u om hierdie persoonlike belangstelling te behou en te prikkel?

(Verwys na antwoorde bespreek in 4.4.2.2)

4.4.2.4 Hoe het dit gekom dat u Skeppende Kunste onderrig?

Op hierdie vraag het deelnemers verskillende redes aangevoer. Volgens deelnemer B2 was dit 'n administratiewe reëling van die skool *“om die persone wat klas gee los te maak vir 'n afperiode”*. 'n Ander rede was omdat sy musiek onderrig en *“hulle sien jou as 'n kreatiewe persoon, omdat jy kan musiek maak”*. Deelnemer C2 het genoem dat sy hoofsaaklik aangestel is as klasonderwyser en dat sy in haar eerste jaar van onderwys min kuns gegee het, maar daarna het die skool vir haar meer kunsklasse gegee om te onderrig. Deelnemer D2 het genoem dat dit net deel van die pos was. Deelnemer E1 het verwys na die skool se indeling *“omdat dit een van my hoofvakke was”*.

Dit is dus op hierdie stadium duidelik dat, wat betref die deelnemende skole, daar nie soseer op die betrokke vakkundigheid van die onderwysers gefokus is nie, maar eerder op ander reëlins.

4.4.2.4 Toe u aansoek gedoen het vir u pos, was dit aanvanklik deel van u toegekende vakke wat u moes onderrig?

Drie deelnemers het aangedui dat dit wel deel van hul toegekende vakke gevorm het. Deelnemer D2 het aangedui dat alhoewel dit nie aanvanklik deel was van haar toegekende vakke nie, haar agtergrond in kuns wel 'n rol in die aanstelling gespeel het.

Dit blyk dus dat die meerderheid van die deelnemende onderwysers bewus was van die vak tydens hul aanstelling in die pos.

4.4.2.5 Hoe lank onderrig u al hierdie vak (voorheen bekend as Kuns en Kultuur)?

Die ervaring in die onderrig van Skeppende Kunste (asook Kuns en Kultuur) wissel uiteenlopend vanaf drie maande (D2), vyf jaar (C2) en nege jaar (B2) tot veertien jaar (E1).

4.4.2.6 Samevatting van afdeling A

Die response op vraag 1 tot 6 toon dat daar bo en behalwe onderwysers se persoonlike belangstelling in die kunste ook ander faktore was wat meegebring het dat hulle die betrokke vak moes onderrig. Die skole se behoeftes is in ag geneem.

4.4.3 Formele en informele opleiding in Skeppende Kunste: Resultate (afdeling B)

4.4.3.1 Het u formele opleiding in enige van die vier kunsvorme van Skeppende Kunste? Indien JA, meld asseblief ten opsigte van watter kunsvorme u formele opleiding ontvang het en ook wat die aard was van die formele opleiding wat u gehad het.

Drie van die vier deelnemers (B3, C2 en E2) het aangedui dat hulle formele opleiding in een van die vier kunsvorme ontvang het. B3 het 'n graad in musiek, C2 het visuele kunste op skool geneem asook ekstra klasse op universiteit en E2 het aangedui dat Visuele Kunste *“en al die afdelings van visuele kuns”* een van haar hoofvakke op universiteit was.

In die meerderheid van die gevalle was daar dus een of ander vorm van formele opleiding in sommige van die kunsvorme.

4.4.3.2 Het u enige informele opleiding in enige van die vier kunsvorme van Skeppende Kunste? Indien JA, wat was die aard van hierdie opleiding?

Ook in hierdie geval het drie uit die vier deelnemers aangedui dat hul een of ander vorm van informele opleiding ontvang het. B3 het informele opleiding in dans en drama tydens haar Diensjaar vir Christus ontvang, maar nie ten opsigte van visuele kunste nie. C2 het verwys na die bywoon van werksessies en kort kursusse in al vier vorme van Skeppende Kunste. D2 het verwys na die bywoon van slegs een Saterdag-kursus in drama en visuele kunste. E2 het gemeld dat sy geen informele opleiding in enige van die vier kunsvorme ontvang het nie.

4.4.3.3 Tot watter mate het u persoonlike belangstelling in die Skeppende Kunste tot selfbemaagtiging gelei (byvoorbeeld bywoning van werksinkels, kursusse gevolg)?

Twee van die deelnemers het aangedui dat hul persoonlike belangstelling in die kunste tot selfbemaagtiging gelei het. Deelnemer B3 het aangevoer dat haar persoonlike belangstelling *“in al vier bene”* maak dat sy self voorbeelde (met spesifieke verwysing na Dans en Drama) aan die klasse demonstreer. Deelnemer C3 het verwys na die vrywillige bywoning van kursusse (met spesifieke verwysing na Visuele Kunste) as gevolg van die feit dat dit vir haar genot verskaf. Deelnemer D3 het aangevoer dat die bywoning van kursusse nie uit persoonlike belangstelling spruit nie, maar wel uit ’n informatiewe belangstelling omdat sy nog nooit die vak onderrig het nie: *“Ek het maar net na die kursus gegaan omdat ek hulp nodig gehad het om die vak te gee – iemand moes my help”*. In ’n sekere mate kan laasgenoemde ook as ’n vorm van selfbemaagtiging beskou word.

4.4.3.4 Kan u al vier kunsvorme met volle vertroue aanbied, met ander woorde is u ewe vertrouwd met al vier vorme met betrekking tot kennis en vaardighede wat verlang word om die vak te kan aanbied?

Vier deelnemers het aangedui dat hulle ’n sekere mate van vertroue in een of meer van die kunsvorme het. B3 gee onderrig in slegs Skeppende Kunste vir graad 4’s, wat beteken *“ek weet meer as hulle”*. Sy het aangevoer dat die basiese konsepte van Visuele Kunste eenvoudig genoeg is om aan die leerders te verduidelik, en dat dit op hierdie stadium al is wat nodig is. C3 het ’n definitiewe vertroudheid en gemaklikheid met die onderrig van Visuele Kunste getoon. D4 het ’n dadelike *“nee”*-respons gelever: *“As ek ’n boek het, sal ek dit dalk kan doen, maar nie met vertroue uit my eie uit nie”*. E2 het aangedui dat sy min vertroue in die onderrig van sang en musiek het. Uit die response is dit duidelik dat nie een van die onderwysers in hierdie geval vertrouwd is met al vier kunsvorme waaruit Skeppende Kunste bestaan nie.

4.4.3.5 Samevatting van afdeling B

Dit blyk of 'n meerderheid van die deelnemers wel formele en informele opleiding in een of twee van die kunsvorme ontvang het. Geen deelnemer het aangedui dat sy in al vier kunsvorme, naamlik Dans, Drama, Musiek en Visuele Kunste, opgelei is nie. Die formele opleiding verwys na opleiding by universiteite of kolleges, terwyl informele opleiding na kortkursusse en werkswinkels verwys. Dit is egter duidelik dat die deelnemers nie ten volle vertrouwd is om al die kunsvorme met selfvertroue aan te bied nie.

4.4.4 Skeppende Kunste in die klaskamer: Resultate (afdeling C)

4.4.4.1 Onderrig u al vier kunsvorme? Of word dit onder verskillende onderwysers verdeel?

Al die deelnemers het aangedui dat hulle al vier kunsvorme onderrig, maar by nadere ondersoek het dit geblyk dat in een geval Dans en Musiek ontbreek. Daar is geen verdeling van Skeppende Kunste onder verskillende onderwysers nie; die deelnemers moet al vier aanbied. Deelnemer D3 het egter aangevoer dat sy net Visuele Kunste en Drama onderrig. Dans en Musiek word nie onderrig nie: *“Soos ek dit verstaan, kan jy twee kunsvorme kies en solank ek hier is gaan hulle niks musikaal leer nie”*.

4.4.4.2 Indien meer as een kunsvorm onderrig word, voel u ten volle gemaklik en vertrouwd om die kunsvorme met selfvertroue aan te bied? (verwys ook na vraag 4.4.3.4)

4.4.4.3 Met watter een of meer van die kunsvorme voel u die gemaklikste om te onderrig, indien enige? Hoekom?

Al die deelnemers het een kunsvorm aangedui waarmee hulle die gemaklikste voel om te onderrig. Daar is dus bepaalde voorkeure. B4 het verwys na Musiek, terwyl C4 en E3 na Visuele Kunste verwys het. Die rede vir hierdie drie deelnemers se gemaklikheid met die kunsvorm is hoofsaaklik as gevolg van die formele opleiding wat hulle daarin ontvang het. Deelnemer D3 het ook verwys na 'n gemaklikheid met Visuele Kunste, omdat sy voel sy kan behulpsaam wees teenoor die leerders op hierdie gebied. Dit is dus duidelik dat al die deelnemers gemaklik is met die onderrig van een kunsvorm.

4.4.4.4 Met watter van die kunsvorme voel u u eie kennis/vaardighede het leemtes en sou u meer ontwikkeling wou ondergaan?

Die deelnemers het almal hier een of meer kunsvorm aangedui waarin hulle meer ontwikkeling wou ondergaan. B4 het verwys na Visuele Kunste, C4 na al die uitvoerende kunste, D4 na Drama en E3 na Musiek. Dit is dus duidelik dat in al die deelnemers se gevalle daar leemtes is wat gevul moet word as gevolg van gebrekkige kennis en/of vaardighede om al vier kunsvorme te kan aanbied.

4.4.4.5 Is daar sekere afdelings van die Skeppende Kunste-kurrikulum waarop u meer/minder fokus? Indien wel, hoekom?

Twee van die deelnemers het aangevoer dat hulle op al die afdelings ewe veel fokus plaas. B4 het verwys na die feit dat die KABV “*baie voorskriftelik*” is en juis daarom word daar nie meer of minder klem op een of twee van die bene geplaas nie. Die ander twee deelnemers het ’n definitiewe verskuiwing van fokus op een of meer van die kunsvorme aangedui. Deelnemer D4 fokus meer op Visuele Kunste “*omdat ek gemakliker daarmee voel*”. E3 fokus weer minder op Musiek, “*omdat die musiekonderwyser klasmusiek met die leerders doen*”. Uit hierdie response is dit duidelik dat sommige Skeppende Kunste-onderwysers wel sekere kunsvorme meer beklemtoon as ander – weens ’n verskeidenheid redes. Alle kunsvorme kom dus nie noodwendig ten volle tot hul reg as gevolg van hierdie diverse praktyke nie.

4.4.4.6 Die Skeppende Kunste-kurrikulum vereis baie praktiese werk van die leerders. Verduidelik kortliks hoe u die praktiese werk (hetsy danse, liedere, drama-aktiwiteite, ens.) aanbied.

Drie van die deelnemers (B5, C5 en E3) het aangedui dat hulle die uitvoerende kunste meestal in groepverband aanbied en dat die leerders dan in klastyd oefen. Een van die deelnemers (B5) het aangedui dat sy self eers ’n voorbeeld aan die leerders uitbeeld, en daarna beweeg dit na praktiese werk in klein groepies tot die leerders gereed is om die

praktiese werk in groter groepe te voltooi: *“Ek doen altyd ’n tipe inleiding met hulle wat ek self iets doen”*. Deelnemer E3 het gemeld dat groepwerk die beste metode is om Dans en Drama aan te bied as gevolg van ’n tekort aan fisiese ruimte in die klaskamers: *“Op die oomblik laat ek hulle maar in groepe werk ... dis die beste as mens byvoorbeeld Dans of Drama doen ... ook omdat ons tyd baie beperk is ... ook ons spasie*. As gevolg van die feit dat deelnemer D4 nog nie baie ervaring het in die aanbied van Skeppende Kunste nie, eksperimenteer sy nog met verskillende maniere om Visuele Kunste en Drama in haar klas aan te bied. Dit is dus duidelik dat daar ten opsigte van praktiese werk verskillende praktyke in die betrokke skole is waar die ondersoek onderneem is.

4.4.4.7 Voel u soms onseker oor die vrae wat leerders tydens klastyd aan u rig (wat van toepassing is op Skeppende Kunste)?

Al vier deelnemers het nee geantwoord op bogenoemde vraag. Volgens C6 is sy *“bevoeg genoeg”* om vrae op Intermediêre Fase-vlak te beantwoord. Ten spyte van ’n wisselende vlak van bevoegdheid ten opsigte van al vier kunsvorme, is die deelnemers van mening dat hulle tog in staat is om vrae met selfvertroue te kan beantwoord.

4.4.4.8 Samevatting van afdeling C

Dit blyk op hierdie stadium dat ’n meerderheid van die deelnemers al vier kunsvorme aanbied, met uitsondering van een geval, waar slegs Drama en Visuele Kunste in die skool aangebied word. Al die deelnemers het een kunsvorm uitgesonder waarmee hulle die gemaklikste voel om te onderrig. By verdere ondersoek het elke deelnemer een of meer kunsvorme uitgesonder waarin hulle voel daar leemtes in hul eie kennis en/of vaardighede is, en dat hulle meer ontwikkeling in daardie kunsvorme sou wou ondergaan. As gevolg van hierdie gebrekkige kennis en vaardighede in sekere kunsvorme fokus sommige van die deelnemers meer op die kunsvorme waarmee hulle gemakliker voel.

4.4.5 Persepsies en oortuigings: Resultate (afdeling D)

4.4.5.1 Sien u uself as ’n kunstenaar (in enige kunsvorm, bv. ’n danser/musikant/visuele kunstenaar/akteur)?

Drie (B5, D5, E4) van die deelnemers sien hulself, op verskillende wyses, as 'n kunstenaar. Deelnemers D5 en B5 sien hulself as kunstenaars as gevolg van hul kreatiewe en skeppende denkwyses, eerder as 'n kunstenaar in 'n spesifieke kunsvorm. Deelnemer B5 het egter die volgende vraag gerig: “*Wat is 'n kunstenaar nou eintlik?*” en het gemeld dat dit 'n moeilike konsep is om te definieer as gevolg van verskillende sienswyses wat die sosiale gemeenskap oor hierdie term het. Deelnemer E4 het aangedui dat sy haarself as 'n visuele kunstenaar beskou. Deelnemer C6 beskou haarself egter nie as 'n kunstenaar nie, maar het wel vertel van eksterne mense wat haar as 'n kunstenaar beskou.

4.4.5.2 Geniet u dit om Skeppende Kunste te onderrig? Motiveer u antwoord.

Al vier deelnemers het aangevoer dat hulle dit geniet om hierdie vak te onderrig. Twee deelnemers het verwys na die aspekte van genot en vryheid wat die leerders gedurende hierdie lesstye ervaar.

4.4.5.3 Uitgesluit eksterne faktore wat doeltreffende onderrig dikwels beïnvloed (bv. min tyd, tekort aan handboeke, groot klasse, tekort aan hulpbronne), wat maak die onderrig van Skeppende Kunste vir u moeilik OF maklik? Fokus op uself as Skeppende Kunste-onderwyser.

Deelnemers C6, B6 en D6 het verskillende aspekte uitgewys wat dit vir hul maklik maak om die vak te onderrig. B6 het verwys na die “*vryheid van genot en beweging*” wat sy in haar klasse bevorder. Dit veroorsaak dat die leerders die lesse baie geniet, en as gevolg daarvan geniet sy self die onderrig van Skeppende Kunste, en juis daarom maak dit die onderrig makliker. Deelnemer C6 het aangevoer dat sy 'n goeie grondslagkennis van die vak het as gevolg van die bywoning van verskeie kursusse en werkswinkels, en juis daarom is die onderrig van Skeppende Kunste vir haar maklik. Deelnemer D6 het verwys na haar eie persoonlikheid wat “*werk met die vak*”. Sy voel gemaklik, en geniet dit wanneer die leerders begin kreatief dink en dit in hul werk wys. Wat dit vir haar moeilik maak, is die feit dat die leerders nie altyd verstaan en begryp wat sy vir hulle probeer verduidelik nie. Sy noem dat die onderrig van Skeppende Kunste makliker sou gewees het “*as ek net weet hoe om die goed bekend te stel aan hulle*”.

Alhoewel hierdie vraag spesifiek vermeld dat eksterne faktore nie ter sprake is nie, het 'n meerderheid van die deelnemers tog na verskeie eksterne faktore verwys wat die onderrig van Skeppende Kunste bemoeilik. Die navorser gaan dus wel hierdie kwessies toelig. B6 het daarna verwys dat skole nie *“lokaalgerig [...] gerat”* is vir hierdie vak nie. Sy is van mening dat leerders ruimte nodig het om ekspressiewe bewegings uit te voer wat van hul verwag word, maar die meeste skole het nie daardie soort ruimte nie. Deelnemer C6 het genoem dat sommige inhoud in die kurrikulum oninteressant is, en juis daarom die onderrig van Skeppende Kunste bemoeilik. Deelnemer E4 het kortliks verwys na die kwessies van beperkte tyd en groot klasse, wat die onderrig van Skeppende Kunste bemoeilik.

Dit blyk dus dat 'n meerderheid van die deelnemers die onderrig van Skeppende Kunste as 'n maklike proses ervaar as gevolg van interne faktore. Al die deelnemers het egter een of meer eksterne faktore gemeld wat die onderrig van Skeppende Kunste bemoeilik.

4.4.5.4 Tot watter mate reken u is u doeltreffend ten opsigte van die onderrig van Skeppende Kunste? Motiveer u antwoord.

Die deelnemers het uiteenlopende response op bogenoemde vraag gegee. Almal het vermeld dat hulle wel 'n mate van doeltreffendheid in die onderrig van Skeppende Kunste het. Deelnemer B7 het verwys na die feit dat dit baie moeilik is om te bepaal of sy doeltreffend is of nie. Sy het genoem dat die terugvoer van die leerders in haar klasse egter baie positief is. Verder het sy ook verwys na die feit dat sy die vak self geniet en altyd probeer om entoesiasies te wees wanneer sy klasse onderrig. Hierdie aspekte maak haar onderrig volgens haar doeltreffend. C7 het verwys na die feit dat sy vordering in haar leerders se werk kan sien: *“... jy kan sien hulle het iets geleer en hulle kan dit toepas en hulle geniet dit”*. D6 het verwys na haar beplanning en assesserings wat reg is, maar verder kan sy nog nie werklik bepaal of sy 'n liefde vir Skeppende Kunste by die leerders kweek nie. E4 het gemeld dat sy dikwels oplees en haar leerders motiveer om ekstra klasse in alle kunsvorme ná skool te neem. Dit is duidelik dat hier moontlik 'n geleentheid is om op een of ander wyse assessering te gebruik om die impak van kuns op die leerders vas te stel.

4.4.5.5 Tot watter mate reken u is u ondoeltreffend ten opsigte van die onderrig van Skeppende Kunste? Motiveer u antwoord.

Die deelnemers het almal aangedui dat hulle tog op een of ander wyse ook ondoeltreffend is in hul Skeppende Kunste-onderrig. Drie (C7, D6, E4) van die deelnemers ervaar 'n gevoel van ondoeltreffendheid wanneer dit kom by die kunsvorme waarin hulle geen opleiding het nie. Deelnemer C7 het gemeld dat sy *“nog baie opleiding”* in die uitvoerende kunste moet ontvang om ook daarin meer doeltreffend te kan wees. Sy voel dat daar baie konsepte is waaroor sy onseker is en wat sy self eers moet navors voor sy dit aan haar leerders kan verduidelik. Deelnemer D6 het verwys na haar werksomgewing wat ondoeltreffend is, byvoorbeeld daar is nie genoeg plek om al die kunsprente te pak nie, en sommige prente moet dan op die grond lê: *“... dit skep 'n slegte indruk vir die kinders oor hul eie kunswerk”*. 'n Ander kwessie wat tot ondoeltreffende onderrig lei, is haar bekendstelling van nuwe konsepte aan die leerders. Volgens haar neem sy te veel tyd om eenvoudige konsepte aan leerders te verduidelik, en dit is as gevolg van 'n gebrek aan opleiding in die aanbied van Skeppende Kunste. Deelnemer E4 het ondoeltreffendheid in die onderrig van Musiek gemeld, *“omdat ek nie opgelei is daarin nie”*.

Dit is duidelik dat die deelnemers ondoeltreffendheid ervaar in die kunsvorme waarin hulle geen of min opleiding ontvang het.

4.4.5.6 Wat, volgens u mening, is die eienskappe van 'n doeltreffende Skeppende Kunste-onderwyser?

Al vier deelnemers het moontlike eienskappe van 'n doeltreffende Skeppende Kunste-onderwyser voorgestel. Alhoewel die deelnemers se menings oor 'n doeltreffende Skeppende Kunste-onderwyser verskil, is daar tog ooreenstemmende eienskappe wat na vore getree het. Eienskappe van 'n doeltreffende Skeppende Kunste-onderwyser sluit na hul mening die volgende in: *“Die onderwyser moet self bereid wees om dit te doen wat van die leerders verwag word”* (B7, D6); *“Jy moet 'n voorbeeld stel”* (E4); *“Jy moet self kan ‘perform’”* (C8); jy moet leerders 'n sekere mate van vryheid toelaat, sodat

hulle hulself kan uitleef (B7, C8, D6); *“Jy moet ontsettend aanpasbaar wees”* (B7); *“toegeeflik en gemaklik”* (C8); jy moet leerders aanmoedig om kunstig en kreatief te dink (D6, E4). Alhoewel die deelnemers by die onderskeie skole vir verskillende grade en in verskillende omstandighede Skeppende Kunste onderrig, was daar ooreenstemmende sienings oor die eienskappe van ’n doeltreffende Skeppende Kunste-onderwyser.

4.4.5.7 Sien u uself as ’n doeltreffende Skeppende Kunste-onderwyser?

Die deelnemers het almal saamgestem dat hulle hulself as ’n doeltreffende Skeppende Kunste-onderwysers beskou. Deelnemer B7 het met ’n definitiewe, selfversekerde *“Ja”* geantwoord. Deelnemers D6 en E4 het met ’n twyfelende *“Ja, ek dink so”* geantwoord. Deelnemer C8 beskou haarself as ’n doeltreffende onderwyser in Visuele Kunste, maar ervaar egter nog leemtes in die doeltreffende onderrig van die uitvoerende kunste.

4.4.5.8 Samevatting van afdeling D

In hierdie afdeling het ’n meerderheid van die deelnemers aangedui dat hulle hulself as kunstenaars beskou en dat hulle dit geniet om Skeppende Kunste te onderrig. Daar is verwys na interne faktore wat die onderrig van Skeppende Kunste vergemaklik, maar eksterne faktore kon nie uit die oog verloor word nie. Die deelnemers het ook aangedui dat hulle wel ’n mate van doeltreffendheid in die onderrig van Skeppende Kunste toon, maar dat daar ook ondoeltreffendheid in hul onderrig, veral in die kunsvorme waarin hulle minder of geen opleiding het nie, bestaan. Verskeie eienskappe van ’n doeltreffende Skeppende Kunste-onderwyser het na vore getree en die deelnemers het almal saamgestem dat hulle hulself as doeltreffende Skeppende Kunste-onderwysers beskou.

4.4.6 Voorstelle: Resultate (afdeling E)

4.4.6.1 Wat, sou u voorstel, kan die onderrig van Skeppende Kunste in die Intermediêre Fase verbeter?

Die deelnemers het met verskeie voorstelle na vore gekom, maar al die voorstelle was gerig op verdere opleiding in die onderskeie kunsvorme. Hulle het voorgestel dat meer werksinkels en kursusse aangebied kan word om onseker onderwysers te help.

Hierdie opleidingssessies moet slegs een spesifieke kunsvorm op 'n keer hanteer in plaas van al vier kunsvorme op een dag. Deelnemer D7 het ook die gebruik van 'n webtuiste vir Intermediêre Fase-kunsonderwysers voorgestel. Onderwysers kan die lesse wat goed in hul klas gewerk het met foto's en kort wenke daarop laai. Deelnemer C8 voel sterk dat daar meer klem geplaas moet word op hierdie vak: *“Of dit in die skool is, en of dit die universiteite is. [...] Mense besef nie hoe belangrik dit is om kinders se regterbrein ook te stimuleer nie”*.

4.4.7 Algemene opmerkings: Resultate (afdeling F)

Die deelnemers het geen algemene opmerkings gedeel nie.

4.5 SAMEVATTING

Uit die ontleding van die data wat bekom is uit die onderhoude is dit duidelik dat die deelnemende Skeppende Kunste-onderwysers die mening huldig dat hulle nie ten opsigte van al vier kunsvorme ten volle opgelei is nie. Die deelnemende skole vereis egter dat hul al die kunsvorme aanbied, tog is hul nie opgelei om al vier aan te bied nie. 'n Sekere mate van ondoeltreffendheid ontstaan in die onderrig van die kunsvorme waarin hul minder opgelei is. Dit beklemtoon, soos in die literatuur vermeld, dat al die kunsvorme nie tot hul reg kom nie.

In die volgende hoofstuk word daar gefokus op die bevindinge, gevolgtrekkings, implikasies en leemtes in die ondersoek, terwyl aanbevelings vir verdere studie gemaak word.

HOOFSTUK 5

BEVINDINGE, GEVOLGTREKKINGS EN AANBEVELINGS

5.1 INLEIDING

In hierdie hoofstuk word enkele bevindinge, gevolgtrekkings en aanbevelings gegee.

Die navorsingsvraag het deurgaans as fokus vir die ondersoek gedien. Die primêre navorsingsvraag was as volg: Wat is Skeppende Kunste-onderwysers se persepsies ten opsigte van hul eie bevoegdheid om die vak Skeppende Kunste in die Intermediêre Fase aan te bied?

Ten einde die bogenoemde navorsingsvraag te beantwoord, het die navorser 'n navorsingsontwerp vanuit die interpretatiewe navorsingsparadigma gebruik. Die rede hiervoor was dat die ondersoek daarop gerig was om 'n diepte-beskrywing te bied van die persepsies van Skeppende Kunste-onderwysers in die Intermediêre Fase ten opsigte van hul eie bevoegdheid om die vak doeltreffend aan te bied. Vier Skeppende Kunste-onderwysers in vier verskillende skole is geïdentifiseer om aan hierdie studie deel te neem. Elkeen van hierdie onderwysers onderrig Skeppende Kunste in die Intermediêre Fase.

5.2 SAMEVATTING VAN DIE ONDERSKEIE HOOFSTUKKE

Hoofstuk 1 van hierdie studie kan beskou word as 'n inleidende oriëntering tot die rasionaal van hierdie studie. Die primêre navorsingsvraag asook die sekondêre navorsingsvrae is duidelik uiteengesit. Die doelstelling van die ondersoek, 'n begripsverklaring, die navorsingsontwerp en -metodologie en ook die strukturering van die verdere verloop van die studie is duidelik omskryf.

In hoofstuk 2 is die literatuur oor onderskeidelik die kurrikulumhersieningsproses, die belangrikheid van Skeppende Kunste, die profiel van 'n Skeppende Kunste-onderwyser en die opleiding van Skeppende Kunste-onderwysers beskryf.

Hoofstuk 3 handel oor die implementering van die ondersoek. Die navorser het 'n kwalitatiewe studie in die interpretatiewe navorsingsparadigma onderneem. Die navorser het gebruik gemaak van veelvuldige bronne om data te genereer, naamlik dokumentontleding, vraelyste en semi-gestruktureerde onderhoude. Verskillende

stappe is gevolg om die betroubaarheid, geldigheid en objektiwiteit van die data te verseker. Tydens die implementering van die studie is daar ook aandag gegee aan die etiese aspekte wat na vore getree het.

5.3 BEVINDINGE EN GEVOLGTREKKINGS

Vervolgens word die bevindinge wat uit die navorsing spruit, beskryf.

5.3.1 Agtergrond ten opsigte van Skeppende Kunste

Die deelnemende Skeppende Kunste-onderwysers in hierdie studie wat by die onderrig van Skeppende Kunste in die Intermediêre Fase betrokke is, toon 'n persoonlike belangstelling in een of twee van die kunsvorme tydens hul eie skooljare. Dit blyk ook asof hierdie persoonlike belangstelling steeds bestaan, en dat hierdie belangstellings op verskeie maniere geprikkel word. Skeppende Kunste-onderwysers se persoonlike belangstelling in die kunste is egter nie noodwendig die rede waarom hulle tans die vak onderrig nie. In die meerderheid van die gevalle in hierdie studie was dit deel van die pos se toegekende vakke. Dit is dikwels 'n administratiewe reëling van die skool om ander onderwysers 'n administratiewe periode te gun.

5.3.2 Formele en informele opleiding in Skeppende Kunste

Skeppende Kunste-onderwysers is selde formeel in al vier kunsvorme van Skeppende Kunste opgelei. Die meerderheid van die deelnemende onderwysers is formeel in een kunsvorm opgelei, terwyl hulle informele opleiding in van die ander kunsvorme ontvang het. Die informele opleiding verwys na kortkursusse van een tot twee dae of werkswinkels wat slegs een keer elke twee tot drie jaar aangebied word. Formele opleiding verwys na intense opleiding in een kunsvorm oor 'n paar jaar. In die meeste van die gevalle was sodanige opleiding op hoërskool en universiteit.

Daar word van Skeppende Kunste-onderwysers verwag om al vier kunsvorme in hul klasse aan te bied, met dieselfde kennis- en bevoegdheidsvlak vir elke kunsvorm. Tog kan dit nie verwesenlik word nie. Daar is 'n sterk mening onder Skeppende Kunste-onderwysers dat hulle nie elke kunsvorm met volle vertroue kan aanbied nie. Die kunsvorme wat hieronder ly, is die kunsvorme waarin die Skeppende Kunste-onderwyser slegs informele opleiding, of dalk geen opleiding nie, ontvang het.

In sommige gevalle is dit slegs die Skeppende Kunste-onderwysers se persoonlike belangstelling in die kunste wat meebring dat hulle werkswinkels of kortkursusse bywoon om hulself te bemagtig met die nodige vaardighede en kennis wat verlang word om die vak doeltreffend aan te bied.

5.3.3 Skeppende Kunste in die klaskamer

Skeppende Kunste-onderwysers bied al vier kunsvorme self aan. Dit word nie onderling tussen verskillende onderwysers verdeel nie. In die geval van hierdie studie is daar nie 'n spesialis-Skeppende Kunste-onderwyser in die skole teenwoordig nie. Daar word van Skeppende Kunste-onderwysers verwag om Musiek, Dans, Drama en Visuele Kunste met dieselfde bevoegdheidsvlak aan te bied.

Daar is alreeds genoem dat die onderwysers nie in al vier kunsvorme formeel opgelei is nie. Daar ontstaan dus 'n gemaklikheid met die kunsvorm waarin hul wel formeel opgelei is. In sommige gevalle is dit die rede waarom die onderwyser meer op daardie spesifieke kunsvorm fokus. Al die kunsvorme word dus nie met dieselfde entoesiasme aangebied nie. Dit is problematies in die skoolstelsel, omdat daar van leerders verwag word om gelyke blootstelling aan elk van die kunsvorme te kry.

Die onderwysers van hierdie studie het leemtes in hul eie kennis en/of vaardighede geïdentifiseer in die kunsvorme waarin hulle nie genoegsame opleiding ontvang het nie.

5.3.4 Persepsies en oortuigings

Die deelnemende Skeppende Kunste-onderwysers is tot 'n sekere mate positief oor hul Skeppende Kunste-onderrig. Hulle geniet dit om die vak aan te bied, maar daar is egter 'n negatiewe gevoel oor die kunsvorme waarin hul nie opgelei is nie. Skeppende Kunste-onderwysers voel doeltreffend in die kunsvorme waarin hul wel opleiding het, maar ervaar 'n sekere mate van ondoeltreffendheid in die kunsvorme waarin hul min of geen opleiding ontvang het nie. Dit beïnvloed dus die doeltreffendheid van die onderrig van daardie kunsvorme.

Skeppende Kunste-onderwysers meld dat die aanbied van Skeppende Kunste vir hulle 'n genotvolle ervaring is as gevolg van verskeie interne faktore, naamlik omdat die leerders self die vryheid van die aktiwiteite geniet en hulle 'n goeie kennisgrondslag het.

5.3.5 Voorstelle

Die deelnemende Skeppende Kunste-onderwysers stel voor dat daar meer aandag gegee moet word aan die opleiding van Skeppende Kunste-onderwysers. Hulle stel die volgende voor: (i) genoegsame opleiding op hoërondwysvlak; (ii) opleiding in die vorm van werksinkels en kursusse wat kunsvorm-spesifiek is; en (iii) die gebruik van 'n maklik toegangbare webtuiste waar Skeppende Kunste-lesse vir die Intermediêre Fase met kort wenke en foto's kortliks uiteengesit word.

Dit blyk dat Skeppende Kunste-onderwysers 'n leemte in die opleiding van Skeppende Kunste-onderwysers identifiseer.

5.4 OPVOEDKUNDIGE IMPLIKASIES

Die doel van Skeppende Kunste is om aan leerders gelyke blootstelling aan al vier kunsvorme te gee. Dit impliseer dat die Skeppende Kunste-onderwyser bevoeg moet wees om al vier kunsvorme doeltreffend aan te bied. Die realiteit is egter dat nie alle Skeppende Kunste-onderwysers opgelei is om al vier kunsvorme aan te bied nie. Die doel van hierdie vak kan nie verwesenlik word indien die Skeppende Kunste-onderwyser nie alle kunsvorme met die nodige selfvertroue, kennis en vaardighede kan aanbied nie. In sommige gevalle fokus Skeppende Kunste-onderwysers slegs op die kunsvorme waarin hulle wel opgelei is. Die gevolg is dus dat die ander kunsvorme baie min tot geen aandag ontvang nie.

Die gevaar ontstaan ook dat leerders talent in een kunsvorm toon, maar dat daardie kunsvorm juis nie voldoende en doeltreffend aangebied word nie as gevolg van die onderwyser se onbevoegdheid om dit aan te bied. Die leerder kan dus nie verder ontwikkel in daardie kunsvorm waarvoor hy/sy juis 'n affiniteit toon nie.

Die belangrikheid van die vak Skeppende Kunste gaan dikwels verlore as gevolg van onbevoegde onderwysers. Leerders heg nie soveel waarde aan hierdie vak nie,

juis omdat dit soms as onbelangrik of as 'n nie-akademiese vak bestempel word. Indien daar meer fokus geplaas word op die voldoende opleiding van Skeppende Kunste-onderwysers sal die vak doeltreffer aangebied word en sal die belangrikheid van die vak in die kurrikulum herbeklemtoon word.

5.5 AANBEVELINGS VIR VERDERE ONDERSOEK

Na aanleiding van die voorafgaande bevindinge en gevolgtrekkings word die volgende aanbevelings gemaak:

- Hierdie navorsing moet uitgebrei word om meer skole in te sluit. Hierdie ondersoek is in slegs vier skole met vier Skeppende Kunste-onderwysers gedoen. Die persepsies van Skeppende Kunste-onderwysers rakende hul eie bevoegdheidsvlak in die onderrig van Skeppende Kunste in 'n breër groep skole ontbreek. Daar kan dus nie op veralgemening aanspraak gemaak word nie. Daar word aanbeveel dat die ondersoek na 'n wyer groep skole uitgebrei word.
- 'n Empiriese ondersoek oor die betrokkenheid van Skeppende Kunste-vakadviseurs by die opleiding van Skeppende Kunste-onderwysers moet ook gedoen word.
- Die rol van hoëronderrigsinistellings in die opleiding van Skeppende Kunste-onderwysers moet ondersoek word.

5.6 SLOTPERSPEKTIEF

Die insluiting van Skeppende Kunste in die huidige skoolkurrikulum beklemtoon die belangrikheid daarvan. Die voorbereiding en opleiding van Skeppende Kunste-onderwysers word egter nog nie genoeg beklemtoon nie. Skeppende Kunste-onderwysers bevind hulself dikwels in die posisie waar hulle wel 'n persoonlike belangstelling in een of meer kunsvorme van Skeppende Kunste toon, maar dat hulle nie oor die nodige kennis en vaardighede beskik om die vak met al sy kunsvorme doeltreffend aan te bied nie. Dit lei dikwels tot 'n gevoel van ondoeltreffendheid en min selfvertroue.

Onderwysers wat tans Skeppende Kunste in die Intermediêre Fase onderrig, moet dikwels self die besluit neem om meer opleiding in 'n spesifieke kunsvorm, of al die

kunsvorme, te ontvang. Die voorbereiding en opleiding kan egter meer natuurlik plaasvind indien dit deel van algemene onderwysopleiding vorm.

Die skoolkurrikulum streef na die holistiese ontwikkeling van die kind. Dit het ten doel om gebalanseerde landsburgers te ontwikkel. Skeppende Kunste speel dus 'n gelyke rol ten opsigte van die holistiese en gebalanseerde ontwikkeling van die kind. Beter en meer doelgerigte opleiding van Skeppende Kunste-onderwysers kan bydra tot die verwesenliking van hierdie doel. Die belangrikheid van doeltreffende onderrig word beklemtoon deur die skrywer Henry B. Adams se woorde:

“A teacher affects eternity; he can never tell where his influence stops.”

BRONNELYS

- Aland, J. 1999. *The arts in schools: Beyond 2000*. www.qsa.qld.edu.au/downloads/.../research_qscs_aland.pdf [4 November 2013].
- Alter, F., Terrence, H. & O'Hara, R. 2009. The challenges of implementing primary arts education: What our teachers say. *Australian Journal of Early Childhood*, 34(4):22–30.
- Babbie, E. & Mouton, J. 2001. *The practice of social research*. Kaapstad: Oxford University Press of Southern Africa.
- Boyd, J. 2008. *Myths, misconceptions, problems and issues in arts education*. http://www.qsa.qld.edu.au/downloads/publications/research_qscs_boyd [4 November 2013].
- Cape Peninsula University of Technology. 2013. *Course information and fees*. <http://www.cput.ac.za/academic/faculties/educationsocialsciences/prospectus/course> [3 November 2013].
- Chisholm, L. 2005. The making of South Africa's National Curriculum Statement. *Journal of Curriculum Studies*, 37(2):193–208.
- Connole, H. 1993. The research enterprise. In H. Connole, B. Smith & R. Wiseman (eds.). *Issues and methods in research: Study guide*. Australia: University of South Australia, 7–27.
- Darling-Hammond, L. 2000. How teacher education matters. *Journal of Teacher Education*, 51(3):166–173.
- De Vos, A. 2002. *Research at grass roots: A primer for the caring professions*. Pretoria: Van Schaik.
- Denscombe, M. 2010a. *Ground rules for social research: Guidelines for good practice*. London: Open University Press.
- Denscombe, M. 2010b. *The good research guide: For small-scale research projects*. London: Open University Press.

- Departement van Onderwys. 1997. *Curriculum 2005: specific outcomes, assessment criteria, range statements, grades 1 to 9*. Pretoria: Departement van Onderwys.
- Departement van Onderwys. 2003. *Hersiene Nasionale Kurrikulumverklaring Graad R-9 (Skole): Kuns en Kultuur*. Pretoria: Departement van Onderwys
- Departement van Onderwys. 2002. *Revised National Curriculum Statement Grades R-9 (Schools): Overview*. Pretoria: Departement van Onderwys
- Departement van Basiese Onderwys. 2011. *Nasionale Kurrikulumverklaring Lewensvaardighede: Kurrikulum- en assesseringsbeleidsverklaring Intermediêre Fase*. Kaapstad: Departement van Basiese Onderwys
- Department of Arts, Culture, Science and Technology. 1996. *White Paper on Arts, Culture and Heritage*. <https://www.dac.gov.za/content/white-paper-arts-culture-and-heritage-0> [3 Desember 2013].
- Diehl, C., Guion, L.A. & McDonald, D. 2011. *Triangulation: Establishing the validity of qualitative studies*. <http://edis.ifas.ufl.edu/fy394> [7 September 2014].
- Durrheim, K. 2006. Research design. In M. Terre Blanche, K. Durrheim & D. Painter (reds.). *Research in practice: Applied methods for the social sciences*. Kaapstad: University of Cape Town Press, 33-59.
- Eurydice. 2009. *Arts and cultural education at school in Europe*. <http://www.eurydice.org/artsandculturaleducation> [10 Februarie 2013].
- Fourie, C. 2009. Onderzoek na 'n effektiewe metode van indiensopleiding vir Kuns en Kultuuronderwysers in Suid-Afrika. Ongepubliseerde magister-verhandeling. Universiteit Stellenbosch, Stellenbosch.
- Hatting-Pretorius, M. 2012. Drama-opleiding: 'n Onderzoek na die aard, implementering en uitkomst van kurrikula in Suid-Afrikaanse skole. Ongepubliseerde doktorsale proefskrif, Universiteit Stellenbosch, Stellenbosch.
- Heyning, L. 2011. "I can't sing!" The concept of teacher confidence in singing and the use within their classroom. *International Journal of Education and the Arts* 12(13). <http://www.ijea.org/v12n13/> [4 November 2013].

- Hofmeyr, J. 2010. Is this a new curriculum I see before me?. *Independent Education*.
<http://www.ieducation.co.za/is-this-a-new-curriculum-i-see-before-me/> [25
Julie 2014].
- Kawulich, B . 2004 *Data analysis techniques in qualitative research*.
http://www.eeraonline.org/journal/files/2004/JRE_2004_08_Kawulich.pdf [20
Julie 2014]
- Le Compte, M.D., Schensul, J.J. 1999. *Analysing and interpreting ethnographic data*.
California: AltaMira Press.
- Lemon, N. & Garvis, S. 2013. What is the role of the arts in a primary school? An
investigation of perceptions of pre-service teachers in Australia. *Australian
Journal of Teacher Education*, 38(9):1–9.
- Mbeshu, N.C. 2010. An evaluation into the implementation of the arts and culture
learning area in Bizana schools of the Eastern Cape province.
Ongepubliseerde magisterverhandeling, Nelson Mandela Metropolitan
University, Port Elizabeth.
- Myburg, J. 2014. *Die Burger*. 6 Februarie: 6.
- Nompula, Y. 2012. An investigation of strategies for integrated learning experiences
and instruction in the teaching of creative art subjects. *South African Journal
of Education*, 32(3):293–306.
- Noordwes-Universiteit, 2014. *Jaarboek: Opvoedingswetenskappe*.
[http://www.nwu.ac.za/sites/www.nwu.ac.za/files/files/p-academic-
administration/dokumente/jaarboeke2014/OPV/PK%20OPV%20Voorg.pdf](http://www.nwu.ac.za/sites/www.nwu.ac.za/files/files/p-academic-administration/dokumente/jaarboeke2014/OPV/PK%20OPV%20Voorg.pdf) [3
November 2013].
- Russell-Bowie, D. 2012. Developing preservice primary teachers' confidence and
competence in arts education using principles of authentic learning. *Australian
Journal of Teacher Education*, 37(1):60–74.
- Schurink, E.M. 1998a. Deciding to use a qualitative research approach. In A. de Vos
(red.). *Research at grass roots: A primer for the caring professions*. Pretoria:
Van Schaik, 240-264.

- Schurink, E.M. 1998b. Designing qualitative research. In A. de Vos (red.). *Research at grass roots: A primer for the caring professions*. Pretoria: Van Schaik, 265-298.
- Schutt, R.K. 2012. *Investigating the social world: The process and practice of research*. Boston, MA: Sage.
- Seidman, I. 1998. *Interviewing as qualitative research*. New York: Teachers College Press.
- Swanborn, P. 2010. *Case study research: Why, what, how?* Londen: Sage.
- Taylor-Powell, E. & Renner, M. 2003. *Analysing qualitative data*. Madison, WI: Cooperative Extensions Publications.
- UNESCO. 2006. *Road Map for Arts Education*.
http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/CLT/CLT/pdf/Arts_Edu_RoadMap_en.pdf [3 Februarie 2013]
- UNISA. 2013. *Qualifications*.
<http://www.unisa.ac.za/qualifications/index.asp?link=http://www.unisa.ac.za/qualifications/Navigation/Alph999.html> [2 November 2013].
- University of Florida. 2010. *13 qualities of an art teacher*.
<http://education.arts.ufl.edu/13-qualities-of-art-teacher> [23 Maart 2014].
- Universiteit van Pretoria. 2014. *Opvoedkunde jaarboek*.
<http://web.up.ac.za/sitefiles/file/publications/2014/yearbooks/Opvoedkunde-2014.PDF> [2 November 2013]
- Universiteit Stellenbosch. 2013. *Fakulteit Opvoedkunde Jaarboek: Deel 6*
[http://www.sun.ac.za/english/Documents/Yearbooks/2013/2013_Opvoedkunde_\(Afr\)_WEB.pdf](http://www.sun.ac.za/english/Documents/Yearbooks/2013/2013_Opvoedkunde_(Afr)_WEB.pdf) [2 November 2013]
- Universiteit Stellenbosch. 2014. *Opvoedkunde jaarboek: Deel 6*.
<http://www.sun.ac.za/english/Documents/Yearbooks/Current/Opvoedkunde.pdf> [2 November 2013]
- Universiteit van die Vrystaat. 2013. *Jaarboek Fakulteitsreëls: Fakulteit Opvoedkunde*.
http://apps.ufs.ac.za/dl/yearbooks/197_yearbook_afr.pdf?language=afr [3 November 2013].

- Universiteit van Wes-Kaapland. 2013. *BEd programme*.
<http://www.uwc.ac.za/Pages/AllProgrammes.aspx> [3 November 2013].
- Van Wyk, M.L. 2007. Die leerderportefeulje as 'n assesseringsinstrument in die leerarea sosiale wetenskappe in die intermediêre fase. Ongepubliseerde magister-verhandeling, Universiteit Stellenbosch, Stellenbosch.
- Vermeulen, D. 2009. Implementing music in an integrated Arts curriculum for South African Primary Schools. Ongepubliseerde doktrale verhandeling. Universiteit van Pretoria, Pretoria.
- Vermeulen, D., Klopper, C. & Van Niekerk, C. 2011. South-South comparisons: A syntegrated approach to the teaching of the arts for primary school teacher preparation in South Africa and Australia. *Arts Education Policy Review*, 112(4):199–205.
- Westraadt, G. 2014. *Die Burger*. 11 Februarie: 10.

BYLAAG A:
GIDS OM ONDERHOUDE MET
ONDERWYSERS TE VOER

ONDERHOUDSKEDULE

Datum van onderhoud:

Onderhoud gevoer met:

INLEIDING

Baie dankie dat u bereid is om deel te neem aan hierdie ondersoek. Dankie dat u tyd ingeruim het om die onderhoud te voer. Hierdie is 'n semi-gestruktureerde onderhoud, en u kan dus uitbrei op enige van die vrae.

1. Agtergrondvrae ten opsigte van Skeppende Kunste:

- 1.1 Toe u op skool was, het u 'n persoonlike belangstelling in die kunste gehad?
- 1.2 Het u steeds 'n persoonlike belangstelling in die kunste?
- 1.3 Wat doen u om hierdie persoonlike belangstelling te behou en te prikkel?
- 1.4 Hoe het dit gekom dat u Skeppende Kunste onderrig?
- 1.5 Toe u aansoek gedoen het vir u pos, was dit aanvanklik deel van u toegekende vakke wat u moes onderrig?
- 1.6 Hoe lank onderrig u al hierdie vak (voorheen bekend as Kuns en Kultuur)?

2 Formele en informele opleiding in Skeppende Kunste:

- 2.1 Het u formele opleiding in enige van die vier kunsvorme van Skeppende Kunste? Indien JA, meld asseblief ten opsigte van watter kunsvorme u formele opleiding ontvang het en ook wat die aard was van die formele opleiding wat u gehad het.
- 2.2 Het u enige informele opleiding in enige van die vier kunsvorme van Skeppende Kunste? Indien JA, wat was die aard van hierdie opleiding?
- 2.3 Tot watter mate het u persoonlike belangstelling in die Skeppende Kunste tot selfbemaagtiging gelei (bv. bywoon van werksinkels, kursusse gevolg)?
- 2.4 Kan u al vier kunsvorme met volle vertroue aanbied, met ander woorde is u ewe vertrouwd met al vier vorme met betrekking tot kennis en vaardighede wat verlang word om die vak te kan aanbied?

3 Skeppende Kunste in die klaskamer:

- 3.1 Onderrig u al vier kunsvorme? Of word dit onder verskillende onderwysers verdeel?
- 3.2 Indien dit wel onderling verdeel word, hoekom die spesifieke verdeling?
- 3.3 Indien meer as een kunsvorm onderrig word, voel u ten volle gemaklik en vertrouwd om die kunsvorme met selfvertroue aan te bied?
- 3.4 Met watter een of meer van die kunsvorme voel u die gemaklikste om te onderrig, indien enige? Hoekom?
- 3.5 Met watter van die kunsvorme voel u u eie kennis/vaardighede het leemtes en sou u meer ontwikkeling wou ondergaan?
- 3.6 Is daar sekere afdelings van die Skeppende Kunste-kurrikulum waarop u meer/minder fokus? Indien wel, hoekom?
- 3.7 Die Skeppende Kunste-kurrikulum vereis baie praktiese werk van die leerders. Verduidelik kortliks hoe u die praktiese werk (hetsy danse, liedere, drama-aktiwiteite ens.) aanbied?
- 3.8 Voel u soms onseker oor die vroeë wat leerders tydens klastyd aan u rig (wat van toepassing is op Skeppende Kunste)?

4 Persepsies en oortuigings:

- 4.1 Sien u uself as 'n kunstenaar (in enige kunsvorm, bv. 'n danser/musikant/visuele kunstenaar/akteur)?
- 4.2 Geniet u dit om Skeppende Kunste te onderrig? Motiveer u antwoord.
- 4.3 Uitgesluit eksterne faktore wat doeltreffende onderrig dikwels beïnvloed (bv. min tyd, tekort aan handboeke, groot klasse, tekort aan hulpbronne), wat maak die onderrig van Skeppende Kunste vir u moeilik OF maklik? Fokus op uself as Skeppende Kunste-onderwyser.
- 4.4 Tot watter mate reken u is u doeltreffend ten opsigte van die onderrig van Skeppende Kunste? Motiveer u antwoord.
- 4.5. Tot watter mate reken u is u ondoeltreffend ten opsigte van die onderrig van Skeppende Kunste? Motiveer u antwoord.

4.6 Wat, volgens u mening, is die eienskappe van 'n doeltreffende Skeppende Kunste-onderwyser?

4.7 Sien u uself as 'n doeltreffende Skeppende Kunste-onderwyser?

5 **Voorstelle:**

Wat, sou u voorstel, kan die onderrig van Skeppende Kunste in die Intermediêre Fase verbeter?

6 **Algemeen:**

Het u enige algemene opmerkings wat u wil deel?

BAIE DANKIE

BYLAAG B:
EERSTE SEMI-GESTRUKTUREERDE ONDERHOUD

N – Navorser

D – Deelnemer

Datum van onderhoud: 27 Augustus 2014 om 14:30

Baie dankie dat u bereid is om deel te neem aan hierdie ondersoek. Dankie dat u tyd ingeruim het om die onderhoud te voer. Hierdie is 'n semi-gestruktureerde onderhoud, en u kan dus uitbrei op enige van die vrae.

Agtergrondvrae ten opsigte van Skeppende Kunste:

N: Reg, kom ons begin. Toe u op skool was, het u 'n persoonlike belangstelling in die kunste gehad?

D: Goed, ek het, maar nie rêrig in Visuele Kunste nie. My blootstelling daaraan was te min. Ek was in 'n klein skooltjie, en jy't basiese kuns gedoen soos om met stysel te werk en jou verfwerke. My belangstelling was nog altyd musiek ... so wat die kunste betref, was dit nog altyd musiek, en ek sou selfs sê drama, maar nie visuele kunste nie. Daar was ook glad nie dans aangebied by die skool waar ek was nie, so dis geheel en al buite my veld.

N: En het u steeds 'n persoonlike belangstelling in die kunste?

D: Ek het, ek moet sê wel die musiek is nog steeds daar want dit is nou maar my groot passie, drama ook – ek het ná my studies vir 'n jaar diensjaar gedoen en daarin het ons baie drama gedoen met kinders, so ek is lief vir die drama en dit voel vir my jy kan vryer daarmee improviseer en op jou voete dink as wat jy byvoorbeeld met visuele kunste wat jy tog 'n tegniek – drama het ook tegniek – so dis vir my 'n makliker kunsvorm al weet ek nie baie daarvan nie, maar tog het ek 'n klein bietjie opleiding daarin gekry ... en in dans ook bietjie. Ons het in daai diensjaar baie dans en drama gedoen, maar nie visuele kunste nie.

N: En wat doen u om hierdie persoonlike belangstelling te behou en te prikkel?

D: Ek woon werksinkels by, as daar iets is wat van toepassing op my vak is, dan woon ek dit by – verder vra ek maar raad en jy vra vir mense wat kundiges is wat hulle doen. Ek lees bietjie ook die materiaal wat ons kry van werksinkels. So dan vat ek dit en ek kyk wat kan ek gebruik, wat verstaan ek en ek probeer dit my eie maak en hoe ek dit van toepassing kan maak op die kinders. En met my vakgebied, musiek, word ek gereeld blootgestel aan goed soos eisteddfods en musiekeksamens verbeter jy nou maar ook – dis 'n slypskool vir jou ook.

N: Maar watter persoonlike goed sal jy sê doen jy om die belangstelling te prikkel?

D: O ek verstaan ... ek is lief om by die Artscape musiekblyspele te gaan kyk, dit is vir my baie lekker. Uhm ... ons is nogal lief vir kunsgalery. Ons hou van kuns, so ek sal gaan kyk na dit. Ons is baie lief daarvoor om uit te ry Philadelphia toe, as ons hoor van enige uitstalling wat daar plaasvind bv. Lize Beekman se mandalas. Uhm ... ons het 'n baie goeie kunstenaarsvriend en uhm ... deur hom ontmoet ons weer ander kunstenaars wat verskillende mediums het, jy weet. En so, jy weet, jy leer by dit.

N: Goed. Hoe het dit gekom dat u Skeppende Kunste onderrig?

D: Uhm ... eerstens persoonlik dink ek is om die persone wat klasgee los te maak vir 'n afperiode. En omdat 'n mens nou musiek gee, word daar sommer aangeneem jy is skeppend in al vier bene. Hulle sien jou as 'n kreatiewe persoon, omdat jy kan musiek maak. So, uhm, dis maar hoe dit gegee is aan my. Jy bied al vier bene aan en dit was van die begin af so. Jy het nie 'n keuse gehad nie.

N: So toe u aansoek gedoen het vir u pos, was dit aanvanklik deel van u toegekende vakke wat u moes onderrig?

D: Van die begin af het ek geweet ek gaan Kuns en Kultuur gee, maar die vak was ook maar anders nè, twee jaar terug. Met die CAPS het dit heeltemal nou verander. Dis nou baie meer prakties en gespesialiseerd in die vier bene waar voorheen was Kuns en Kultuur baie meer musiek-georiënteerd vir my persoonlik.

N: Hoe lank onderrig u al hierdie vak (voorheen bekend as Kuns en Kultuur)?

D: Nege jaar.

Formele en informele opleiding in Skeppende Kunste:

N: Het u formele opleiding in enige van die vier kunsvorme van Skeppende Kunste?

D: Formeel in musiek, ek het 'n BMus-graad.

N: Het u enige informele opleiding in enige van die vier kunsvorme van Skeppende Kunste?

D: Informeel sou ek sê met die drama en die dans want ek was vir 'n jaar lank in 'n groep wat rondgetoer het by skole en kerke waarin ons dramas gedoen het. Dit was half 'n bediening, jy doen drama en dans is absoluut deel daarvan. Ons moes baie op musiek dansgoed uitwerk, so dit was 'n medium waarin ons 'n boodskap moes oordra. Maar in visuele kunste geen vorm van informeel of formele opleiding nie.

N: Tot watter mate het u persoonlike belangstelling in die Skeppende Kunste tot selfbemagtiging gelei (bv. bywoon van werksinkels, kursusse gevolg)?

D: Ek het 'n belangstelling in die kunste, eintlik in al vier bene. Dit is vir my 'n baie lekker medium met kinders ek dink ook omdat hulle dit baie geniet maak dit vir my dat ek dit ook wil geniet. Uhm ... ek wil dit nie net sien as 'n vak wat ek nou moet aanbied al weet ek nie baie daarvan nie of ag nou is dit net weer 'n dramatjie nie. Ek probeer self die karakters vir hulle vertolk, of ek sal altyd self iets teken om dan nou vir hulle dit ... ja.

N: Kan u al vier kunsvorme met volle vertroue aanbied, met ander woorde is u ewe vertrouwd met al vier vorme met betrekking tot kennis en vaardighede wat verlang word om die vak te kan aanbied?

D: Huidiglik gee ek vir graad 4's, dit is tienjariges, wat beteken ek weet natuurlik meer as hulle. So my basiese kennis van tekstuur of skadu kan ek baie eenvoudig oordra want dit is al wat nodig is, die basiese konsepte. Maar ek moet eerlik wees, ek sal sê maar vir graad 6 en 7, alhoewel ek nie die sillabus goed ken nie, weet ek dis meer gespesialiseerd. Ek is nie daarmee vertrouwd nie, ek sal baie goed self vir my moet

vereenselwig van wat om te doen en ek sal moet baie raad vra. Graad 4 en 5 is eenvoudig vir my. Dit kan ek met selfvertroue doen, want dit is basiese konsepte soos 2D en 3D. Maar ek dink hoër op sal vir my 'n probleem wees.

Skeppende Kunste in die klaskamer:

N: Onderrig u al vier kunsvorme? Of word dit onder verskillende onderwysers verdeel?

D: Nee, een persoon in graad 4 gee alles. Een persoon in graad 5 gee alles en een persoon vir graad 6 en 7. So ons moet alles aanbied.

N: Met watter een of meer van die kunsvorme voel u die gemaklikste om te onderrig, indien enige? Hoekom?

D: Dit is maar Musiek, want dit is maar my hoofvak gewees en dit is waarin ek opleiding gekry het.

N: Met watter van die kunsvorme voel u u eie kennis/vaardighede het leemtes en sou u meer ontwikkeling wou ondergaan?

D: Dit is definitief die Visuele Kunste.

N: Is daar sekere afdelings van die Skeppende Kunste-kurrikulum waarop u meer/minder fokus? Indien wel, hoekom?

D: Nie rêrig nie, want CAPS is baie voorskriftelik van wat jy moet bereik aan die einde van die jaar en ons poog regtig om dit te doen. Uhm ... ja ... wat ek huidiglik doen is, in ons geval is dit 'n uur en 'n half periode op een slag, wat 'n baie lang tydperk is vir kinders om te konsentreer, so ek probeer ten minste twee bene in 'n les doen. Bietjie Drama en dan sal daar 'n bietjie Musiek wees soos 'n beluistering, 'n lekker aktiwiteit saam met dit of Visuele Kunste saam met Dans. Ek probeer altyd twee bene van dit doen. Een been is vir my te lank vir die kinders. Dis vir hulle te lank en vir my te lank. Ek gebruik daai boks wat hulle vir ons gegee het, daai Kuns en Kultuur-boks. Dit het ontsettende oulike ... ek het nou al 'n hele paar aktiwiteite daaruit gedoen. Ons het

aanvanklik nie eers geweet ons skool het die boks ontvang nie. So ons gebruik dit nou redelik baie. En ek maak sommer my eie beluisteringstoetsies, hulle is mal daaroor om die instrumente te luister. Ons gebruik wel die Ken en Verstaan-reeks se handboeke, maar ek gebruik dit as 'n riglyn. Ek vat baie van hulle aktiwiteite, ek meng dit met die CAPS-goed wat ons by die werkwinkel gekry het. Dit het baie oulike opwarmingsspeletjies. So ek gebruik die opwarmingsspeletjies, ek doen karakterspel. Die kinders geniet dit vreeslik om te sien hoe mekaar 'n karakter voorstel, want almal lag. Dit is net vir hulle lekker.

N: Die Skeppende Kunste-kurrikulum vereis baie praktiese werk van die leerders. Verduidelik kortliks hoe u die praktiese werk (hetsy danse, liedere, drama-aktiwiteite ens.) aanbied.

D: Ek doen altyd 'n tipe inleiding met hulle wat ek self iets doen. Ek sal self dans, ek sal self 'n karakter vertolk self, en dan vat ek 'n kind gewoonlik om saam met my ietsie te doen – 'n klein dramatjie of karakterspel – ek en 'n maatjie en dan laat ek hulle eers in kleingroepies werk, twee-twee, drie-drie, daarna vat ons dit na 'n groter groep. So ek bou dit geleidelik op. Eintlik is die CAPS of die Ken-en-Verstaan leen hom vreeslik tot dit dat die kinders teen die tyd wat hulle 'n drama opvoer, het hulle eers maatjie tot maatjie dit geoefen en ook selfvertroue gekry voordat hulle dit doen vir die klas, want hulle is baie skaam mos nou in die begin. So ja, ek werk eers klein groepie daarna vat ek dit na 'n groter groep. Ek kies gewoonlik die kleingroepies, hulle mag gewoonlik hul groter groepe kies.

Persepsies en oortuigings:

N: Sien u uself as 'n kunstenaar (in enige kunsvorm, bv. 'n danser/musikant/visuele kunstenaar/akteur)?

D: Ja, die persepsie dat kuns skilder is, is waarmee 'n mens ... dit is jou persepsie oor kuns en 'n kunstenaar of iemand wat sing, iemand wat jy op 'n televisie sien en so. En omdat ek skep en selfs om kreatief te dink wanneer ek 'n les uitwerk, is vir my 'n

kunstenaar. Ek dink in die onderwys is ons eintlik maar almal kunstenaars, want jy moet heeltyd skep.

N: Geniet u dit om Skeppende Kunste te onderrig? Motiveer u antwoord.

D: Ek geniet dit baie want ek het 'n kopskuif daaroor gemaak. Ek het dit geweldig uitputtend ervaar en uhm ... ek het iewers begin besef ek dink omdat ek self met die CAPS weereens, CAPS was vir my baie oorweldigend en ek gee al baie lank skool. Dit was baie inhoud, mens moet baie sif, en ek het begin besef die elemente is baie elementêr, weereens die werkswinkel het my daarmee gehelp, en ek het ontspan daaroor en my fokus het verander. My fokus is genot, maar ek gebruik definitief die elemente, my uitkomstes is daar, maar ek is nie so gedruk om presies te doen wat die handboek sê nie. Ek geniet dit meer omdat hulle geniet dit meer, maar my kop moes daaroor verander.

N: Uitgesluit eksterne faktore wat doeltreffende onderrig dikwels beïnvloed (bv. min tyd, tekort aan handboeke, groot klasse, tekort aan hulpbronne), wat maak die onderrig van Skeppende Kunste vir u moeilik OF maklik? Fokus op uself as Skeppende Kunste-onderwyser.

D: Ek voel ek doen iets reg, want as ek instap, is die kinders verskriklik bly om my te sien. As hulle weet hulle het Kuns en Kultuur al is daar 'n aflos-juffrou, ek sal gaan roep word, want dit is Kuns en Kultuur – hulle moet dit hê. Maar ek dink dit is 'n vry tyd vir die kinders, ek gee ontsettende vryheid vir genot, vir beweging, want dit is wat kinders moet hê, jy weet so uhm ... ja ... jy het dit nou genoem, maar mens kan nie verby dit dat jy het nie 'n lokaal wat groot genoeg is vir die vak nie, dit maak dit baie moeilik. Jy wil 'n lokaal hê waar kinders kan hardloop en dans en groot bewegings en al daai wonderlike ekspressiewe elemente doen en jy kan dit nie doen in die skool nie, want daar is nie 'n lokaal nie. Daar is altyd iets in die saal aan, soos LO deesdae, wat ook geassesseer moet word. So dit is 'n vak wat hulle baie belangrik maak in skole, maar dis 'n vak waarvoor skole lokaalgerig nie gerat is vir die nuwe sisteem soos wat dit is nie.

N: Tot watter mate reken u is u doeltreffend ten opsigte van die onderrig van Skeppende Kunste? Motiveer u antwoord.

D: Uhm ja, 'n mens sal nooit weet of jy doeltreffend is nie, maar die terugvoer van die kinders is goed, maar dis ook maar omdat hulle goedjies wil doen. So daarin sou ek dink, ek doen iets reg. Maar ek dink die belangrikste is dat 'n mens dit self moet geniet. Ek dink dit spoel oor na die kinders toe, jou entoesiasme spoel af na die kinders. So ek moet myself entoesiasties kry voordat ek daar instap, want hulle lees jou gesig en hulle lees jou lyftaal.

N: Wat, volgens u mening, is die eienskappe van 'n doeltreffende Skeppende Kunste-onderwyser?

D: Ek dink om self bereid te wees om dit te doen wat jy van die kinders verwag. Dit is nie 'n vak wat jy kan sit en kan aanbied nie. Dit is 'n vak wat jy saam met hulle moet doen, soos 'n ouma, 'n dief, 'n koningin en 'n juffrou is. En ook ek voel jy moet baie ruimte gee dat die kinders hulleself daarin kan uitleef, so jy moet daai geraas kan vat, jy moet die wanorde, wat later orde raak, mens moet maar saam met dit kan saamleef, so ek dink jy moet ontsettend aanpasbaar kan wees en jy moet ook baie goed voorberei. Jy moet weet waarnatoe werk jy, dis nie net kom ons doen dit nie, daar moet 'n patroon wees waarnatoe jy werk, wat wil jy bereik vandag om daarop voort te bou vir volgende keer.

N: Sien u uself as 'n doeltreffende Skeppende Kunste-onderwyser?

D: Ja ek doen. (lag selfversekerd)

Voorstelle:

N: Wat, sou u voorstel, kan die onderrig van Skeppende Kunste in die Intermediêre Fase verbeter?

D: Ek dink werkswinkels. Meer werkswinkels daarin, en ook nie so, ons doen al vier bene op een dag nie. Want nou is jy al klaar sterk in een been, en nou moet jy deur dit als sit en dit is sulke elementêre goed. So miskien gespesialiseerde tipe werkswinkels, daar is min, daar is nie werkswinkels nie, miskien een elke drie of vier jaar. Tussen dit is

daar 'n leemte. So ek moet sê 'n werkswinkel van mense wat weet waarvan hulle praat, en wat dit vir jou vereenvoudig hoe kan jy dit dan gaan aanbied in jou klas.

Algemeen:

N: Het u enige algemene opmerkings wat u graag wil deel?

D: Nee, nie rêrig nie.

BAIE DANKIE

BYLAAG C

TWEEDE SEMI-GESTRUKTUREERDE ONDERHOUD

N – Navorser

D – Deelnemer

Datum van onderhoud: 1 September 2014 om 16:00

Baie dankie dat u bereid is om deel te neem aan hierdie ondersoek. Dankie dat u tyd ingeruim het om die onderhoud te voer. Hierdie is 'n semi-gestruktureerde onderhoud, en u kan dus uitbrei op enige van die vrae.

Agtergrondvrae ten opsigte van Skeppende Kunste:

N: Reg, kom ons begin. Toe u op skool was, het u 'n persoonlike belangstelling in die kunste gehad?

D: Ja, ek het definitief. Van laerskool af het ek belanggestel in kuns. Ek het van laerskool af ook altyd deelgeneem aan eisteddfods en in hoërskool het ek Skeppende Kunste, veral skilderkuns, ook as 'n ekstra vak geneem net omdat dit vir my lekker was.

N: En het u steeds 'n persoonlike belangstelling in die kunste?

D: Ja ... ek het minder tyd om kuns te doen as wat ek sou wil hê, maar ek geniet dit nog steeds om kuns te doen alhoewel ek minder tyd het.

N: Net om seker te maak, jy verwys nou veral na Visuele Kunste?

D: Ja, Visuele Kunste ja. Nie Dans, Drama en Musiek nie, ek praat van skilder en teken en so aan.

N: En wat doen u om hierdie persoonlike belangstelling te behou en te prikkel?

D: Op hierdie oomblik doen ek niks rêrig in my vrye tyd nie. Wat ek wel doen is ... wanneer ek met die kinders werk tydens kunslesse of so dan werk ek saam met hulle. So wanneer hulle 'n kunsprent maak, maak ek dieselfde kunsprent saam met hulle, ook om vir hulle 'n voorbeeld te wys sodat hulle kan sien wat verwag word van hulle, maar eintlik doen ek dit ook net omdat dit lekker is vir my om self kuns te doen en ook kunstegnieke te oefen en so aan.

N: So toe u aansoek gedoen het vir u pos, was dit aanvanklik deel van u toegekende vakke wat u moes onderrig?

D: Ek weet dit het 'n rol gespeel, ek is eintlik aangestel as 'n klasonderwyser, so ek is nie as kunsspesialis aanvanklik aangestel nie, maar ek weet uhm ... hulle het gesê dit was vir hulle 'n bonus gewees omdat daar nie rêrig kunsmense by die skool is nie en hulle soek meer kunsmense by die skool. So aanvanklik het ek in my eerste jaar baie min kuns gegee en toe daarna het hulle vir my baie meer begin kuns gee. So dit was 'n bonus, maar ek weet dit was nie die rede vir die aanstelling nie.

N: Hoe lank onderrig u al hierdie vak (voorheen bekend as Kuns en Kultuur)?

D: Hierdie is my vyfde jaar nou.

Formele en informele opleiding in Skeppende Kunste:

N: Het u formele opleiding in enige van die vier kunsvorme van Skeppende Kunste?

D: Ek het net in Visuele Kunste, het ek opleiding. Buiten my skoolopleiding – ek het natuurlik op laerskool en hoërskool kuns gehad, in graad 10, 11 en 12 het ek addisioneel kuns gevat by die skool. By die Universiteit Stellenbosch het ek in my derde jaar 'n skoolkunskursus gevolg en in die vierde jaar die gevorderde skoolkunskursus gedoen.

N: Het u enige informele opleiding in enige van die vier kunsvorme van Skeppende Kunste?

D: Ek het ... probeer nog so gereeld as moontlik werksessies bywoon waar hulle dit aanbied, soos Tygerberg bied 'n kunskursus aan een keer 'n jaar wat ek probeer elke jaar bywoon, ek was al by twee of drie van hulle. Daai is meer praktiese opleiding, maar ook natuurlik al die Intermediêre en Senior Fase-CAPS-opleiding ook gevolg wat verplig was deur die skool al die afgelope drie jaar, en dis meer op die teorie natuurlik gefokus.

In Intermediêre Fase was dit vir al vier kunsvorme aangebied, maar vir graad 7 het ek spesifiek die Visuele Kunste-sessie bygewoon.

N: Tot watter mate het u persoonlike belangstelling in die Skeppende Kunste tot selfbemaagtiging gelei (bv. bywoon van werksinkels, kursusse gevolg)?

D: Want dis vir my lekker. Die praktiese ... ek sal altyd uh ... self aanbied om na die praktiese kursusse te gaan, want dis vir my lekker. Ek geniet dit om te verf, en om te teken en om die nuwe tegnieke te leer en in te oefen. So dis my persoonlike belangstelling, dis soos 'n stokperdjie vir my. Dit is hoekom ek geniet om na daai kursusse te gaan, die teorie nie so erg nie.

N: Kan u al vier kunsvorme met volle vertroue aanbied, met ander woorde is u ewe vertrouwd met al vier vorme met betrekking tot kennis en vaardighede wat verlang word om die vak te kan aanbied?

D: Definitief nie ewe vertrouwd nie. Visuele Kunste is definitief my sterkste been, want ek het dit gehad van Sub A af. In die Intermediêre Fase ... my kennis van musiek – ek het Musiek ook gehad op skool so my kennis van musiek is basies, ek kan dit op die minimum vlak aanbied wat nodig is, vir graad 4, 5 en 6 kan ek dit doen, verder gaan ek dit definitief nie kan aanbied nie, alhoewel ek kuns gee voel ek ek kan dit amper tot matriek toe aanbied. En Dans en Drama, ja dit is definitief nie my sterk punte nie. So, ek bied dit aan, met vertroue, maar definitief nie soos Visuele Kunste nie. Dis verreweg my sterkste vak en ek het vertroue daarin.

Skeppende Kunste in die klaskamer:

N: Onderrig u al vier kunsvorme? Of word dit onder verskillende onderwysers verdeel?

D: Ons onderrig al vier, maar in die Senior Fase word dit aan spesifieke mense gegee want dit is maar hoe die kurrikulum gestruktureer is.

N: Voel u ten volle gemaklik en vertrouwd om die kunsvorme met selfvertroue aan te bied?

D: Uhm ... soos ek sê... Musiek is ek die meeste onseker van. Daar's kinders wat musiek neem professioneel en hulle sal partykeer vir my sê soos dit is hoe mens die woord uitspreek. Soos ek het die kennis, maar hulle sal my kan help, so dan voel mens partykeer so half dan ken ek nie my goed so duidelik soos wat ek gedink het nie. Die Dans en Drama is redelik maklik ... uhm...

N: Hou u self van dans?

D: Ek hou van dit ... Die Dans is soms moeilik veral met meisies en seuns in dieselfde klas sit en ... die seuns wil mos net altyd 'fighting'-bewegings doen en sulke goed. So dis vir my moeilik om aan te bied omdat hulle so verskillend is en heeltemal opgewonde raak as hulle moet 'n uitvoerendekuns-aktiwiteit doen. Visuele Kunste is anders, die kinders sit rustig en teken, maar met die uitvoerende kuns dan raak hulle heel buite beheer, en as mens nie lekker jou storie daar ken nie dan kan dit nogal 'n gemors veroorsaak. Maar soos ek sê, dit gaan goed sover, ek het nog nie probleem gehad nie, of ek het nog nooit gevoel ek weet nie wat aangaan nie, maar uh ... ek kan definitief nog meer kursusse of goed bywoon om my vertrouwe in die ander vorme te verbeter.

N: Met watter een of meer van die kunsvorme voel u die gemaklikste om te onderrig, indien enige? Hoekom?

D: Definitief die Visuele Kunste, omdat dit 'n groot liefde is, ek geniet dit self en my jare se opleiding help my ook daarmee.

N: Met watter van die kunsvorme voel u u eie kennis/vaardighede het leemtes en sou u meer ontwikkeling wou ondergaan?

D: Ja, dis die uitvoerende kunste. Soos ek sê ek het nie – ek het vertrouwe daarin – maar daar is definitief spasie vir groei.

N: Is daar sekere afdelings van die Skeppende Kunste-kurrikulum waarop u meer/minder fokus? Indien wel, hoekom?

D: Ek probeer baie natuurlik maar vir hulle tegniek inleer, soos simpel goed soos lyn. Daar is teorie om af te handel, so aan die einde van elke les probeer ek 'n bietjie

prakties doen, soos al is dit een tegniek. So ons sal die teorie afhandel en dan sal ek vir hulle sê maar okei, maak 'n lyntekening. Dan die volgende week sal ons weer bietjie teorie doen en dan moet hulle toonwaardes bysit. So al hierdie klein tegnieke wat hulle dan bymekaar moet sit in die einde as hulle dan met hulle groot assesseringsprojek nou moet werk, dan het hulle dit al ingeoefen.

N: Voel u u skeep die ander drie kunsvorme af, omdat u meer belangstel in Visuele Kunste?

D: Nee, ek sal nie sê ek skeep dit af nie. Die tyd uiteengesit vir Visuele Kunste is ... voel vir my Visuele Kunste se tyd en die uitvoerende kuns se tyd is basies vyftig-vyftig. Maar Visuele Kunste is een vak, en uitvoerende kuns is tegnies drie vakke, want dis Musiek en Dans en Drama, so mens sit minder aandag daarop omdat dieselfde tyd in drie verdeel word vir die drie verskillende komponente. So Visuele Kunste kry die meeste tyd, maar dis nie as gevolg van my eie persoonlike keuse nie. Dis maar net hoe dit uiteengesit is.

N: Die Skeppende Kunste-kurrikulum vereis baie praktiese werk van die leerders. Verduidelik kortliks hoe u die praktiese werk (hetsy danse, liederes, drama-aktiwiteite ens.) aanbied.

D: Okei, kom ek verduidelik 'n drama, want ons is nou tans besig met 'n drama. Hulle moes 'n "fairy tale" moet hulle vat en dan moet hulle dit nou hulle eie maak deur sê nou maar die karakters te verander of dit snaaks te maak op hulle eie manier, maar die storielyn moet dieselfde bly. So elkeen moes eers hulle eie storielyn skryf, want anders doen een persoon al die werk, en toe het ek hulle in groepe verdeel en hulle het saam besluit watter storielyn hulle gaan gebruik. So ons het twee uur-sessies gebruik vir dit. Die eerste uur moes hulle die storielyn skryf en besluit wat hulle gaan doen. En die tweede uur het hulle in groepe bymekaar gekom het gesit en bespreek. En van nou af begin hulle dit opvoer – hulle kon hier en daar 'n bietjie van die dialoog neerskryf. So dis baie sistematies. Begin dat elkeen eers hulle eie deel wel doen, en nou is hulle besig om dit in te oefen en dan gaan hulle oor so twee of drie weke vir assessering opgevoer. Ons gebruik baie klastyd, al die oefen vind tydens klastyd plaas.

N: Voel u soms onseker oor die vrae wat leerders aan u rig?

D: Nee, nie rêrig nie. Ek voel redelik vertrouwd, en ek voel ek ken my storie. Uhm ... ja ... ek dink ek weet darem meer as hulle op hierdie stadium dat as hulle 'n vraag vra dan kan ek dit beantwoord. Op Intermediêre Fase-vlak voel ek ek is bevoeg genoeg om hulle vrae te beantwoord. Ek kan nie dink dat ek al ooit 'n vraag gekry het wat ek nog nie kon beantwoord het nie.

Persepsies en oortuigings:

N: Sien u uself as 'n kunstenaar (in enige kunsvorm, bv. 'n danser/musikant/visuele kunstenaar/akteur)?

D: Sjoë, ek weet nie ... Kunstenaar is vir my 'n baie breë term ... Ek beskou myself nie rêrig so nie ... ek weet sommige ander mense beskou my so, maar dit is hulle persepsie, maar ek voel nie altyd dat ek so erg is soos wat almal dink ek is nie. So met enige kunsvrae kom almal altyd na my toe, en ek voel nie altyd dat ek daar is waar almal dink ek is met die kuns nie. [giggel onseker]

N: Geniet u dit om Skeppende Kunste te onderrig? Motiveer u antwoord.

D: Ek is mal daaroor. Want ek ... ek is definitief 'n regterbrein-mens, baie visuele mens. Ek hou daarvan om prentjies te teken. Selfs as ek vir my kinders Wiskunde-werk verduidelik – ek teken die hele bord vol prentjies. Ek is mal oor veral, soos ek gesê het, visuele kuns. Selfs die ander hou ek ook van. Ek weet as dit kunstyd is, is ek altyd bly.

N: Uitgesluit eksterne faktore wat doeltreffende onderrig dikwels beïnvloed (bv. min tyd, tekort aan handboeke, groot klasse, tekort aan hulpbronne), wat maak die onderrig van Skeppende Kunste vir u moeilik OF maklik? Fokus op uself as Skeppende Kuns-onderwyser.

D: Die maklike deel is die feit dat ek al baie kursusse gehad het, en ek het 'n redelike grondslag – ook oor al die jare wat ek al kuns doen. Voel vir my ek ken my ding en ek kan die kinders help as hulle sukkel. So ek is opgeleid genoeg en vertrouwd genoeg met die vak om te kan help, omdat ek dit al vir jare doen. En ek het ook goeie onderwysers

gehad op skool wat jou weer gehelp het as jy gesukkel het, so 'n mens weet half hoe om dit te doen. Wat dit vir my moeilik maak ... ag ... ek weet nie ... dis maar net partykeer – dis nou meer 'n eksterne faktor – is die inhoud net nie interessant nie. Die kinders wil nie aandag gee nie, dan maak dit dit moeilik om aan te bied. Maar ek voel nie self dat ek enige probleem het met die aanbied van die kuns nie. Meeste van die goed wat wel 'n hindernis vir my is, is die eksterne faktore.

N: Sou jy sê jou visuelekuns-agtergrond help u om die uitvoerende kunste ook aan te bied?

D: Sjoue ... uhm ... nee, ek voel nie dat dit eintlik enigiets daarmee te doen het nie. Ek voel die drie uitvoerende kunste help mekaar, maar nie die Visuele Kunste nie, want dit is 'n heel ander tipe kuns. Maar tog moet 'n mens die “mind set” hê van hoe om te skep uit niks uit nie – of dit nou 'n kunsprent is, en of dit nou 'n dans is.

N: Tot watter mate reken u is u doeltreffend ten opsigte van die onderrig van Skeppende Kunste? Motiveer u antwoord.

D: Wanneer ek my kinders 'n tegniek laat inoefen, dan kan ek sien hulle gebruik dit in hulle kunsprente. Jy kan sien hoe hulle vordering maak, en hoe hulle nuwe kleure begin meng en skaduwees byvoeg. En die kinders is ook baie gewillig om vrae te vra en ek sal altyd vir hulle raad gee hoe ... ek kan sien hulle kan my vertrou as dit kom by hoe kan hulle hulle kunsprente beter maak en lekkerder maak en so aan. By die uitvoerende kunste ... ja ... dis maar net weer as ek vordering in die kinders sien. Dis maar al hoe jy weet dat jy doeltreffend is, jy kan sien hulle het iets geleer en hulle kan dit toepas en hulle geniet dit. En as jy daai drie kan hê, dan lyk jy redelik soos 'n doeltreffende onderwyser.

N: En tot watter mate dink u is u ondoeltreffend as Skeppende Kunste-onderwyser?

D: Soos ek gesê het, daar's nog baie opleiding wat ek in die uitvoerende kunste kan hê. Daar is baie waaroor ek onseker is, wat ek self moet gaan navors, soos terme en simpel goed wat ek vir die kinders moet leer en dan weet jy nie eens wat dit is nie.

N: Wat, volgens u mening, is die eienskappe van 'n doeltreffende Skeppende Kunste-onderwyser?

D: Baie, baie toegeeflik en gemaklik. Jy kan nie 'n stywe houding hê nie. Jy moet ook baie verbeeldingryk wees en jy moet toelaat dat die kinders goed op hulle eie maniere interpreteer. Jy moet pasop dat jy nie dinge op jou manier afdwing nie, want jy sien een ding anders in kuns as wat die leerder dit sien. So jy moet baie oop wees vir verskillende interpretasies in die kunste. Jy moet kan “perform”, veral met die uitvoerende kunste – jy kan nie skaam en teruggetrokke wees as jy dit wil doen nie. Jy moet bereid wees om jou naam partykeer krater te maak. Jy moet kinders toelaat om hulle eie ding te doen en weet daar gaan 'n mate van chaos in jou klas wees en orraait wees daarmee.

N: Sien u uself as 'n doeltreffende Skeppende Kunste-onderwyser?

D: Weereens, Visuele Kunste ja – voel ek baie vertrouwd en voel ek ek is effektief en doeltreffend, maar ek weet dat ek het nog 'n paar leemtes en gapings waaraan ek kan werk by die uitvoerendekunste-afdeling.

Voorstelle:

N: Wat, sou u voorstel, kan die onderrig van Skeppende Kunste in die Intermediêre Fase verbeter?

D: Mense wil nie altyd gaan nie, maar daar moet geleenthede en kursusse aangebied word wat mense kan bywoon. Daar's baie keer wat verniet aangebied word, want onderwyser se salaris is klaar so min. So daar moet verniet kursusse wees of dit moet baie goedkoop gemaak word. Daar moet 'n groter punt gemaak word van Skeppende Kunste en dis dit, maak nie saak waar dit is nie. Of dit in die skool is, en of dit die universiteite is. Daar word die persepsie van kleins af gekweek dat “ag dis nou maar net kuns”. So daar moet groter fokus geplaas word oor hoe belangrik dit is. Daar is so baie linkerebrein-vakke dat dit baie belangrik is – mense besef nie hoe belangrik dit is om kinders se regterbrein ook te stimuleer nie – so daar moet groter klem gelê word op die

vak in die algemeen. Daar moet geleenthede geskep word om in al vier vorme van kuns opgelei te word, maar die onderwysers moet ook dan bereid wees om die kursusse by te woon.

Algemeen:

BAIE DANKIE

BYLAAG D

DERDE SEMI-GESTRUKTUREERDE ONDERHOUD

N – Navorser

D – Deelnemer

Datum van onderhoud: 3 September 2014 om 14:30

Baie dankie dat u bereid is om deel te neem aan hierdie ondersoek. Dankie dat u tyd ingeruim het om die onderhoud te voer. Hierdie is 'n semi-gestruktureerde onderhoud, en u kan dus uitbrei op enige van die vrae.

Agtergrondvrae ten opsigte van Skeppende Kunste:

N: Reg, kom ons begin. Toe u op skool was, het u 'n persoonlike belangstelling in die kunste gehad?

D: Nee, nie rêrig nie. My skoolonderwyser het net vir Elmarie gesê haar goedjies is mooi en vir niemand anders nie. So ek het nooit rêrig gedink ek kan kuns doen nie.

N: En het u steeds 'n persoonlike belangstelling in die kunste?

D: Ja, ek verf so bietjie... my "paintings" hang waar ek hulle kan sien, so dis vir my mooi ... En ek doen houtwerk, en maak met skulpies goedjies. Ek is heeltyd besig om so goedjies te maak.

N: En wat doen u om hierdie persoonlike belangstelling te behou en te prikkel?

D: Ek maak wat in my kop kom. As ek mooi goed sien wat op die strand lê, dan tel ek dit op en dan lê dit vir lank en dan dink ek ah, ek kan dit daarvan maak en dan maak ek dit. En die houtwerk dieselfde, ek kry planke dan krap ek dat af, dan verf ek dit, dan krap ek dit weer af. Of ek maak rame twee keer met dieselfde plank ... sulke goed. Ek speel maar so bietjie rond.

N: So toe u aansoek gedoen het vir u pos, was dit aanvanklik deel van u toegekende vakke wat u moes onderrig?

D: [lag] ... ek het vir die skool gebel om te hoor of hulle 'n opening het – net omdat ek gedink het miskien moet ek bietjie weer skoolhou – en toe land ek in die pos. En toe was die vak deel van die pos. Ek gee graad 4 tot 7 Kuns, en dan graad 4 tot 7 Wetenskap en dan graad 7 Tegnologie en EBW en dan PSW ook iewers tussenin. So Kuns was net deel van die pos.

N: Hoe lank onderrig u al hierdie vak (voorheen bekend as Kuns en Kultuur)?

D: Drie maande. Ek het voorheen net LO gegee.

Formele en informele opleiding in Skeppende Kunste:

N: Het u formele opleiding in enige van die vier kunsvorme van Skeppende Kunste?

D: Nee. Niks.

N: Het u enige informele opleiding in enige van die vier kunsvorme van Skeppende Kunste?

D: Ek het 'n Saterdag-kursus gedoen in Drama en Visuele Kunste en dis dit ... so ongeveer 'n uur vir elkeen. Ek het ook lank terug probeer kunsklasse loop, maar ek het net een van die tien sessies bygewoon, ek het net nie tyd gehad nie.

N: Maar jy sou sê jy stel meer belang in visuele kuns as uitvoerende kuns?

D: Oe ja, totaal. Die uitvoerende kunste is lekker want die kinders doen dit self. Jy gooi net 'n ding en dan doen hulle dit “somehow”.

N: Tot watter mate het u persoonlike belangstelling in die Skeppende Kunste tot selfbemagtiging gelei (bv. bywoon van werksinkels, kursusse gevolg)?

D: Uhm ... ek het maar net na die kursus gegaan omdat ek hulp nodig gehad het om die vak te gee – iemand moes my help. Weet jy wat my gemaak gaan het, is ... ek is gemaklik om kuns aan te bied, maar omdat die ding so formeel is en omdat daar woorde by hierdie goed is, en omdat daar 'n boek is en omdat daar punte gegee moet

word, intimideer dit nogal 'n mens. So as daar weer 'n kunskursus aangebied word, sal ek weer gaan.

N: Kan u al vier kunsvorme met volle vertroue aanbied, met ander woorde is u ewe vertrouwd met al vier vorme met betrekking tot kennis en vaardighede wat verlang word om die vak te kan aanbied?

D: Nee [definitiewe, dadelike respons] ... miskien graad 4, dalk graad 5 ... om eerlik te wees ek het nog nie eers na die Musiek-deel gekyk nie want ek het net opgegee. As ek 'n boek het, dan sal ek dit dalk kan doen, maar nie met vertroue uit my eie uit nie. Ek sal by die boek bly.

Skeppende Kunste in die klaskamer:

N: Onderrig u al vier kunsvorme? Of word dit onder verskillende onderwysers verdeel?

D: Ek het Drama en Visuele Kunste gekies, en dis al wat ek doen.

N: Bied julle skool glad nie Dans en Musiek vir graad 4, 5 en 6 aan nie?

D: Nee ... want ek moet dit mos doen ... Val Dans nie onder LO nie? Soos ek dit verstaan het, kan jy twee kunsvorme kies en solank ek hier is gaan hulle musikaal niks leer nie. Ek laat hulle liedjies sing self, sommer maar net vir die pret. Maar dis net liedjies, dis nie musiek-onderrig nie.

N: Met watter een of meer van die kunsvorme voel u die gemaklikste om te onderrig, indien enige? Hoekom?

D: Die Visuele Kunste ... want ek kan sien wat hulle doen, en ek kan help. En hulle meng verf, en hulle verf mekaar, en daar's iets op die papier. En dan ... mens kan dit so half regmaak ook – as ek sien dit lyk nie lekker nie dan trek ons 'n kookie-streep en dan lyk dit byvoorbeeld uiteindelik soos 'n kat.

N: Met watter van die kunsvorme voel u u eie kennis/vaardighede het leemtes en sou u meer ontwikkeling wou ondergaan?

D: Van die twee vorme, die Drama.

N: Is daar sekere afdelings van die Skeppende Kunste-kurrikulum waarop u meer/minder fokus? Indien wel, hoekom?

D: Ek fokus meer op Visuele Kunste, want ek voel net bietjie gemakliker daarmee. Ek doen Drama eers aan die einde van die kwartaal – ’n groot rede is omdat die assessering van die Visuele Kunste so lank vat. Ek het gedink hulle vat twee weke, en ons is nou al sewe weke. Die kinders vat vir ewig om verf te meng, en op te pak en ek het dit nie geweet nie. Om die drama te assesseer, kan ’n mens wegkom met drie ure en dan hulle gou-gou assesseer.

N: Die Skeppende Kunste-kurrikulum vereis baie praktiese werk van die leerders. Verduidelik kortliks hoe u die praktiese werk (hetsy danse, liedere, drama-aktiwiteite ens.) aanbied.

D: “In hind sight” sou dit gehelp het as ek vir hulle eers voorbeelde gewys het en bietjie opgewonde gekry het. En dan meer verduidelik hoe ’n mens dit doen, ’n bietjie die tegnieke, en dan kan hulle so half ’n proeflopie doen as dit nou nie verf is nie ... en dan ... hulle moet net maak. En dan sou ek baie graag nie wou punte gee nie. Dis vir my ’n onregverdige proses, want die kind het so hard geveerf aan daai ou katjie ... ek het maar my rubrieke so opgestel dat daar sekere aspekte soos, die leerder het goed gewerk, sy’t die goed netjies skoongemaak – net goedjies wat hulle “actually” kan doen. As jy dan na die rubriek kyk, is dit goeie punte, maar as jy na die prent kyk, dan weet jy nie lekker wat dit is nie. So ek “kroek” ’n bietjie met die rubriek.

N: Voel u soms onseker oor die vrae wat leerders aan u rig?

D: Nee ek dink nie hulle dink so ver nie. Nee, die moeilikste vraag is “how do you make black?” (lag)

Persepsies en oortuigings:

N: Sien u uself as 'n kunstenaar (in enige kunsvorm, bv. 'n danser/musikant/visuele kunstenaar/akteur)?

D: Ja ... maar ek sal dit nie sê nie uhm ... omdat ek vir 'n lang tyd nie skeppend gedink het nie en ewe skielik het ek van werk verander en kom ek agter maar ek kan eintlik skeppend dink. Ek het 'n besigheid begin en daar moes ek heeltemal kreatief van die grond af alles uitdink – dit was so 'n avontuur-besigheid – so ek moes bane bou en swaaie en “foefie-slides”. En ja, toe begin hierdie kreatiewe goggas krioel. En toe het ek in die af-seisoen tyd, so toe begin ek verf en teken en toe kom dit “actually” mooi uit. So ek dink dit was net 'n verandering van leefstyl – ek het voorheen skoolgehou – en dan moet mens ook kreatief wees maar binne-in 'n tonnel. En toe ek ewe skielik 'n besigheid het, toe kon ek net baie kreatief raak.

N: Geniet u dit om Skeppende Kunste te onderrig? Motiveer u antwoord.

D: Ja, baie [lag], wil jy my klas sien? Dan gaan jy weet hoekom ek so sê. Ek sal dit baie meer geniet dink ek as daar in 'n ideale wêreld minder kinders was en meer plek is, en meer pakplek en toerusting en sulke goedjies. Maar ek geniet dit, want as ek Afrikaans moes gegee het, sou ek doodgegaan het, so liewer kuns. Ek sal nogal vasklou aan daai vak.

N: Uitgesluit eksterne faktore wat doeltreffende onderrig dikwels beïnvloed (bv. min tyd, tekort aan handboeke, groot klasse, tekort aan hulpbronne), wat maak die onderrig van Skeppende Kunste vir u moeilik OF maklik? Fokus op uself as Skeppende Kunste-onderwyser.

D: Ek is baie gemaklik as 'n kind begin werk en hy't sy eie planne en maak sy eie goedjies op, ek geniet dit verskriklik baie. Ek dink my persoonlikheid werk met die vak, want ek hou van die vryheid binne dit. En dan ... ek hou daarvan om 'n kind te help. En die moeilike deel ... die graad 7's moet sulke plakprente maak en ek het 'n idee in my kop gehad oor hoe hulle dit moet doen, want ek het dit al vantevore gedoen en ek weet jy moet met fyn venstertjies kyk na 'n prentjie en dan moet jy dit net so plak. En hulle

verstaan dit glad nie, en ek weet nie hoe om dit verder af te breek om dit makliker te maak nie, en ek weet ook nie rêrig hoe om dit anderste bekend te stel nie. En soos met die klei ook, moes ek iemand gaan vra het hoe om te maak. Ek weet nou nog nie hoe om die klei te “wedge” nie. So dit sou vir my net makliker wees as ek net weet hoe om die goed bekend te stel aan hulle. En as daar half stappe is, want partykeer besef ek ek was nou ver verby hulle en dan moet ek “back track”, en dan verloor jy die kinders vir ’n tydjie.

N: Tot watter mate reken u is u doeltreffend ten opsigte van die onderrig van Skeppende Kunste? Motiveer u antwoord.

D: Onderwysgerig nou? Wel, my beplanning is reg, daar’s dinge wat gebeur en daar’s punte aan die einde. Ek weet nog nie of ek hulle rêrig lief maak vir kuns nie, ek weet nog nie. Ek weet nie, ek kan nie agterkom nie, dalk is ek nog te kort hier, maar dit sou so half my “measure” wees.

N: En tot watter mate dink u is u ondoeltreffend as Skeppende Kunste-onderwyser?

D: Ek moet vir jou die gang wys [lag]. Dis ’n uitbreiding van my klaskamer, dis chaoties. Ek moes al lankal gedruk het vir nog rakke maar dit het nou nog nie gekom nie, so als staan letterlik op die grond. So ek moet dalk meer “pushy” raak oor my werksomgewing, want dit sal dit vir die kinders ook lekkerder maak. Want partykeer lê die verfprente ook sommer op die grond en dit skep ’n slegte indruk vir die kinders oor hul eie kunswerk. Die ander ondoeltreffendheid is nou maar die inleiding tot die nuwe konsep. As hulle eers besig is en hulle verstaan dit dan is dit reg, maar ek dink ek kan bietjie vinniger daar kom en meer effektief daar kom.

N: Wat, volgens u mening, is die eienskappe van ’n doeltreffende Skeppende Kunste-onderwyser?

D: Uhm ... ek het ’n vrou by die kursus ontmoet, sy kan net supergoed goed maak – ek sal eintlik self by haar wou kuns hê – so ek dink nogal as iemand werk self kan doen en dit lyk rêrig goed om dit vir die kinders te wys, kyk wat het juffrou gemaak en hulle so half kan opkyk na iets. En dan iemand wat vryheid toelaat. En dan ook iemand wat rêrig

goeie punte gee, net om hulle aan te moedig om kunstig te dink of kreatief te dink. Kinders moet 'n selfvertroue vir kuns ontwikkel – want ek het dit nie gehad nie, vir 35 jaar het ek nie geweet ek kan dit doen nie. So ek dink as 'n mens vir die kind 'n liefde kan gee vir kuns en selfvertroue binne dit, om net te kan skeppend dink, 'n bietjie daar buite dink.

N: Dink jy Skeppende Kunste is 'n belangrike vak in die kurrikulum? Of dink jy dit kon daarsonder gewees het?

D: Nee, ek dink ... Skeppende Kunste is net belangrik vir die lewe. En as dit in die kurrikulum is, dan maak jy darem seker dat meeste van hulle kry dit, so ja, ek sou dit nie uithaal nie.

N: Sien u uself as 'n doeltreffende Skeppende Kunste-onderwyser?

D: Ja, ek dink so

Voorstelle:

N: Wat, sou u voorstel, kan die onderrig van Skeppende Kunste in die Intermediêre Fase verbeter?

D: Jissou, miskien as mens net kan gaan na 'n webtuiste en sê dit het ek hierdie kwartaal gedoen en dit werk – soos 'n blog. Ek weet ons is onderwysers en ons wil nie lang goed deurlees nie, maar byvoorbeeld soos 'n foto'tjie van graad 4 se kleimodelletjies en voorstelle soos, hulle kan nie diere doen nie, doen liever net 'n dier se kop. So net 'n baie vinnige wenk. 'n Mens is maar besig en kan nie altyd Saterdag kursusse bywoon, of ander onderwysers sien nie so, die internet is daar. Ons moet dit net gebruik.

Algemeen:

BAIE DANKIE

BYLAAG E

VIERDE SEMI-GESTRUKTUREERDE ONDERHOUD

N – Navorser

D – Deelnemer

Datum van onderhoud: 6 September 2014 om 10:30

Baie dankie dat u bereid is om deel te neem aan hierdie ondersoek. Dankie dat u tyd ingeruim het om die onderhoud te voer. Hierdie is 'n semi-gestruktureerde onderhoud, en u kan dus uitbrei op enige van die vrae.

Agtergrondvrae ten opsigte van Skeppende Kunste:

N: Reg, kom ons begin. Toe u op skool was, het u 'n persoonlike belangstelling in die kunste gehad?

D: Ja ... maar nou nie vreeslik nie ... Jy weet in ons tyd het ons ook maar net een periode kuns gehad in 'n week en dit was dit. Náskool was daar nie rêrig kunsaktiwiteite, of dans, of drama of musiek ... niks in daai jare gehad nie.

N: En het u steeds 'n persoonlike belangstelling in die kunste?

D: Ag nee nie rêrig nie ..., ek maak partykeer handwerkgoedjies, maar dis maar dit.

N: En wat doen u om hierdie persoonlike belangstelling te behou en te prikkel?

N.v.t

N: En hoe het dit gekom dat u Skeppende Kunste onderrig?

D: Ag, ek is maar daar ingedeel omdat dit een van my hoofvakke was.

N: So toe u aansoek gedoen het vir u pos, was dit aanvanklik deel van u toegekende vakke wat u moes onderrig?

D: Ja

N: Hoe lank onderrig u al hierdie vak (voorheen bekend as Kuns en Kultuur)?

D: So ongeveer 14 jaar.

Formele en informele opleiding in Skeppende Kunste:

N: Het u formele opleiding in enige van die vier kunsvorme van Skeppende Kunste?

D: Ja ... uhm ... Visuele Kunste. Ek het Kunsgeskiedenis gehad en ... uhm ... uhm ... alle afdelings van Visuele Kunste prakties het ek gehad.

N: Het u enige informele opleiding in enige van die vier kunsvorme van Skeppende Kunste?

D: Nee.

N: Tot watter mate het u persoonlike belangstelling in die Skeppende Kunste tot selfbemagtiging gelei (bv. bywoon van werksinkels, kursusse gevolg)?

D: Ek was baie lief om kunsuitstallings toe te gaan toe ek in die stad gebly het, ek kom van Bloemfontein af, daar was baie kunsuitstallings. Ek het ook baie uhm ... teater toe gegaan.

N: Kan u al vier kunsvorme met volle vertroue aanbied, met ander woorde is u ewe vertrouwd met al vier vorme met betrekking tot kennis en vaardighede wat verlang word om die vak te kan aanbied?

D: Nee ... ek is nie so vertrouwd met sang en musiek nie.

Skeppende Kunste in die klaskamer:

N: Onderrig u al vier kunsvorme? Of word dit onder verskillende onderwysers verdeel?

D: Ja, ek onderrig al vier. Een van ons kunsperiodes word wel gebruik vir klasmusiek, wat 'n ander onderwyser aanbied, maar tog moet ek moet nog steeds die ander afdelings van Musiek in die klas aanbied. Die Musiekonderwyseres onderrig die klasmusiek.

N: Voel u ten volle gemaklik en vertrouwd om al die kunsvorme met selfvertroue aan te bied?

D: Ja, behalwe die Musiek.

N: Met watter een of meer van die kunsvorme voel u die gemaklikste me om te onderrig, indien enige? Hoekom?

D: Uh ... Visuele Kunste. Net omdat ek baie opleiding daarin het.

N: Met watter van die kunsvorme voel u u eie kennis/vaardighede het leemtes en sou u meer ontwikkeling wou ondergaan?

D: Definitief die Musiek.

N: Is daar sekere afdelings van die Skeppende Kunste-kurrikulum waarop u meer/minder fokus? Indien wel, hoekom?

D: Ek fokus baie minder op Musiek, omdat die Musiekonderwyseres die klasmusiek met hulle doen.

N: Die Skeppende Kunste-kurrikulum vereis baie praktiese werk van die leerders. Verduidelik kortliks hoe u die praktiese werk (hetsy danse, liedere, drama-aktiwiteite ens.) aanbied.

D: Op die oomblik laat ek hulle maar in groepe werk. Dis maar die beste as mens byvoorbeeld Dans of Drama doen en ook omdat ons tyd baie beperk is en ook ons spasie ... is daar nie ... uhm ... ons het natuurlik net een periode waarin ek nou al die afdelings moet doen ... per graad ... en dit is baie min. Uhm ... byvoorbeeld, as ek Visuele Kunste aanbied ... dan moet ek uhm ... dan het ek een periode, as die periode verby is moet ek als oppak, als skoonmaak, sodat die volgende klas dit weer kan gebruik.

N: Voel u soms onseker oor die vrae wat leerders aan u rig?

D: Nee wat, ek beantwoord hulle maar ... Hulle is nog klein, so ek weet meer as hulle.

Persepsies en oortuigings:

N: Sien u uself as 'n kunstenaar (in enige kunsvorm, bv. 'n danser/musikant/visuele kunstenaar/akteur)?

D: Ja, in Visuele Kunste.

N: Geniet u dit om Skeppende Kunste te onderrig? Motiveer u antwoord.

D: Ja, ek geniet dit baie ... Dit is 'n manier om kinders beter te leer ken. Uhm ... dit is 'n gemaklike periode, dis nie baie streng nie. En jy kan vir die kinders bietjie vrye teuels gee om hulself uit te druk.

N: Uitgesluit eksterne faktore wat doeltreffende onderrig dikwels beïnvloed (bv. min tyd, tekort aan handboeke, groot klasse, tekort aan hulpbronne), wat maak die onderrig van Skeppende Kunste vir u moeilik OF maklik? Fokus op uself as Skeppende Kunste-onderwyser.

D: Tyd is maar vir my die grootste probleem, en dan ... uhm ... ek het een klas wat baie groot is ... dit is vir my 'n ernstige probleem, veral as hulle moet verf.

N: Tot watter mate reken u is u doeltreffend ten opsigte van die onderrig van Skeppende Kunste? Motiveer u antwoord.

D: Ag weet jy ... ek lees maar op ... ek motiveer my kinders om ekstra klasse te neem in kuns ná skool in alle afdelings en uhm ... baie keer leer ek self by die leerders.

N: En tot watter mate dink u is u ondoeltreffend as Skeppende Kunste-onderwyser?

D: Ondoeltreffend, definitief in die Musiek-afdeling, want ek is nie opgelei daarin nie.

N: Wat, volgens u mening, is die eienskappe van 'n doeltreffende Skeppende Kunste-onderwyser?

D: Om maar 'n voorbeeld te stel, en uhm ... duidelik te maak wat van die kinders verwag word. Om uhm ... kinders te leer om kreatief te wees en kreatief te dink.

N: Sien u uself as 'n doeltreffende Skeppende Kunste-onderwyser?

D: ... uhmmm ... Ek dink so ja, ek dink so omdat ek daarvan hou ja.

Voorstelle:

N: Wat, sou u voorstel, kan die onderrig van Skeppende Kunste in die Intermediêre fase verbeter?

D: Definitief om onderwysers op te lei in al die afdelings OF om verskillende onderwysers vir die afdelings te gebruik.

Algemeen:

Uhm ... ag weet jy ... ek sal net graag wil hê alles moet meer duidelik uiteengesit word in die kurrikulum, want daar is onderwysers wat regtig niks weet nie – ek weet van 'n onderwyser wat alles vir my kom vra want sy verstaan niks nie, so sy verstaan nie die kurrikulum nie, sy verstaan nie presies wat van haar verwag word nie

BAIE DANKIE

BYLAAG F

VRAELYS WAT DEUR ONDERWYSERS VOLTOOI MOES WORD

VRAELYS WAT DEUR ONDERWYSERS VOLTOOI MOET WORD

Maak asseblief 'n kruisie (X), of vul die toepaslike blokkie in.

1. Geslag:

2. Ouderdom in jare:

3. Jare ondervinding (algemeen)

4. Jare ondervinding in die onderrig
van Skeppende Kunste (Kuns en Kultuur)

5. Kwalifikasies

6. Het u enige van die vier kunsvorme gedurende laerskool/hoërskool
onderneem? Indien JA, dui aan watter kunsvorm(e).

7. Het u enige van die vier kunsvorme op universiteit / kollege bestudeer? Indien
JA, dui aan watter kunsvorm(e).

BYLAAG G

**AFSKRIF VAN DIE NAVORSER SE AANSOEK
AAN DIE
WES-KAAP ONDERWYSDEPARTEMENT OM
NAVORSING IN SKOLE TE MAG DOEN**

Directorate: Research

Audrey.wyngaard2@pgwc.gov.za

tel: +27 021 467 9272

Fax: 0865902282

Private Bag x9114, Cape Town, 8000

wced.wcape.gov.za

APPLICATION TO CONDUCT RESEARCH IN PUBLIC SCHOOLS WITHIN THE WESTERN CAPE

Note

- This application has been designed with students in mind.
- If a question does not apply to you indicate with a N/A
- The information is stored in our database to keep track of all studies that have been conducted on the WCED. It is therefore important to provide as much information as is possible

1 APPLICANT INFORMATION

1.1 Personal Details		
	Title (Prof / Dr / Mr/ Mrs/Ms)	Ms
1.1.2	Surname	Meyer
1.1.3	Name (s)	Lelanie
1.1.4	Student Number (If applicable)	14811529

1.2 Contact Details		
1.2.1	Postal Address	Hudsonstreet 36 Mossel Bay 6500
1.2.2	Telephone number	-
1.2.3	Cell number	084 411 3115
1.2.4	Fax number	
1.2.5	E-mail Address	meyerlelanie@gmail.com
1.2.6	Year of registration	2013

1.2.7	Year of completion	2014

2 DETAILS OF THE STUDY

2.1 Details of the degree or project		
2.1.1	Name of the institution	Stellenbosch University
2.1.2	Degree / Qualification registered for	MEd Curriculums Studies
2.1.3	Faculty and Discipline / Area of study	Education
2.1.4	Name of Supervisor / Promoter / Project leader	Prof. A.E. Carl
2.1.5	Telephone number of Supervisor / Promoter	021-808 2285
2.1.6	E-mail address of Supervisor / Promoter	aec2@sun.ac.za

2.1.7	Title of the study
Die persepsies van onderwysers rakende hul eie bevoegdheid ten opsigte van die onderrig van Skeppende Kuns in die Intermediêre fase.	

2.1.8	What is the research question, aim and objectives of the study
Wat is Skeppende Kunsonderwysers se persepsies ten opsigte van hul eie bevoegdheid en hoe beïnvloed dit die aanbieding van die vak?	

2.1.9	Name (s) of education institutions (schools)
Laerskool Fanie Theron Laerskool De Tyger	

Laerskool Philedelphia

2.1.10	Research period in education institutions (Schools)	
2.1.11	Start date	1 Maart 2014
2.1.12	End date	30 September 2014

BYLAAG H

**AFSKRIF VAN DIE STUDIELEIER SE BEGELEIDENDE
BRIEF AAN DIE WKOD OM NAVORSING IN SKOLE TE
MAG DOEN**

UNIVERSITEIT • STELLENBOSCH • UNIVERSITY
jou kennisvennoot • your knowledge partner

6 Augustus 2014
Dr A Wyngaard
WKOD
Privaatsak X 9114
KAAPSTAD
8000

Geagte dr Wyngaard

MED KURRIKULUMSTUDIE (ME L MEYER): NAVORSING IN SKOLE

Die aangehegte aansoek van mej L Meyer het betrekking.

Mej Lelanie Meyer (studentenommer 14811529) is tans 'n geregistreerde MEd Kurrikulumstudie-student in die Fakulteit Opvoedkunde. Haar navorsingstesis fokus op die persepsies van onderwysers van hul eie bevoegdheidsvlakke tov die onderrig van Skeppende Kunste (haar titel is: *“Die persepsies van onderwysers rakende hul eie bevoegdheid ten opsigte van die onderrig van Skeppende Kuns in die Intermediêre fase”*).

Vir die doel van haar studie moet sy 'n empiriese ondersoek dmv onderhoude en vraelyste in vyf skole onderneem. Dit sal baie waardeer word indien u die nodige toestemming kan verleen vir die uitvoer van hierdie ondersoek.

As studieleier sal ek uiteraard sorg dat al die voorwaardes wat u mag stel, streng nagekom word.

Ons verneem graag van u.

PROF AE CARL

Studieleier

**KANTOOR VAN DIE VISEDEKAAN (ONDERRIG)/ OFFICE OF THE VICE-DEAN
(TEACHING)**

FAKULTEIT OPVOEDKUNDE · FACULTY OF EDUCATION

Privaatsak / Private Bag X1 · Matieland (STELLENBOSCH) 7602 · Suid-Afrika / South Africa

Tel: +27 21 808 2285 · Faks / Fax: +27 21 808 2020

E-pos / E-mail : aec2@sun.ac.za

BYLAAG I

AFSKRIF VAN DIE TOESTEMMINGSBRIEF VAN DIE WKOD OM NAVORSING IN SKOLE TE MAG DOEN

DIREKTORAAT: NAVORSING

Audrey.wyngaard@westerncape.gov.za

tel.: +27 21 467 9272 faks: 0865902282

Privaatsak x9114, Kaapstad 8000

wced.wcape.gov.za

VERWYSING: 20140813-34559

NAVRAE: Dr A.T Wyngaard

Mev Lelanie Meyer-Hoffmann
Esdoringstraat
Loevenstein Park no 5
Loevenstein
Bellville
7530

Beste Mev Lelanie Meyer-Hoffmann

**NAVORSINGSTITEL: DIE PERSEPSIES VAN ONDERWYSERS RAKENDE HUL EIE
BEVOEGDHEID TEN OPSIGTE VAN DIE ONDERRIG VAN SKEPPENDE KUNS IN DIE
INTERMEDIÊRE FASE**

U aansoek om bogenoemde navorsing in skole in die Wes-Kaap te onderneem, is toegestaan onderhewig aan die volgende voorwaardes:

1. Prinsipale, opvoeders en leerders is onder geen verpligting om u in u ondersoek by te staan nie.
2. Prinsipale, opvoeders, leerders en skole mag nie op enige manier herkenbaar wees uit die uitslag van die ondersoek nie.
3. U moet al die reëlins met betrekking tot u ondersoek self tref.
4. Opvoeders se programme mag nie onderbreek word nie.
5. Die ondersoek moet onderneem word vanaf **01 Augustus 2014 tot 30 September 2014**
6. Geen navorsing mag gedurende die vierde kwartaal onderneem word nie omdat skole leerders op die eksamen (Oktober tot Desember) voorberei.

7. Indien u die tydperk van u ondersoek wil verleng, moet u asb met **Dr A.T. Wyngaard** in verbinding tree by die nommer soos hierbo aangedui, en die verwysingsnommer aanhaal.
8. 'n Fotostaat van hierdie brief sal oorhandig word aan die prinsipaal van die inrigting waar die beoogde navorsing sal plaasvind.
9. U navorsing sal beperk wees tot die lys van skole soos wat by die Wes-Kaap Onderwysdepartement ingedien is.
10. 'n Kort opsomming van die inhoud, bevindinge en aanbevelings van u navorsing moet voorsien word aan die Direkteur: Onderwysnavorsing.
11. 'n Afskrif van die voltooide navorsingsdokument moet ingedien word by:

**Die Direkteur: Navorsingsdienste
Wes-Kaap Onderwysdepartement
Privaatsak X9114
KAAPSTAD
8000**

Ons wens u sukses toe met u navorsing.
Die uwe

Geteken: Dr Audrey T Wyngaard
Direktoraat: Navorsing
DATUM: 14 Augustus 2014

BYLAAG J

**AFSKRIF VAN DIE STUDIELEIER SE BEGELEIDENDE
BRIEF AAN SKOOLHOOFDE OM NAVORSING IN SKOLE
TE MAG DOEN**

UNIVERSITEIT • STELLENBOSCH • UNIVERSITY
jou kennisvennoot • your knowledge partner

24 Februarie 2014

Geagte Skoolhoof

MED KURRIKULUMSTUDIE (ME L MEYER): NAVORSING IN SKOLE

Die versoek van mej L Meyer het betrekking.

Mej Lelanie Meyer (studentenommer 14811529) is tans 'n geregistreerde MEd Kurrikulumstudie-student in die Fakulteit Opvoedkunde. Haar navorsingstesis fokus op die persepsies van onderwysers van hul eie bevoegdheidsvlakke tov die onderrig van Skeppende Kunste (haar titel is: *“Die persepsies van onderwysers rakende hul eie bevoegdheid ten opsigte van die onderrig van Skeppende Kuns in die Intermediêre fase”*).

Vir die doel van haar studie moet sy 'n empiriese ondersoek dmv onderhoude en vraelyste in vyf skole onderneem. Sy het reeds toestemming van die WKOD ontvang om die ondersoek te loods, op voorwaarde dat die betrokke skoolhoof ook toestemming verleen vir die ondersoek binne sy/haar skool. Dit sal baie waardeer word indien u die nodige toestemming kan verleen vir die uitvoer van hierdie ondersoek.

Ek beantwoord graag enige navrae.

Met agting en vriendelike groete.

PROF AE CARL

Studieleier

KANTOOR VAN DIE VISEDEKAAN (ONDERRIG)/ OFFICE OF THE VICE-DEAN (TEACHING)

FAKULTEIT OPVOEDKUNDE • FACULTY OF EDUCATION

Privaatsak / Private Bag X1 • Matieland (STELLENBOSCH) 7602 • Suid-Afrika / South Africa

Tel: +27 21 808 2285 • Faks / Fax: +27 21 808 2020

E-pos / E-mail : aec2@sun.ac.za

BYLAAG K

AFSKRIF VAN DIE NAVORSER SE BRIEF AAN SKOOLHOOFDE OM NAVORSING IN SKOOL TE MAG DOEN

Esdoringstraat
Loevenstein Park no. 5
Bellville
7530
26 Augustus 2014

Geagte Mnr. Toerien

Aansoek om navorsing te doen

Ek is tans 'n onderwyser te Laerskool Aristea en is besig om my meestersgraad in Kurrikulumstudie aan die Fakulteit Opvoedkunde, Universiteit van Stellenbosch te doen. My studieleier is Prof. AE Carl. My navorsing fokus op die persepsies van Skeppende Kunsonderwysers ten opsigte van hul eie bevoegdheid om die vak, Skeppende Kuns, effektief binne die Intermediêre fase te onderrig.

Hiermee vra ek toestemming om 'n onderhoud met 'n Skeppende Kunsonderwyser aan u skool te voer.

Ek is daarvan bewus dat opvoeders 'n baie besige skedule het, dus sal die onderhoud slegs een sessie wees en dit sal buite gewone skoolure geskied.

Ek heg ook vir u 'n begeleidende skrywe van my studieleier hierby aan.

Vir enige navrae, kontak my gerus by 084 4113115 of op e-pos by meyerlelanie@gmail.com.

U positiewe terugvoer word opreg waardeer.

Met agting en vriendelike groete

Lelanie Meyer
Skeppende Kunste
Laerskool Aristea